





# Vägen hit – och vidare

Evaluering av genomförandet av Den Nordiska strategin  
för hållbar utveckling 2005–2008

*Stefán Gíslason*

## **Vägen hit - och vidare**

ANP 2007:749

© Nordiska ministerrådet, Köpenhamn 2007

ISBN 978-92-893-1576-0

Tryck: Ekspresen Tryk & Kopicenter

Omslag: Stefán Gíslason

Layout:

Omslagsfoto:

Upplaga: 0

Tryckt på miljövänligt papper som uppfyller kraven i den nordiska miljösvanemärkningen.

Publikationen kan beställas på [www.norden.org/order](http://www.norden.org/order). Fler publikationer på [www.norden.org/publikationer](http://www.norden.org/publikationer)

Printed in Denmark

### **Nordiska ministerrådet**

Store Strandstræde 18  
DK-1255 Köpenhamn K  
Telefon (+45) 3396 0200  
Fax (+45) 3396 0202

### **Nordiska rådet**

Store Strandstræde 18  
DK-1255 Köpenhamn K  
Telefon (+45) 3396 0400  
Fax (+45) 3311 1870

**[www.norden.org](http://www.norden.org)**

## **Det nordiska samarbetet**

Det nordiska samarbetet är ett av världens mest omfattande regionala samarbeten. Det omfattar Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt de självstyrande områdena Färöarna, Grönland och Åland.

Det nordiska samarbetet är politiskt, ekonomiskt och kulturellt förankrat och är en viktig partner i europeiskt och internationellt samarbete. Den nordiska gemenskapen arbetar för ett starkt Norden i ett starkt Europa.

Det nordiska samarbetet vill styrka nordiska och regionala intressen och värderingar i en global omvärld. Gemensamma värderingar länderna emellan bidrar till att stärka Nordens ställning som en av världens mest innovativa och konkurrenskraftiga regioner.

# Innehåll

Förord .....	7
Sammanfattning .....	9
1. Inledning .....	13
2. Syfte och metoder .....	15
2.1 Syfte .....	15
2.2 Metoder .....	15
3. Strategier för hållbar utveckling .....	17
3.1 Den Nordiska Strategin för hållbar utveckling – BU-strategin .....	17
3.1.1 Statsministerdeklarationen .....	17
3.1.2 BU-strategin 2001–2020 .....	18
3.1.3 Informationsplanen .....	20
3.1.4 Indikatorer .....	21
3.2 Övriga nordiska strategier och sektorprogram .....	22
3.2.1 Sektorprogram .....	22
3.2.2 Ordförandeskapsprogram .....	25
3.2.3 Övriga program inom NMR .....	25
3.3 Nationella strategier för hållbar utveckling .....	26
3.3.1 Danmark .....	27
3.3.2 Finland .....	27
3.3.3 Island .....	28
3.3.4 Norge .....	28
3.3.5 Sverige .....	29
3.3.6 Åland .....	29
3.3.7 Färöarna .....	30
3.3.8 Grönland .....	30
3.4 Regionala strategier för hållbar utveckling .....	30
3.4.1 Baltic 21 .....	31
3.4.2 Arktiska Rådet .....	32
3.4.3 Barentsrådet .....	33
3.4.4 Nordkalotträdet .....	33
3.4.5 Mittnordenkommittén .....	34
3.4.6 Vestnordisk Råd .....	35
3.4.7 Nordisk Atlantsamarbeid (NORA) .....	35
3.4.8 Northern Forum .....	36
3.5 EU:s strategi för hållbar utveckling .....	37
3.6 Internationella strategier och åtaganden för hållbar utveckling .....	39
3.6.1 FN .....	39
3.6.2 OECD .....	40
3.7 Lokal Agenda 21 .....	40
4. Evaluering av Den Nordiska Strategin .....	43
4.1 Introduktion .....	43
4.2 Sektoruppföljning i NMR .....	43
4.2.1 Kapitel 2: Hållbara produktions- och konsumtionsmönster .....	44
4.2.2 Kapitel 3: Den sociala dimensionen .....	44
4.2.3 Kapitel 4: Klimatförändringar och luftföroreningar .....	44
4.2.4 Kapitel 5: Biologisk mångfald och genetiska resurser – natur och kulturmiljö .....	44
4.2.5 Kapitel 6: Havet .....	45
4.2.6 Kapitel 7: Kemikalier .....	45

4.2.7 Kapitel 8: Livsmedel – säkerhet och hälsa.....	45
4.2.8 Kapitel 9: Energi.....	45
4.2.9 Kapitel 10: Transport.....	46
4.2.10 Kapitel 11: Lantbruk.....	46
4.2.11 Kapitel 12: Skogsförvaltning.....	47
4.2.12 Kapitel 13: Fiske, fångst och akvakultur.....	47
4.2.13 Kapitel 14: Samarbetet med närområdena.....	47
4.2.14 Kapitel 15: Allmänhetens deltagande och lokal Agenda 21.....	47
4.3 Uppföljning i de olika länderna.....	48
4.4 Så tycker nyckelpersonerna.....	48
4.4.1 Informationsarbetet och kännedom om BU-strategin.....	49
4.4.2 Generellt om BU-strategin.....	50
4.4.3 BU-strategins nuvarande innehåll och struktur.....	52
4.4.4 NMR:s budget för hållbar utveckling ("BU-puljen").....	53
4.4.5 Koppling till nationella BU-strategier.....	55
4.4.6 Koppling till lokala BU-strategier.....	58
4.4.7 Koppling till regionala BU-strategier.....	59
4.4.8 Koppling till EU.....	59
4.4.9 Koppling till internationella strategier och processer.....	62
4.4.10 Koppling till NMR:s olika sektorprogram.....	62
4.4.11 BU-strategins relevans för NGO:ernas arbete.....	63
4.4.12 Det Nordiska samarbetet om hållbar utveckling.....	64
4.4.13 Utmaningar och utvecklingstendenser.....	65
4.4.14 Rekommendationer för revidering av BU-strategin.....	67
4.5 Övriga kommentarer.....	70
4.5.1 BU-expertgruppen.....	70
4.5.2 Konferenser och seminarier.....	71
4.5.3 Annat.....	73
5. Slutsatser och rekommendationer.....	75
5.1 Slutsatser.....	75
5.2 Rekommendationer.....	77
5.3 Förslag till insatsområden 2009–2012.....	81
Referenser.....	83
Rapporter och websidor.....	83
Kontaktpersoner.....	86
Summary.....	89
Bilagor.....	93
Bilaga 1: Statsministerdeklarationen.....	93
Statsministerdeklaration om ett hållbart Norden.....	93
Bilaga 2: Argumentation för val av temaområden.....	95
Bilaga 3: Förkortningar i rapporten.....	99

# Förord

De nordiska länderna lägger en stor vikt på arbetet med hållbar utveckling. I november 1998 antog de nordiska statsministrarna och de politiska ledarna för de självstyrande områdena en deklaration om ett hållbart Norden och gav Nordiska Ministerrådet i uppdrag att utarbeta en tvärsektorieell strategi för hållbar utveckling i Norden och dess närområden. Denna strategi, (Hållbar utveckling – En ny kurs för Norden (BU-strategin)) antogs av statsministrarna och Nordiska Rådet under år 2000 och trädde i kraft 2001. Den innehöll mål och insatser för perioden 2001–2004 samt långsiktiga mål till och med 2020.

BU-strategin framhöll att en uppföljning och revision skulle göras och presenteras för statsministrarna och de politiska ledarna för de självstyrande områdena år 2004. Den reviderade strategin antogs sedan av statsministrarna 2004. I denna identifierades nya mål och insatser för perioden 2005–2008.

Enligt BU-strategin skall dokumentet revideras igen under 2008 och föreläggas statsministrarna och de politiska ledarna för de självstyrande områdena, samt samsamarbetsministrarna. Innan strategin revideras, skall resultat och erfarenheter från genomförandet av strategins förutvarande period värderas. Detta dokument innehåller resultat från denna utvärdering, samt ett antal rekommendationer som borde kunna användas som diskussionsunderlag för beslut om hur och i vilken form arbetet med hållbar utveckling ska vidareföras i Nordiska Ministerrådet efter 2008.

Ett flertal personer har hjälpt till med denna utvärdering och bidragit med viktig information och förslag. Dessa bör alla tackas. Ett stort tack till Loa Bogason och Betina Kjerulf-Jensen i Nordiska Ministerrådets sekretariat, samt till BU-expertgruppens medlemmar, för ett utmärkt samarbete under våren och sommaren 2007.

Borgarnes, september 2007

*Stefán Gíslason,*  
Environice, Island





# Sammanfattning

I november 1998 antog de nordiska statsministrarna och de politiska ledarna för de självstyrande områdena en deklaration om ett hållbart Norden. Med Statsministerdeklarationen gav ministrarna Nordiska Ministerrådet i uppdrag att utarbeta en tvärsektoriellt förankrad strategi för hållbar utveckling i Norden och dess närområden. I samband med detta påbörjade Nordiska Ministerrådet en utarbetning av en sådan strategi, och under år 2000 antogs denna av statsministrarna och Nordiska Rådet. Denna Strategi för hållbar utveckling i Norden (BU-strategin) trädde i kraft 2001. Den innehöll mål och insatser för perioden 2001–2004 samt långsiktiga mål till och med 2020.

En reviderad utgåva av BU-strategin antogs i december 2004. I denna återfinns de långsiktiga målen för hur Norden skall utvecklas fram till år 2020. I tillägg beskriver den reviderade strategin vilka mål och insatser man kommer att arbeta för under perioden 2005–2008.

Enligt BU-strategin skall dokumentet revideras igen under 2008. Innan strategin revideras, skall resultat och erfarenheter från genomförandet av strategins förutvarande period värderas. Denna rapport innehåller resultat från denna utvärdering.

Syftet med utvärderingen som presenteras här var att skaffa information om genomförandet av BU-strategin, som sedan kan användas som grundlag för beslut om, hur och i vilken form arbetet med hållbar utveckling i Nordiska Ministerrådet skall vidareföras efter 2008. I rapporten sammanfattas utvärderingens kärna i form av slutsatser och rekommendationer, som största del baseras på intervjuer med nyckelpersoner i de nordiska länderna, självstyrande områden, i Nordiska Ministerrådets sekretariat, NGO:er och branschorganisationer. I intervjun lades bl.a. vikt på sambandet mellan den nordiska BU-strategin och nationella BU-strategier, samt på sambandet till europeiska/ internationella strategier.

En grundläggande slutsats är att det fortfarande finns behov av en nordisk strategi för hållbar utveckling. Visserligen finns det lite olika synpunkter, men det råder dock en förhållandevis stor enighet omkring detta. Den allmänna uppfattningen är att de nordiska länderna är föregångare på hållbarhetsområdet och att strategin är viktig för att bibehålla denna status. Som tillägg bidrar den till hållbar utveckling i området och globalt, vilket måste vara det slutliga målet.

Det är många som tycker att den nuvarande BU-strategin är för omfattande, men samtidigt finns det en önskan om att strategin fungerar som ett paraply för Nordiska Ministerrådets sektorprogram. Detta kräver faktiskt att strategin fortfarande blir omfattande på bredden, för sedan att konkretiseras i mer detaljer i sektorprogrammen. Vidare kräver detta att strate-

gins och programmens revideringscykler harmoniseras. Detta kan göras i första hand genom att behålla den planerade cykeln för BU-strategin, d.v.s. att strategin revideras under år 2008 och gäller fr.o.m. 2009 tills utgången av 2012, men att förlänga giltighetsperioden minst ett år för de sektorprogram som gäller t.o.m. 2008.

Hållbar utveckling utgör i praktiken ramen för hela arbetet inom Nordiska Ministerrådet. För att styrka rådets arbete på området och för att stadfästa Nordens roll som föregångare på global nivå behövs det betydligt mer medel för hållbarhetsarbetet. En stor satsning på hållbar utveckling innebär utan tvekan stora möjligheter för enskilda nordiska länder samt för Nordiska Ministerrådet, inte bara inom Nordens gränser, men ännu mer på internationell nivå. I samband med detta bör Nordiska Ministerrådet överväga att etablera ett nordiskt institut för hållbar utveckling.

Den nordiska BU-strategin har ett stort värde som PR-material och medverkar till att väcka uppmärksamhet och diskussioner om hållbar utveckling. Den fungerar även som ett ”visitkort” för Norden på global nivå. Med hänsyn till detta bör Nordiska Ministerrådet under de närmaste åren lägga stor vikt vid att informera om BU-strategins, ministerrådets och de nordiska ländernas arbete med hållbar utveckling.

I arbetet med revidering av den nuvarande nordiska BU-strategin borde man skapa en vision för Norden genom att ta i bruk befintliga instrument för utarbetning av strategiska dokument, härunder metodik som ”back-casting”, ”forsight” och scenarion.

I en reviderad nordisk BU-strategi bör man lägga stor vikt vid utbildning för hållbar utveckling, bl.a. med hänsyn till FN:s årtionde för utbildning för hållbar utveckling 2005–2014. Målsättningar för gemensamma nordiska initiativ för att följa upp på FN:s millenniemål borde också inkluderas i den mån detta är möjligt. Klimatförändringar kommer oundvikligen att vara centralt placerade, inte bara som ett miljöproblem utan också med hänsyn till sociala och ekonomiska konsekvenser. Generellt bör man i revideringen säkra en så god samhörighet som möjligt med de enskilda nordiska ländernas strategier för hållbar utveckling samt EU:s strategi på området. I detta sammanhang är det viktigt att undvika onödig överlappning och identifiera de områden som det nordiska BU-samarbetet kan bäst bidra till.

Det finns olika synpunkter på vilka teman som borde ingå i den reviderade strategin. Generellt råder dock enighet om att fokus främst borde sättas på tvärspektoriella områden, men inte på sektorspecifika frågor. BU-strategin borde enligt detta primärt fokusera på teman som integrerar de tre pelarna av hållbar utveckling samt på områden där man kan uppnå synergieffekter genom samarbete på nordisk nivå och där det finns gemensamma utvecklingstrender och utmaningar för hela Norden. Som exempel på aktuella insatsområden kan nämnas: Hållbar produktion och konsumtion, ”decoupling”, folkhälsa och hållbar transport, samt de ovan-

nämnda klimatförändringar, FN:s millenniemål och utbildning för hållbar utveckling.

De flesta av utvärderingens respondenter var eniga i att de största mervärdena i det nordiska BU-samarbetet är förankrat i den nordiska välfärdsmodellen och ligger i ländernas gemensamma tradition och liknande tankegång. Samtidigt finns det en styrka i skillnaden mellan länderna, vilken gör samarbetet idealiskt. Med denna bakgrund kan de nordiska länderna tillsammans påverka utvecklingen på internationell nivå. Samtidigt anses direkta personliga kontakter och informationsutbyte mellan länderna medföra ett stort mervärde. Antagligen finns det ingen region i världen som kan kommunicera över landgränser på ett lika informellt och effektivt sätt.

De största svagheter i det nordiska BU-samarbetet anses ligga i att samarbetet faller mellan det nationella, EU och det globala. Konkreta, bindande förpliktelser finns inte och kan inte finnas, och nationella strategier har mer tyngd ur arbetslivssynpunkt. Det anses även saknas makt och resurser bakom samarbetet, inte minst inom det tvärssektoriella.

Generellt sett anses klimatproblemet vara den största utmaningen som Norden står inför. Men det finns även mer politiska utmaningar. Det anses således vara en central utmaning att med allvar ta i bruk befintliga instrument för en mer hållbar utveckling, d.v.s. se till att samtliga nordiska länder tar till sig de effektivaste verktygen som finns. En grön skattereform nämns som ett exempel på sådana verktyg. Man måste hitta svaret på frågan "När skall Norden vara hållbart och hur kommer vi dit"? Allmänhetens utbildning för hållbar utveckling är bland de satsningar som behövs för att komma vidare med detta.

Det finns tecken på att opinionsskifte är på gång just nu med hänsyn till mänsklighetens framtida möjligheter. Detta bör man dra nytta av i arbetet med revidering av den nordiska BU-strategin. Opinionsskiftet utgör ett gyllene skäl att sätta igång en "stenhård" politisk satsning rörande hållbar utveckling.



# 1. Inledning

I november 1998 antog de nordiska statsministrarna och de politiska ledarna för de självstyrande områdena en deklaration om ett hållbart Norden. I introduktionen till deklarationen framkom att statsministrarna ”är eniga om att arbetet för hållbar utveckling är en av de viktigaste utmaningarna inför 2000-talet”<sup>1</sup> Med Statsministerdeklarationen gav ministerrådet i uppdrag att utarbeta en tvärsektorieellt förankrad strategi för hållbar utveckling i Norden och dess närområden, med utgångspunkt från Statsministerdeklarationens elva vägledande mål. Strategin (Hållbar utveckling – En ny kurs för Norden (BU-strategin)) blev klar år 2001. I strategin fokuserade man mest på den ekologiska dimensionen av hållbar utveckling.

En reviderad utgåva av strategin antogs av de nordiska samarbetsministrarna den 10 december 2004. Strategin ställer långsiktiga mål för hur Norden skall utvecklas fram till år 2020 och beskriver vilka mål och insatser man kommer att arbeta för under perioden 2005–2008. Syftet med den reviderade strategin var att stärka i synnerhet de sociala och ekonomiska dimensionerna av hållbar utveckling och att introducera hållbara produktions- och konsumtionsmönstren. Ett allmänt mål är att bättre fokusera på ett särskilt nordiskt mervärde.

Enligt strategin har de nordiska länderna huvudansvaret för att genomföra strategin. Nordiska Ministerrådet har ansvaret för att finansiera genomförandet av strategin på de områden, som inte omfattas av ländernas ansvar för uppföljning av strategin. Generellt bygger det nordiska samarbetet på principen om nordisk nytta. Detta innebär att om en aktivitet skall utföras i Nordiska Ministerrådets regi, skall den:

- omfatta verksamhet, som annars skulle äga rum i nationell regi, men där påvisbara positiva effekter uppnås genom gemensamma nordiska lösningar,
- manifesteras och utvecklas nordisk samhörighet,
- öka nordisk kompetens och konkurrenskraft/konkurrensförmåga.<sup>2</sup>

Strategin genomförs och följs upp inom ramarna för Nordiska Ministerrådet av statsministrarna, samarbetsministrarna och fackområdesministrarna. Inom Ministerrådet är det samarbetsministrarna (MR-SAM) som i kraft av sin samordnande roll och sin assisterande roll gentemot statsmi-

---

<sup>1</sup> Statsministerdeklaration om ett hållbart Norden. Oslo 9 nov 1998. ([http://www.norden.org/baeredygtig\\_udvikling/sk/strategihold.asp?lang=>](http://www.norden.org/baeredygtig_udvikling/sk/strategihold.asp?lang=>))

<sup>2</sup> Nordiska Ministerrådet. *Hållbar utveckling. En ny kurs för Norden. Reviderad utgåva med mål och insatser 2005-2008*. Nordiska Ministerrådet, TemaNord 2004:567, Köpenhamn 2004, (s. 150).

nistrarna enligt Helsingforsavtalet har det övergripande ansvaret för Nordiska Ministerrådets tvärsektoriella samordning av genomförandet av BU-strategin. Fackministerråden har det primära ansvaret för att genomföra och följa upp innehållet av strategin inom sina arbetsområden genom att sektorerna integrerar arbetet med hållbar utveckling i sina ordinära arbetsområden.

Nordiska Samarbetskommittén (NSK) bistår MR-SAM i arbetet med BU-strategin. En expertgrupp (BU-expertgruppen) med en medlem från varje land/självstyrande område bistår NSK/MR-SAM i detta arbete och fungerar bl.a. som styrgrupp för evaluering av strategins genomförande, samt för revidering av strategin inför perioden 2009–2012.

Enligt BU-strategin skall dokumentet revideras igen under 2008 och föreläggas statsministrarna och de politiska ledarna för de självstyrande områdena, samt samarbetsministrarna. Innan strategin revideras, skall resultat och erfarenheter från genomförandet av strategins förutvarande period värderas. Detta dokument innehåller resultat från denna utvärdering.

## 2. Syfte och metoder

### 2.1 Syfte

Enligt den Nordiska strategin för hållbar utveckling skall det under loppet av 2007 företas en värdering /evaluering av strategins genomförande och inflytelse nationellt, regionalt och internationellt. Enligt ”Terms of Reference” för evalueringen syftar den till att skaffa information om genomförandet av strategin, som sedan kan användas som grundlag för beslutningar om, hur och i vilken form arbetet med hållbar utveckling i Nordisk Ministerråd skall vidareföras efter 2008. I evalueringen skall följande aspekter värderas:

- hur de nordiska länderna och självstyrande områdena har utfört mål och insatser identifierade i den ursprungliga strategin (2001) samt den reviderade strategin (2005) och inkluderat temaområden, mål och insatser i nationell politik;
- vad är den nordiska strategins betydelse nationellt, hur värderar man det nordiska BU-samarbetet, och vad har ansetts vara de största mervärdena/svagheterna;
- hur har de relevanta NMR sektorkommittéerna lyckats integrera hållbar utveckling i sina sektorprogram; är målen implementerade i sektorns insatser, finns det verkställda och genomförda projekt och avrapporteringar;
- hur har de tvärsektoriella målen och insatserna implementerats? Det nordiska konceptet om det tvärsektoriella samarbetet, styrkor och svagheter;
- vad är kännedomen om den nordiska strategin i de nordiska länderna och självstyrande områdena hos de relevanta nationella aktörerna;
- har initiativ för att öka kännedomen om den nordiska strategin nationellt och internationellt varit effektiva;
- identifiera centrala utmaningar och utvecklingstendenser i Norden med hänsyn till hållbar utveckling.

### 2.2 Metoder

Arbetet med evalueringen av den nordiska strategin för hållbar utveckling bestod främst av 3 delar:

- Litteraturgenomgång
- Intervjuer

- Avrapportering

Litteraturgenomgången var en mindre del av förberedelserna. Syftet med denna var att skapa en översikt över existerande strategidokument och handlingsplaner som har samband till BU-strategin, eller som anses vara relevanta i arbetet. Detta innebar att identifiera vilka relevanta nationella, regionala och internationella strategier och plan existerar, samt att se på sambandet mellan dessa. Vidare ingick att genomgå eventuella interna och externa utvärderingar som redan gjorts av Nordiska Ministerrådets hållbarhetsarbete fr.o.m. år 2001, samt eventuella förslag och rekommendationer från möten, workshops o.s.v.

Den största delen av utvärderingsarbetet bestod av intervjuer med nyckelpersoner i de nordiska länderna, självstyrande områden, i Nordiska Ministerrådets sekretariat, NGO:er och branschorganisationer. Intervjuerna baserades på ett frågeformulär, samt på öppna frågor och kommentarer. Syftet var att samla ihop erfarenheter, åsikter och rekommendationer i samband till BU-strategin i den berörda perioden från 2001, samt i den kommande perioden (2009–2012). Vikt lades bl.a. på sambandet mellan den nordiska BU-strategin och nationella BU-strategier, samt på sambandet till europeiska/ internationella strategier, härunder om och hur det nordiska arbetet med BU-strategin har direkt och indirekt bidragit till och påverkat europeiska/internationella strategier och processer. Sammanställning av intervjuernas resultat anses vara evalueringens viktigaste grundmaterial.

Relevanta personer för intervjun identifierades i början av utvärderingsarbetet med hjälp från BU-expertgruppen. Intervjuerna genomfördes till större del via e-post, men även i smärre mån via telefon samt personligen. Ungefär 90 personer kontaktades, varav drygt hälften lämnade in svar.

Bland respondenter var de personer som ansvarar för utarbetning och uppföljning av nationella BU-strategier i enskilda nordiska länder och självstyrande områden, nationella kontakter för det nordiska samarbetet med BU, rådgivare och avdelningschefer i NMR-sekretariatet, övriga nordiska deltagare i regionalt och internationellt samarbete om BU, representanter från nationella NGO:er och branschorganisationer, samt forskare som jobbat med strategier för hållbar utveckling.

Utvärderingens tredje och sista del var avrapportering, där resultat från litteraturgenomgången och intervjun presenterades och analyserades. Denna rapport är produkten av detta.



# 3. Strategier för hållbar utveckling

## 3.1 Den Nordiska Strategin för hållbar utveckling – BU-strategin

### 3.1.1 Statsministerdeklarationen

I november 1998 antog de nordiska statsministrarna och de politiska ledarna för de självstyrande områdena deklarationen om ett hållbart Norden. I introduktion till deklarationen framkommer att statsministrarna ”är eniga om att arbetet för hållbar utveckling är en av de viktigaste utmaningarna inför 2000-talet”<sup>3</sup> och med utgångspunkt i detta kom ministrarna överens om 11 mål som borde vara ”vägledande för utvecklingen av ett hållbart Norden och en hållbar utveckling i våra närområden”.

Som framkommer ur Statsministerdeklarationen tog statsministrarna från början hänsyn till EU:s arbete med hållbar utveckling, samt till

”arbetet med den nordliga dimensionen i Europeiska Unionens politik, en Agenda 21 för Östersjöområdet (Baltic 21), verksamheten i AEPS (nu Arktisk Råd), Barentsdeklarationen och samarbetet som en följd av vår gemensamma deklaration i Bergen om en hållbar energiförsörjning runt Östersjön”.<sup>4</sup>

Enligt detta har man på nordisk nivå redan från början varit medveten om betydelsen av samordning mellan strategier och åtgärder för hållbar utveckling på olika myndighetsnivåer och över landgränser.

Med Statsministerdeklarationen gav statsministrarna

”Nordiska Ministerrådet i uppdrag att, med ledning av [de elva målen], utarbeta en tvärsektorielt förankrad strategi för en hållbar utveckling i Norden och dess närområden [med fokus] på områden där Norden har gemensamma intressen och särskilt goda förutsättningar att bidra till en hållbar utveckling och där det nordiska samarbetet skapar ett särskilt mervärde”.

Arbetet borde vara klart år 2000.

---

<sup>3</sup> Statsministerdeklaration om ett hållbart Norden. Oslo 9 nov 1998. ([http://www.norden.org/baeredygtig\\_udvikling/sk/strategihold.asp?lang=](http://www.norden.org/baeredygtig_udvikling/sk/strategihold.asp?lang=))

<sup>4</sup> Ibid

### 3.1.2 BU-strategin 2001–2020

I samhörighet med statsministrarnas uppdrag igångsatte Nordiska Ministerrådet utarbetning av en strategi för hållbar utveckling i Norden, och under år 2000 antogs denna strategi – herefter kallad BU-strategin – av statsministrarna och Nordiska Rådet. Strategin trädde i kraft 2001. Den innehöll mål och insatser för perioden 2001–2004 samt långsiktiga mål till och med 2020.

Den ursprungliga BU-strategin som trädde i kraft 2001 framhöll att en uppföljning och revision skulle göras och presenteras för statsministrarna och de politiska ledarna för de självstyrande områdena år 2004. I mandatet för revideringen ingick att strategin skulle

”bidra till att stärka och påverka relevanta internationella processer bl. a. i EU, OECD och FN och att de sociala och ekonomiska dimensionerna [skulle] ingå med större vikt”.

I den reviderade strategin identifierades nya mål och insatser för perioden 2005–2008 medan de långsiktiga målen inte förändrades. Den reviderade strategin innehöll dessutom ett nytt kapitel om hållbar produktion och konsumtion. Detta var ett bidrag till uppföljningen av genomförandepLANEN från Världstoppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg (WSSD) hösten 2002. Vidare ingick ett kapitel om den sociala dimensionen, med särskild vikt på befolkningsutveckling, folkhälsa samt utbildning och forskning. Den reviderade strategin antogs av de nordiska statsministrarna 2004 för att gälla fr.o.m. den 1 januari 2005.<sup>5</sup>

Den reviderade strategin är ett omfattande dokument på 160 sidor. I publikationen har alla mål och insatser fått sina nummer för att underlätta uppföljning och dialog kring dessa. En kortversion på 74 sidor i ett mindre format har också utgivits.<sup>6</sup> I denna har mål och insatser ingen numrering och presenteras dessutom på ett annorlunda sätt än i originalversionen, bl.a. genom sammanslagning och uppdelning.

Enligt den reviderade strategin skulle den

”fungera som en utgångspunkt i samband med gemensamma nordiska inspel i internationella förhandlingar om hållbar utveckling [och] komplettera de nordiska ländernas nationella strategier och andra internationella och regionala strategier för en hållbar utveckling, och därmed bidra till att stärka de insatser, som görs i internationella fora”.<sup>7</sup>

<sup>5</sup> Nordiska Ministerrådet. *Hållbar utveckling. En ny kurs för Norden. Reviderad utgåva med mål och insatser 2005-2008*. Nordiska Ministerrådet, TemaNord 2004:567, Köpenhamn 2004.

<sup>6</sup> Nordiska Ministerrådet. *Hållbar utveckling. En ny kurs för Norden. Reviderad utgåva med mål och insatser 2005-2008. Politiska huvudpunkter*. Nordiska Ministerrådet, ANP 2004:781, Köpenhamn 2004.

<sup>7</sup> Nordiska Ministerrådet. *Hållbar utveckling. En ny kurs för Norden. Reviderad utgåva med mål och insatser 2005-2008*. Nordiska Ministerrådet, TemaNord 2004:567, Köpenhamn 2004, (s. 10).

Som framkommer i strategin ligger huvudansvaret för uppföljning av strategins mål och insatser hos de nordiska ländernas regeringar, vilka behöver följa upp strategin ekonomiskt, administrativt och politiskt. Strategin var således tänkt att bli ett viktigt element när politiken för hållbar utveckling utformas. Genomförandet av strategin förutsätter ett aktivt deltagande av aktörer på alla nivåer, däribland kommuner, näringsliv och NGO:er, men också ”en fortlöpande politisk dialog, förankrad på statsministernivå”.<sup>8</sup>

Enligt BU-strategins kapitel om genomförande och uppföljning borde strategins mål och insatser vara utgångspunkten för efterföljande formulering av delstrategier och handlingsplaner, samt för en löpande omställning och anpassning av sektorerna under det Nordiska Ministerrådet i riktning mot en hållbar utveckling.

”En förutsättning för strategin kommer även i fortsättningen att vara, att en hållbar utveckling prioriteras högt ekonomiskt, administrativt och politiskt vid det nordiska samarbetet i Nordiska Rådet och i Nordiska Ministerrådet”.<sup>9</sup>

Strategin förankras gentemot Nordiska Rådet genom att den framläggs för rådet för kommentarer före det slutliga antagandet.

Inom Nordiska Ministerrådet är det Samarbetsministrarna (MR-SAM) som i kraft av sin samordnande roll och sin assisterande roll gentemot statsministrarna enligt Helsingforsavtalet har det övergripande ansvaret för Nordiska Ministerrådets tvärsektorieella samordning av genomförandet av BU-strategin. Nordiska Samarbetskommittén (NSK) bistår MR-Sam i detta arbete. De berörda fackministerråden/sectorerna har ansvaret för och deltar fullt ut i själva genomförandet av strategin. Planen är att arbetet med hållbar utveckling integreras som en del av Nordiska Ministerrådets ordinarie arbetsområden.

Nordiska Ministerrådets berörda sektorer skall på relevanta områden genomföra och följa upp BU-strategin i sina strategier, handlingsplaner, handlingsprogram eller andra styrintstrument för sektorernas arbete. Sektorstrategierna skall anpassas och formuleras så att de kompletterar och konkretiserar de områden inom strategin som är relevanta för sektorerna, med fokusering på mål och insatser. Härigenom borde det säkras att sektorerna integrerar arbetet med hållbar utveckling i sina ordinarie arbetsområden. Enligt BU-strategin skall sektorstrategierna också anpassas tidsmässigt till strategin.

Inom ramen för Nordiska Ministerrådets budget avsätts medel som används som stimulans för finansiering av gemensamma nordiska initiativ som bidrar till uppföljning av BU-strategin inom de berörda sektorområdena. Dessa medel, den s.k. ”BU-puljen”, kan också vid en konkret bedömning ”användas för aktiviteter avseende en hållbar utveckling, som

<sup>8</sup> Nordiska Ministerrådet. *Hållbar utveckling. En ny kurs för Norden. Reviderad utgåva med mål och insatser 2005-2008*. Nordiska Ministerrådet, TemaNord 2004:567, Köpenhamn 2004, (s. 149).

<sup>9</sup> *Ibid.*, (s. 149).

uppfyller målsättningarna i strategin, men som inte medfinansieras av en sektor”.<sup>10</sup>

Sedan år 2001 har BU-puljen årligen haft 3,1–4,4 miljoner DKK att förvalta.<sup>11</sup> Inkluderat i budgeten är utgifter till administration och tryckning av rapporter, men annars kan medel sökas från puljen 2–3 gånger per år. Ansökningar går via sektorerna i NMR, och generellt bör den berörda sektorn bidra med 50 % av projektbeloppet, (jfr. dock undantag ovan). En lista över beviljade ansökningar finns på NMR:s hemsida.<sup>12</sup> Däremot finns det ingen samlad översikt över projektens genomförande och resultat.

En rapport om genomförande och uppföljning, utvärdering och revidering av BU-strategin framläggs för statsministrarna och de politiska ledarna för de självstyrande områdena vart fjärde år, nästa gång år 2008. Denna evalueringen är ett led i förberedelsen för detta. Själva revideringen bör innehålla konkreta förslag till mål och insatser under perioden 2009-2012 samt bedöma vilka insatsområden som är politiskt aktuella.

### 3.1.3 Informationsplanen

Under 2003 godkändes en informationsplan för BU-strategin. Tanken var att denna borde fortlöpande uppdateras, vilket dock inte gjorts hittills. Målet med informationen var dels att de relevanta aktörerna skulle

”veta, att strategin finns, dels att väcka intresse hos dem som arbetar med hållbar utveckling, så att de implementerar strategin i sitt eget arbete, samt att de relevanta aktörerna skall kunna få kännedom om resultaten av genomförandet. Information skall vara anpassad till målgruppen i språk och form”.<sup>13</sup>

Enligt informationsplanen är de viktigaste målgrupperna politiker och övriga beslutsfattare, härunder ministrar och ämbetsmän i ministerier och kommuner, men också internationella organisationer som EU, FN-systemet och OECD, samt NGO:er. Övriga viktiga målgrupper ansågs vara media och skolor, både lärare och studerande. Det ansågs vara mest realistiskt att nå dessa målgrupper som står närmast det nordiska samarbetet, eftersom de har ett aktivt intresse.<sup>14</sup> Allmänheten ansågs alltså inte vara den primära målgruppen.

<sup>10</sup> Ibid, (s. 152-153).

<sup>11</sup> Nordiska Ministerrådet. Bæredygtig udvikling – Projekter, ansøgninger m.v. [http://www.norden.org/baeredygtig\\_udvikling/sk/holdstratintern.asp?lang=](http://www.norden.org/baeredygtig_udvikling/sk/holdstratintern.asp?lang=)

<sup>12</sup> Nordiska Ministerrådet. Strategien for et bæredygtigt Norden – Projektansøgninger. [http://www.norden.org/baeredygtig\\_udvikling/sk/projektansog.asp](http://www.norden.org/baeredygtig_udvikling/sk/projektansog.asp)

<sup>13</sup> Nordiska Ministerrådet. *Hållbar utveckling. En ny kurs för Norden. Reviderad utgåva med mål och insatser 2005-2008*. Nordiska Ministerrådet, TemaNord 2004:567, Köpenhamn 2004, (s. 153).

<sup>14</sup> Nordiska Ministerrådet. *Informationsplan for Strategien Bæredygtig udvikling - en ny kurs i Norden*. Nordiska Ministerrådet, Köpenhamn 2004. <http://www.norden.org/pub/sk/showpub.asp?pubnr=2004:466>

Publicering av nordiska indikatorer för hållbar utveckling i 2006<sup>15</sup> var ett viktigt steg i informationsarbetet. Förmedling av indikatorer har två aspekter: Val av indikatorer sätter fokus på centrala problemställningar, och kan visa konkreta data om utvecklingen är hållbar.

Nordiska Ministerrådets hemsida beträffande hållbar utveckling<sup>16</sup> har använts för att förmedla relevant information till allmänheten. Den uppdateras också med rapporter, projektinformation, samt information om relevanta beslut och aktiviteter.

I tillägg till det som framgår av det ovanstående bör det framhävas att Nordiska Ministerrådet har ordnat och bidragit till ett stort antal konferenser och seminarier i Norden samt i Baltikum, var hållbar utveckling och BU-strategin varit på agendan. Vidare har ministerrådet, med hjälp av en nordisk ad-hocgrupp, vid ett flertal tillfällen stått för ”Side Events” till FN:s CSD-möten i New York. Allt detta ses som en viktig del av informationsarbetet.

### 3.1.4 Indikatorer

I förberedelse för världstoppmötet i Johannesburg togs det fram ett nordiskt indikatorset för att informera om de nordiska ländernas framgång i arbetet med hållbar utveckling. Detta publicerades först 2002<sup>17</sup> och 2003<sup>18</sup> men har sedan utvidgats väsentligt för att täcka nya mål och insatser som ingår i den Nordiska BU-strategin 2005–2008, samt de nya insatsområdena i denna, d.v.s. hållbar produktion och konsumtion samt sociala frågor. Syftet med indikatorerna är att övervaka och informera om uppföljning av BU-strategins olika mål och åtgärder. Det är dock inte möjligt att omfatta strategins samtliga mål, bl.a. för att inte allt är lika mätbart. Vikt läggs därför främst på de mest betydelsefulla målen, där man också redan har insamlat data eller kan skaffa detta utan större besvär.

Indikatorsettet bör vara stabilt, samtidigt som det kommer ständigt att förbättras i takt med att dataunderlaget så småningom blir bättre och att det utvecklas nya och mer precisa internationella indikatorer på samma områden.

Indikatorsettet består både av tvärgående nyckelindikatorer samt av indikatorer inför vart och ett insatsområde i BU-strategin.<sup>19</sup> Indikatorrapporten har skickats till EU som ett bidrag till en vidare process i syfte att

<sup>15</sup> Nordiska Ministerrådet. *Fokus på bæredygtig udvikling. Nordiske indikatorer 2006*. Nordisk Ministerråd, Nord 2006:002, København 2006.

<sup>16</sup> Nordiska Ministerrådet. Hållbar utveckling. [http://www.norden.org/baeredygtig\\_udvikling/sk](http://www.norden.org/baeredygtig_udvikling/sk)

<sup>17</sup> Nordiska Ministerrådet. *Bæredygtig udvikling, når vi målet? – Et nordisk indikatorsæt*. Nordiska Ministerrådet, ANP 2002:736, Köpenhamn 2003.

<sup>18</sup> Nordiska Ministerrådet. *Bæredygtig udvikling 2003 – Et nordisk indikatorsæt*. Nordiska Ministerrådet, Nord 2003:009, Köpenhamn 2003.

<sup>19</sup> Nordiska Ministerrådet. *Fokus på bæredygtig udvikling – Nordiske indikatorer 2006*. Nordiska Ministerrådet, Nord 2006:002, Köpenhamn 2006.

främja nordiska prioriteringar med hänsyn till hållbar utveckling i Europa och globalt.

Av ett brev från Nordiska Ministerrådets generalsekreterare till samtliga fackministerråd i september 2006, framgår att samlingsministrarna förväntar sig att de relevanta fackministerråden

”en gang om året drøfter [BU-]strategiens målsætninger på fagområdet og følger op på de relevante indikatorer”, ”samt bidrage[r] til rapporteringen og og vurderingen af gennemførelsen”.

## 3.2 Övriga nordiska strategier och sektorprogram

### 3.2.1 Sektorprogram

Nordiska Ministerrådet består av 11 olika ministerråd, härunder 10 fackministerråd samt samlingsministerrådet (MR-SAM). Till arbetet under varje råd läggs olika styrdokument till grund. Vissa ministerråd har ett övergripande sektorprogram, medan andra har fler, beroende på antal ämnesområden som ligger under varje råd.

Listan nedan ger en översikt över de olika ministerråden och de mest relevanta styrdokumenterna under varje råd.

Nordisk Ministerråd for arbejdsliv (MR-A)  
 Program for Nordisk Ministerråds samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet 2005–2008  
 Nordisk Ministerråd for erhverv, energi og regionalpolitik (MR-NER)  
 Nordisk næringspolitisk samarbejdsprogram 2006–2010  
 Nordisk innovationspolitisk samarbejdsprogram 2005–2010  
 Handlingsplan for det nordiske energisamarbejde 2006–2009  
 Nordisk regionalpolitisk samarbejdsprogram 2005–2008  
 Nordisk Ministerråd for fiskeri og havbrug, jordbrug, levnedsmidler og skovbrug (MR-FJLS)  
 Handlingsprogram. Nordiskt fiske-, jord- och skogsbruks- och livsmedelssamarbete 2005–2008 – Et nordisk løft for verdiskapning og livskvalitet.  
 Strategi for genetiske ressourcer for fiskeri, jordbrug, skovbrug og levnedsmidler i Norden 2005–2008  
 Nordisk Ministerråd for ligestilling (MR-JÅM)  
 Med fokus på køn er målet et ligestillet samfund – Nordisk ligestillingssamarbejde 2006–2010  
 Nordisk Ministerråd for økonomi- og finanspolitik (MR-FINANS)  
 Jfr. mandat for Miljø- og økonomigruppen, vilken täcker finanssektorns instans för hållbar utveckling  
 Nordisk Ministerråd for kultur (MR-K)  
 Handlingsplan for nordisk kultursamarbejd 2007–2009  
 Nordisk Ministerråd for lovsamarbejde (MR-LAG)  
 Program og principper for det nordiske justitssamarbejde (gældende fra 2005)  
 Nordisk Ministerråd for miljø (MR-M)  
 Det nordiske miljøhandlingsprogram 2005–2008  
 Nordisk Ministerråd for social- og sundhedspolitik (MR-S)  
 Social- og sundhed – Nordisk samarbejdsprogram gældende fra 2006  
 Nordisk Ministerråd for uddannelse og forskning (MR-U)  
 Nordplus: Mobilitets- og netværksprogram. (Næste generation av programmen utvecklas under 2007.  
 De kommer att gälla från 2008 till och med 2011).  
 Vitbok om nordisk forskning och innovation  
 Samarbejdsministrene (MR-SAM)  
 Revideret strategi for bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden  
 Strategi for barn og unga i Norden

Tre av de 10 fackministerråden har tydligt tagit hänsyn till BU-strategin i utarbetning av sina sektorprogram, d.v.s. MR-NER, MR-FJLS och MR-M. Detta beror antagligen främst på att dessa ministerråd handlägger

frågor som står centralt i hållbarhetsdiskussionen, men antagligen också på att dessa råd haft ett direkt samband till avdelningen för miljö och resurser i Nordiska Ministerrådets sekretariat.

BU-strategin avspeglas i viss mån i samtliga 4 sektorprogram som styr arbetet i MR-NER. Det nordiska näringspolitiska samarbetsprogrammet 2006–2010<sup>20</sup> bygger på principen om nordisk nytta, samt på BU-strategin. Däremot står hållbar utveckling inte nödvändigtvis i centrum av samarbetsprogrammets olika punkter. Någon koppling till BU-strategin finns också i Det nordiska innovationspolitiska samarbetsprogrammet 2005–2010.<sup>21</sup> En stärkare koppling finns i Handlingsplanen för det nordiska energisamarbetet 2006–2009, där det framkommer i förordet att ”handlingsplanen er energisektorens bidrag til implementering af den nordiske strategi *Hållbar utveckling – en ny kurs för Norden ...*”<sup>22</sup> Hållbara energisystem är ett av tre prioriterade politikområden i handlingsplanen. Slutligen finns det en klar hänvisning till BU-strategin i Det nordiska regionalpolitiska samarbetsprogrammet 2005–2008.<sup>23</sup> I programmet ingår ett kapitel om hållbarhet, jämställdhet och tillgänglighet, där det bl.a. framgår att hållbar utveckling är ett av områdets viktigaste utmaningar.

Handlingsprogrammet för MR-FJLS<sup>24</sup> operationaliserar bl.a. de målsättningar i BU-strategin som ministerrådet önskat prioritera. Hållbar utveckling står i centrum av handlingsprogrammet. Samma sak gäller Den nordiska strategin för genetiska resurser för fiskeri, lantbruk, skogsbruk och livsmedel.<sup>25</sup>

Det nordiska miljöhandlingsprogrammet 2005–2008<sup>26</sup> som styr arbetet under MR-M bygger i en stor utsträckning på BU-strategin och ska medverka till att implementera strategin.

De befintliga sektorprogrammen för de övriga fackministerråden har inte någon tydlig koppling till BU-strategin. För några av råden finns det inget formellt sektorprogram, t.ex. för MR-FINANS där BU-strategin dock avspeglas i den nordiska Miljö- och Ekonomigruppens mandat.<sup>27</sup> Denna grupp svarar för uppföljningen av BU-strategin inom sektorn.

<sup>20</sup> Nordiska Ministerrådet. *Nordisk næringspolitisk samarbejdsprogram 2006-2010*. Nordisk Ministerråd, ANP 2006:705, København 2006.

<sup>21</sup> Ibid.

<sup>22</sup> Nordiska Ministerrådet. *Handlingsplan for det nordiske energisamarbejde 2006-2009*. Nordisk Ministerråd, ANP 2005:729, København 2005, (s. 5).

<sup>23</sup> Nordiska Ministerrådet. *Nytt samarbejdsprogram for regionalektoren 2005-2008*. Nordisk Ministerråd, ANP 2005:710, København 2005. <http://www.norden.org/pub/miljo/regional/sk/anp-2005710.pdf>

<sup>24</sup> Nordiska Ministerrådet. *Handlingsprogram. Nordiskt fiske-, jord- och skogsbruks- och livsmedelssamarbete 2005-2008 - Et nordisk løft for verdiskapning og livskvalitet*. <http://www.norden.org/pub/miljo/jordogskov/sk/us2005443.pdf>

<sup>25</sup> Nordiska Ministerrådet. *Strategi for genetiske ressourcer for fiskeri, jordbrug, skovbrug og levnedsmidler i Norden 2005-2008*. Nordisk Ministerråd, ANP 2005:709, København 2004. <http://www.norden.org/pub/miljo/jordogskov/sk/anp2005709.pdf>

<sup>26</sup> Nordiska Ministerrådet. *Miljøhandlingsprogram 2005-2008*. Nordisk Ministerråd, ANP 2004:796, København 2004.

<sup>27</sup> Nordiska Ministerrådet. [http://www.norden.org/miljoe/Miljo-okonomi/sk/mandat\\_miljoekonomi.pdf](http://www.norden.org/miljoe/Miljo-okonomi/sk/mandat_miljoekonomi.pdf)

Utöver de ovannämnda sektorprogrammen finns det bl.a. en tvärsektoriell Nordisk handlingsplan för bättre hälsa och livskvalitet genom mat och fysisk aktivitet. Denna handlingsplan antogs i 2006 av ministrarna för livsmedel, fiskeri, lant- och skogsbruk, samt social- och hälsoministrarna.<sup>28</sup> Handlingsplanen hänvisar inte direkt till BU-strategin, men det finns dock ett naturligt samband mellan dessa dokument, eftersom livskvalitet står centralt i båda två.

I början av år 2006 upphörde det formella samarbetet om konsumentfrågor inom Nordiska Ministerrådet som följd av rådets omstrukturering och nedläggning av Nordiska ämbetsmannakommittén ÄK-Kons. Arbetet fortlöper genom en mer inofficiell nordisk konsumentgrupp. Detta arbete baseras på ett nordiskt samarbetsprogram på konsumentområdet, som antogs i september 2004 och gäller perioden 2005–2010.<sup>29</sup> Enligt programmet är konsumentpolitiken en beståndsdel i de nordiska regeringarnas målsättning att förbättra välfärden för medborgare, unga som gamla, inom ramen för en hållbar utveckling och en fortsatt ekonomisk tillväxt. Här återfinns alltså fokuset på hållbar utveckling, trots att programmet inte direkt hänvisar till BU-strategin.

I mars 2006 antog de nordiska samarbetsministrarna en strategi för barn och unga i Norden.<sup>30</sup> Denna går hand i hand med BU-strategin, vilken ju hör hemma hos samma ministerråd.

Som framkom ovan har de olika sektorprogrammen olika giltighetsperioder. Den följande översikten över utlöpsdatum kan vara nyttig för diskussionen om den kommande revideringen av BU-strategin. (Ansvariga ministerråd inom parentes).

---

<sup>28</sup> Nordiska Ministerrådet. A better life through diet and physical activity. Nordic Plan of Action on better health and quality of life through diet and physical activity. Short version. Nordic Council of Ministers, ANP 2006:746, Copenhagen 2006.

<sup>29</sup> Nordiska Ministerrådet. Aktiva konsumenter som är trygga var de än agerar: Samarbetsprogram på konsumentområdet 2005-2010.  
<http://www.norden.org/pub/miljo/miljo/sk/US2005425.pdf>

<sup>30</sup> Nordiska Ministerrådet. *Strategi för barn och unga i Norden*. Nordiska Ministerrådet, ANP 2006:720, København 2006.



## Slutår 2008

- Program for Nordisk Ministerråds samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet 2005–2008 (MR-A)
- Nordisk regionalpolitisk samarbejdsprogram 2005–2008 (MR-NER)
- Handlingsprogram. Nordiskt fiske-, jord- och skogsbruks- och livsmedelssamarbete 2005–2008 – Et nordisk løft for verdiskapning og livskvalitet. (MR-FJLS)
- Strategi for genetiske ressourcer for fiskeri, jordbrug, skovbrug og levnedsmidler i Norden 2005–2008 (MR-FJLS)
- Det nordiske miljøhandlingsprogram 2005–2008 (MR-M)
- **Revideret strategi for bæredygtig udvikling – En ny kurs for Norden** (MR-SAM)

## Slutår 2009

- Handlingsplan for det nordiske energisamarbejde 2006–2009 (MR-NER)
- Handlingsplan for nordisk kultursamarbejde 2007–2009 (MR-K)

## Slutår 2010

- Nordisk næringspolitisk samarbejdsprogram 2006–2010 (MR-NER)
- Nordisk innovationspolitisk samarbejdsprogram 2005–2010 (MR-NER)
- Med fokus på køn er målet et ligestillet samfund – Nordisk ligestillingssamarbejde 2006–2010 (MR-JÅM)

## Slutår 2011

- Nordplus: Mobilitets- og netværksprogram (under utarbejdning) (MR-U)

## Utan utlöpsdatum

- Program og principper for det nordiske justitssamarbejde (fr.o.m. 2005) (MR-LAG)
- Social- og sundhed – Nordisk samarbejdsprogram gældende fra 2006 (MR-S)
- Vitbok om nordisk forskning och innovation (MR-U)
- Strategi för barn och unga i Norden (MR-SAM)

### 3.2.2 Ordförandeskapsprogram

Ordförandeskapet i Nordiska Ministerrådet är på ett år och roterar mellan länderna enligt en särskild ordning. Inför varje år presenteras ett ordförandeskapsprogram med de punkter som ordförandelandet vill prioritera i det nordiska samarbetet på regeringsnivå under sitt ordförandeskap. Finland har ordförandeskapet i Nordiska Ministerrådet 2007 och har presenterat sitt ordförandeskapsprogram i broschyren ”Möjligheternas Norden – Nära dig”.<sup>31</sup>

I Finlands ordförandeskapsprogram läggs det en stor vikt på hållbar utveckling och BU-strategins viktighet med hänsyn till detta. Enligt programmet kommer Finland att påbörja diskussioner om revidering av strategin med det som målet ”att utveckla strategin så att den från medborgarnas synpunkt blir lättläst och tydlig och klart betonar nordisk nytta”.<sup>32</sup>

Sverige kommer under 2008 att inneha ordförandeskapet.

### 3.2.3 Övriga program inom NMR

Som tillägg till de olika styrdokumenterna som omnämns i kapitel 3.2.1 finns det ett antal avtal, deklARATIONER och strategier som kan ses som delar av Nordiska Ministerrådets samling av styrdokument. Utöver detta har enskilda arbetsgrupper under de olika ministerråden sina egna årliga handlingsprogram och i vissa fall också 2- eller 3-åriga program, men alla dessa ligger lägre i dokumenthierarkin än själva sektorprogrammen, och kommer följaktligen inte att diskuteras ytterligare i denna rapport.

<sup>31</sup> Nordiska Ministerrådet. Möjligheternas Norden – Nära dig. Finlands ordförandeskapsprogram för Nordiska Ministerrådet 2007. Nordiska Ministerrådet, ANP 2006:763, Köpenhamn 2006.

<sup>32</sup> Ibid, (s. 11).

### 3.3 Nationella strategier för hållbar utveckling

Enligt kapitel 8 i Agenda 21 som antogs i Rio 1992, anmodas alla länder att anta nationella strategier för hållbar utveckling som bygger på och harmoniserar med de olika befintliga sektoriella policyer och planer om ekonomiska, sociala och miljömässiga aspekter.<sup>33</sup>

EU:s strategi för hållbar utveckling ställer också krav till medlemsstaterna gällande nationella strategier för hållbar utveckling. Enligt strategin bör de medlemsstater som utarbetar sina första nationella strategier för hållbar utveckling slutföra dessa senast i juni 2007. ”*Framtida översyner av de nationella strategierna för hållbar utveckling bör genomföras mot bakgrund av EU:s reviderade strategi för hållbar utveckling för att säkerställa överensstämmelse, konsekvens och ömsesidigt stöd, med beaktande av de särskilda förhållandena i medlemsstaterna*”.<sup>34</sup> Det bör också inledas en frivillig inbördes granskning (”peer review”) av de nationella strategierna, (jfr. kapitel 3.5).

Enligt EU-strategin bör medlemsstaterna också ”*överväga att stärka eller, om dessa inte existerar, inrätta nationella rådgivande organ för hållbar utveckling med deltagande av många olika intressenter för att stimulera en väl underbyggd debatt, bidra till utarbetandet av nationella strategier för hållbar utveckling och/eller bistå vid granskningen av framstegen på nationell nivå och EU-nivå*”.<sup>35</sup>

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige har alla tagit fram nationella strategier för hållbar utveckling. I flesta fall har arbetet med utarbetning och uppföljning av strategierna samordnas av miljödepartementen, med undantag av Norge där Finansdepartementet haft denna roll. De självstyrande områden har olika benämningar gällande detta, men ingen av dem har en formell hållbarhetsstrategi på plats. Åland har tagit fram en miljöhandlingsplan som knappast kan ses som en BU-strategi. Färöarna jobbar just nu med ”Vision-2015”, vilken inte fokuserar primärt på hållbar utveckling, men som dock kan ses som en ansats i riktning mot en BU-strategi. Grönland har inte tagit fram en strategi och heller inte deltagit aktivt i BU-arbetet inom Nordiska Ministerrådet i det sista.

Det finns ingen gemensam nordisk modell för nationella BU-strategier, och heller inte för BU-arbetet som sådant. Nationella kommissioner för hållbar utveckling har tillsatts i några av länderna och olika metoder har använts i hela processen.

Detta kapitel ger en kort översikt över nationella strategier för hållbar utveckling i de nordiska länderna och deras samband till den nordiska strategin.

<sup>33</sup> UN Department of Economic and Social Affairs, Division for Sustainable Development. *Agenda 21*. <http://www.un.org/esa/sustdev/documents/agenda21/english/agenda21chapter8.htm>

<sup>34</sup> European Commission. *EU:s förnyade strategi för hållbar utveckling*. Europeiska Unionens Råd, Bryssel 19 juli 2006, 10917/2/06, (s. 28).  
([http://ec.europa.eu/sustainable/sds2006/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/sustainable/sds2006/index_en.htm))

<sup>35</sup> *Ibid.*, (s. 29)

### 3.3.1 Danmark

Den danska regeringens nationella strategi för hållbar utveckling<sup>36</sup> fram-lades 2002 och ingick i Danmarks bidrag till Världstoppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg på hösten. Strategin baseras på 8 mål och principer.

Den danska BU-strategin utarbetades parallellt med den ursprungliga nordiska strategin, delvis med deltagande av samma personer. Därför finns det samhörighet mellan strategierna, både vad gäller form och innehåll. Däremot är det alltid svårt att skilja emellan sådana likheter och samband som uppstår automatiskt, dels för att alla BU-strategier handlar i princip om samma teman.

Den nordiska BU-strategin omnämns i Danmarks BU-strategi, men denna hänvisning är dock mycket generell, förutom på kemikalieområdet, där den nordiska strategins generationsmål ingår som en argumentation för danska målsättningar på området.

Danmarks BU-strategi är just nu under revidering. Som ett första steg offentliggjorde Danmarks miljöminister i juni 2007 regeringens debattunderlag till en ny nationell BU-strategi.<sup>37</sup> Regeringen lägger vikt på ”debatt” i detta sammanhang, d.v.s. att det verkligen blir en folklig och politisk debatt under sommaren. Den nya strategin kommer sedan att färdigställas under hösten.

### 3.3.2 Finland

Finland har en lång historia av strategiska BU-dokument, redan år 1990 presenterades den första publikationen om hållbar utveckling i Finland. En ny nationell strategi för hållbar utveckling<sup>38</sup> antogs i Finlands nationella kommission för hållbar utveckling (FNCSO) den 13 juni 2006. Denna har sedan diskuterats av regering och parlament. Tidshorisonten i strategin går utöver denna generation, d.v.s. ca till år 2030. I strategin läggs det en stor vikt på klimat och ekonomiska aspekter. Syftet har varit att granska strategiska mål ur alla BU-dimensioner i varje temaområde.

I det finska arbetet med hållbar utveckling har man sökt identifiera synergier på den globala, europeiska och nordiska nivån. Arbetet är högt prioriterat inom det politiska systemet, vilket bl.a. avspeglas i att Finlands statsminister har suttit som ordförande i FNCSO i 14 år tills riksdagsvalet i april 2007 då arbetsministern tog över ordförandeskapet. I arbetet läggs det också en stor vikt på horisontal och lodrätt integration.

Den nordiska BU-strategin nämns i Finlands BU-strategi, men anses inte ha någon större betydelse på nationell nivå, bl.a. för att den ligger

<sup>36</sup> Danmarks regering. Danmarks nationale strategi for bæredygtig udvikling – Fælles fremtid – udvikling i balance. Regeringen, København, 2002.

<sup>37</sup> Miljøministeriet Danmark. Det bæredygtige Danmark. [http://www.baeredygtig-udvikling.mim.dk/baeredygtig\\_udvikling/Nyheder/20071406\\_det\\_baeredygtige\\_danmark.htm](http://www.baeredygtig-udvikling.mim.dk/baeredygtig_udvikling/Nyheder/20071406_det_baeredygtige_danmark.htm)

<sup>38</sup> Miljøministeriet Finland. *Towards sustainable choices - a nationally and globally sustainable Finland.* <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=4270&lan=en>

längre bort från olika nationella intresseaktörer. Teman i den nationella strategin tar mer hänsyn till EU:s strategi för hållbar utveckling (EU:s SDS) samt till FN:s prioriteringar än till den nordiska.

### 3.3.3 Island

Islands första nationella dokument om hållbar utveckling utkom i 1997 i form av en handlingsplan till millennieskiftet. Den första nationella BU-strategin publicerades 2002 med tidsperspektivet till år 2020.<sup>39</sup> Denna har sedan reviderats och kompletterats med mål och åtgärder för 4 årsperioder, senast under hösten 2006 med prioriteringar för perioden 2006–2009.<sup>40</sup> Strategin är till större delen miljöfokuserad.

Den nordiska BU-strategin omnämns i Islands BU-strategi, men det finns inget tydligt samband mellan dokumenten, utöver det som allmänt kan förväntas, jfr. kommentar i kapitel 3.3.1 ovan.

### 3.3.4 Norge

Norges första formella strategi för hållbar utveckling presenterades precis innan Världstoppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg hösten 2002 och kompletterades med en nationell handlingsplan i nationalbudgeten 2004. Fokus har sedan varit på handlingsplanen. Av den nuvarande regeringens samarbetsavtal, ”Soria Moria erklæringen”, framgår att hållbar utveckling kommer att ha en hög prioritet i den närmaste framtiden. I linje med detta utarbetas det nu en uppdaterad nationell strategi som skall presenteras i nationalbudgeten 2008.<sup>41</sup> Utkast till denna skickades ut på ett första offentligt hörande i juni 2007. Som ett led i processen har en expertgrupp från Sverige och Uganda gjort en ”peer review” (inbördes granskning) av Norges arbete med hållbar utveckling. Denna presenterades i mars 2007.

Arbetet med den nationella BU-strategin i Norge skiljer sig från de övriga nordiska länderna på så sätt att i Norge är det finansdepartementet som har samordningsrollen sedan 2002. Detta avspeglar synpunkten från regeringens sida, att arbetet med hållbar utveckling tillhör de centrala ekonomisk-politiska processerna och bör därför ingå i regeringens viktigaste policydokument, nationalbudgeten. Det finns dock olika synpunkter på detta i Norge.

Koppling till den nordiska BU-strategin är inte tydlig i det nationella arbetet med hållbar utveckling i Norge, men i den dåvarande statsminis-

<sup>39</sup> Miljöministeriet Island. *Velferð til framtíðar. Sjálfbær þróun í íslensku samfélagi. Stefnumörkun til 2020*. <http://www.umhverfisraduneyti.is/utgefid-efni/nr/249>

<sup>40</sup> Miljöministeriet Island. *Velferð til framtíðar. Sjálfbær þróun í íslensku samfélagi. Áherslur 2006-2009*. <http://www.umhverfisraduneyti.is/utgefid-efni/nr/1061>

<sup>41</sup> Norges regering. [http://www.regjeringen.no/nb/dep/fin/tema/Barekraftig\\_utvikling.html?id=1333](http://www.regjeringen.no/nb/dep/fin/tema/Barekraftig_utvikling.html?id=1333)

terns förord til den första nationella BU-strategin i 2002 står att den nordiska strategin är en del av grundlagen för det nationella strategiarbetet.<sup>42</sup>

### 3.3.5 Sverige

Den svenska regeringen lämnade Sveriges första nationella strategi för hållbar utveckling till riksdagen 2002. Strategin hade två syften: att uppfylla det internationella åtagandet att presentera en strategi för hållbar utveckling till FN under 2002 samt att redovisa och planera arbetet med hållbar utveckling i Sverige. Denna har sedan revideras två gånger, i 2004 och 2006. Enligt den nyaste versionen<sup>43</sup> är hållbar utveckling ”ett övergripande mål för regeringens politik”. Strategin har tre utgångspunkter. ”Den första utgångspunkten är att hållbar utveckling i Sverige endast kan uppnås inom ramen för globalt och regionalt samarbete. Den andra är att hållbar utveckling måste integreras i alla politikområden. Den tredje utgångspunkten är att ytterligare nationella insatser krävs för att långsiktigt värna de kritiska resurser som utgör basen för hållbar utveckling”.

Under våren 2007 nedlades det svenska Hållbarhetsrådet, vilket sedan 2005 fungerat som Sveriges mötesplats och råd för hållbar utveckling. Istället inrättade regeringen en rådgivande kommission för hållbar utveckling som bl.a. kommer att medverka vid en kommande revidering av den nationella BU-strategin, samt att bidra till förberedelserna inför Sveriges ordförandeskap i EU andra halvåret 2009.<sup>44</sup> Kommissionen består av ledamöter från näringsliv, fristående organisationer, forskning och politik. Kommissionen leds av Sverige statsminister, miljöministern sitter som vice ordförande och även finansministern sitter i kommissionen. Av en sammanfattning av kommissionens kommande arbete framgår att samma huvudutmaningar som beskrivs i EU:s nya strategi för hållbar utveckling anses även vara aktuella för Sveriges nationella arbete. I detta står klimatförändringar mycket centralt.

I Sveriges nuvarande nationella BU-strategi läggs det liten vikt på nordiskt samarbete inom området. Detta ser heller inte ut till att betonas i den nya kommissionens arbetsplan.

### 3.3.6 Åland

Åland har inte tagit fram en egen nationell strategi för hållbar utveckling, men i landskapsregeringens miljöhandlingsprogram för åren 2005–2008<sup>45</sup> framkommer att målet med miljöhandlingsprogrammet ”är att skapa ett

<sup>42</sup> Utenriksdepartementet. *Nasjonal strategi for bærekraftig utvikling. Statsministerens forord.* [http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/dok/rapporter\\_planer/Planer/2002/Nasjonal-strategi-for-barekraftig-utvikl.html?id=448574](http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/dok/rapporter_planer/Planer/2002/Nasjonal-strategi-for-barekraftig-utvikl.html?id=448574)

<sup>43</sup> Sveriges regering. *Strategiska utmaningar – En vidareutveckling av svensk strategi för hållbar utveckling.* Regeringens skrivelse 2005/06:126. <http://www.regeringen.se/sb/d/6525/a/60692>

<sup>44</sup> Sveriges regering. <http://www.regeringen.se/sb/d/8882/a/78215>

<sup>45</sup> Ålands landskapsregering. *Miljöhandlingsprogram för Åland 2005-2008.* <http://www.ls.aland.fi/composer/upload/modules/publikationer/miljohandlprogaland20052008.pdf>

*ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart samhälle*”, samt att ”*målsättningen för all verksamhet i landskapet är en hållbar utveckling*”. Miljöhandlingsprogrammet kan på så vis tolkas som en nationell BU-strategi, men däremot behandlas sociala och ekonomiska målsättningar inte nämnvärt i programmet.

Arbetet med miljöhandlingsprogrammet inleddes 2003 i form av ett förslag om ett vattenvårdsprogram. Landskapsregeringen bestämde senare att utvidga vattenvårdsprogrammet till ett heltäckande miljöhandlingsprogram.

Nordiska hänvisningar är inte synliga i Ålands miljöhandlingsprogram.

### 3.3.7 Färöarna

Färöarna har inte tagit fram sin egen nationella strategi för hållbar utveckling.

Under våren 2005 påbörjade landsstyrelsen arbete med en såkallad ”Visjon 2015”.<sup>46</sup> Hållbarhetsbegreppet är endast i liten mån reflekterad i visionen, men miljöaspekter och sociala-/välfärdsaspekter ingår. Den ekonomiska dimensionen är mindre tydlig. Visionen kan dock ses som ett stort steg i riktning mot en nationell BU-strategi.

Det finns inga spår som visar att den Nordiska BU-strategin har påverkat det nationella BU-arbetet i Färöarna.

### 3.3.8 Grönland

Myndigheterna i Grönland har inte tagit fram en nationell strategi för hållbar utveckling. Grönland har heller inte deltagit aktivt i samarbete på området inom Nordiska Ministerrådet sedan år 2006. Däremot betonas hållbar utveckling som ett viktigt element i det gällande avtalet om partnerskap mellan EU och Grönland,<sup>47</sup> dock främst med hänsyn till fiskeri, klimat och ekonomi.

## 3.4 Regionala strategier för hållbar utveckling

Det finns ett antal exempel på regionalt samarbete över landgränser med deltagande från delar av Norden eller hela Norden. I detta avsnitt nämns några av dessa, särskilt de som berör minst tre nordiska länder och som anses vara relevant för arbetet inom hållbar utveckling i Norden. Samarbetet pågår inte alltid på nationell nivå, utan i vissa fall på regional nivå,

<sup>46</sup> *Visjon 2015*. <http://www.visjon2015.fo>

<sup>47</sup> Fælleserklæring fra Det Europæiske Fællesskab på den ene side og det Grønlandske Landsstyre og Den Danske regering på den anden side om et partnerskab mellem det Europæiske Fællesskab og Grønland. <http://dk.nanoq.gl/upload/nap/faelleserkl.pdf>

men tas dock med i denna sammanställning i de fall där det anses finnas en potential för samband till arbetet med den Nordiska BU-strategin.

### 3.4.1 Baltic 21

Baltic 21 är en regional process mellan flera intresseaktörer för hållbar utveckling i Östersjöområdet, som inleddes 1996 av statsministrarna för de 11 medlemsstaterna i "Council of the Baltic Sea States" (CBSS), härunder de 5 nordiska länderna. Det lanserades offentligt i Saltsjöbaden i Sverige i oktober samma år vid ett möte av miljöministrarna i de berörda länderna. *"Betoningen i Baltic 21-arbetet ligger på regionalt samarbete och miljöfrågor i förhållande till de ekonomiska och sociala aspekterna på hållbar utveckling. Arbetet är inriktat på sju sektorer, som betraktas som avgörande för den ekonomiska och miljömässiga utvecklingen i regionen"*.<sup>48</sup>

Arbetet inom Baltic 21 styrs av en ämbetsmannagrupp, (Senior Officials Group (SOG)), med medlemmar från regeringarna samt från flera mellanstatliga organisationer, NGO:er o.s.v., härunder bl.a. Nordiska Ministerrådet. För närvarande representerar rådgivaren för hållbar utveckling Nordiska Ministerrådet i SOG. Från början har det funnits samband mellan Baltic 21 och Den Nordiska BU-strategin, bl.a. genom att samma personer har i vissa fall samordnat uppföljning av bägge nationellt.

Miljöministrarna har en initierande funktion och samarbetsfunktion i Baltic 21-arbetet gentemot övriga delaktiga ministrar och sektorer, men ansvaret att utarbeta en regional Agenda 21 för Östersjöregionen vilar på alla sektorer och ministrar.

Under den senaste tiden har Baltic 21 fått en något ändrad roll, med fokus främst på "Lighthouse projects". Detta koncept presenterades först i 2004. Syftet är att demonstrera hållbar utveckling i praxis genom en bredare implementering av befintliga lösningar samtidigt som nya lösningar demonstreras. Vikt läggs på deltagande av så många länder och så många sektorer som möjligt.<sup>49</sup>

Enligt en CBSS-deklaration som antogs av medlemsstaternas utrikesministrar under ett möte i Malmö den 13 juni 2007, kommer ländernas samarbete att omorganiseras för att göra det mer funktionellt i en allt mer konkurrenskraftig global miljö. Genom detta borde organisationen ha en bättre möjlighet att sätta fokus på prioriterade åtgärder. Reformen förutsätter ett starkare samarbete i regionen på alla områden som tycks vara relevanta för regionens konkurrensförmåga.<sup>50</sup> Detta kommer att innebära

<sup>48</sup> Baltic 21. *Agenda 21 för Östersjöområdet – Baltic 21. Antagen av Östersjörådets 7:e utrikesministermöte, Nyborg, den 22–23 juni 1998.* Miljödepartementet, Sverige, 1999.  
[http://www.baltic21.org/attachments/b21\\_main\\_report\\_no\\_198\\_swedish.pdf](http://www.baltic21.org/attachments/b21_main_report_no_198_swedish.pdf)

<sup>49</sup> Baltic 21. <http://www.baltic21.org/?lhp>

<sup>50</sup> CBSS. Declaration of the Council of the Baltic Sea States in Malmö on 13 June 2007 on a Renewed Baltic Sea States Cooperation. <http://www.cbss.st/baltinfo/dbaFile14511.doc>



ökat samarbete och samordning med övriga regionala organisationer, såsom Arktiska rådet, Barentsrådet och Nordiska Ministerrådet. Samtidigt kommer samarbetet med EU att förstärkas, bl.a. med hänsyn till att Östersjöområdet definieras som ett av de prioriterade områdena i EU:s nya Policy för Den Nordliga Dimensionen. Utbildning för hållbar utveckling nämns som ett centralt tema i samband till reformen.

Ett förslag till omorganisering av CBSS kommer att framläggas för rådets 7:e toppmöte i Riga den 3 juni 2008. Samtidigt förväntar man en rapportering om utveckling av en ny strategi för regionen, vilken ska innehålla klara prioriteringar.

### 3.4.2 Arktiska Rådet

Arktiska Rådet etablerades 1996 i Ottawa som en utvidgning av det arktiska miljövårdsarbetet *Arctic Environment Protection Strategy* (AEPS). Rådet är ett ”högnivåforum” för cirkumpolärt samarbete med deltagare från Kanada, Danmark, Grönland, Färöarna, Finland, Island, Norge, Ryssland, Sverige och USA. I grunden jobbar rådet på regeringsnivå, men samtidigt fungerar det som ett forum för samarbete mellan nationella myndigheter och ursprungsbefolkningen. Således har sex internationella organisationer för ursprungsbefolkningar fått en permanent deltagarstatus i rådet.

Arktiska Rådet har som mål att vara ett forum för hållbar utveckling som bör rikta sig mot alla tre pelarna; miljö, social och ekonomisk. En arbetsgrupp om hållbar utveckling, *Sustainable Development Working Group* (SDWG) ansvarar för hållbarhetsarbetet inom Arktiska Rådet. Gruppen har dock ingen formell hållbarhetsstrategi på plats, men baserar sitt arbete på ett par offentliga dokument, härunder bl.a. gruppens mandat och *Sustainable Development Framework Document* från oktober 2000.<sup>51</sup>

Nordiska Ministerrådet har observatörsstatus i Arktiska Rådet. Nordiska Ministerrådets verksamhet i de arktiska områdena styrs primärt av Det Arktiska samarbetsprogrammet för 2006–2008,<sup>52</sup> vilket bl.a. tar utgångspunkt i BU-strategin. Samarbetsprogrammet omfattar alla Nordiska Ministerrådets aktiviteter i Arktis och finansieras delvis av respektive ministerråd, men delvis av en särskild överordnad budgetpost under MR-SAM. Enligt programmet kan NMR ”*bidrage finansiellt til samarbejdet i Arktisk Råds permanente arbejdsgrupper og ad-hoc grupper og instrumenter, herunder Arktisk Råds ’Action Plan to Eliminate Pollution of the Arctic’ (ACAP)*”.<sup>53</sup>

Samarbetet med Arktiska Rådet betonas under flera avsnitt i BU-strategin och behandlas speciellt i kapitel 14 om samarbetet med närom-

<sup>51</sup> Arktiska Rådet. <http://www.arctic-council.org>.

<sup>52</sup> Nordiska Ministerrådet. *Nordisk Ministerråds Arktiske Samarbejdsprogram 2006–08*. <http://www.norden.org/pub/sk/showpub.asp?pubnr=2005:438>

<sup>53</sup> *Ibid.*, (3).



rådena. När det gäller arbetet med hållbar utveckling verkar det vara ett mycket starkt samband och väl utvecklat samarbete mellan råden.

### 3.4.3 Barentsrådet

Barentsrådet (*The Barents Euro-Arctic Council* (BEAC)) etablerades 1993 med syfte att stärka det existerande samarbetet i området och överväga nya initiativ och förslag. BEAC är ett forum för samarbete på regeringsnivå i Barentsregionen, med medlemmar från samtliga nordiska land, samt Ryssland och EU.<sup>54</sup> Barentsregionen omfattar 13 landsdelar i norra Norge, Sverige, Finland och Ryssland, d.v.s. Nordland, Troms och Finnmark i Norge, Västerbotten och Norrbotten i Sverige, Kainuu, Oulu och Lappland i Finland, och Murmansk, Karelia, Arkhangelsk, Komi och Nenets i Ryssland. Parallellt med BEAC:s etablering grundades också Barents Euro-Arktiska Regionrådet (*Barents Regional Council* (BE-ARC)) med representanter från regionala myndigheter och ursprungsbefolkningen. Detta råd har i princip samma mål som BEAC.

Barentsrådets primära mål är att främja hållbar ekonomisk och social utveckling i Barentsregionen och på det sättet bidra till en fredlig utveckling i norra Europa. Arbetet görs i ett antal arbetsgrupper.

Vid ett miljöministermöte i Barentsrådet i augusti 2003 antogs ett program för renare produktion och principer för hållbart skogsbruk och skydd av biodiversitet samt en lista över de mest angelägna åtgärderna och föroreningskällorna på miljöområdet i nordvästra Ryssland. Flera ministerdeklarationer finns, men annars har Barentsrådet inte direkt tagit fram en hållbarhetsstrategi för Barentsregionen.

Enligt BU-strategin skall de nordiska länderna ”*fortsätta att utveckla BEAC till att tillvarata och främja en hållbar utveckling över nationsgränserna i Barentsregionen som respekterar ursprungsbefolkningens kultur och tillvaratar möjligheterna för utveckling av såväl nya som traditionella näringar*”.<sup>55</sup> Strategins mål med hänsyn till detta är generella, men projektverksamhet har dock igångsatts för att följa upp på dessa.

### 3.4.4 Nordkalotträdet

Nordkalotträdet är en gränsöverskridande nordisk samarbetsorganisation som finansieras till större delen av Nordiska Ministerrådet. Till Nordkalotträdet verksamhetsområde hör Nordland, Troms och Finnmark fylken i Norge, Lapplands landskap i Finland och Norrbottens län i Sverige. Rådet grundades 1967 som *Nordkalottkommittén*, men fick det nuvarande namnet i 1997. Rådets ledamöter är de högst uppsatta politiska och administrativa myndigheterna i de deltagande landsdelarna. Med sin

<sup>54</sup> Barentsrådet. <http://www.beac.st/>

<sup>55</sup> Nordiska Ministerrådet. *Hållbar utveckling. En ny kurs för Norden. Reviderad utgåva med mål och insatser 2005-2008*. Nordiska Ministerrådet, TemaNord 2004:567, Köpenhamn 2004, (s. 140).

verksamhet skall rådet förstärka Nordkalottens läge som livskraftig europeisk samarbetsregion. Verksamheten bedrivs främst i projektform inom två nätverksgrupper; Nordkalottens kulturråd och Nordkalottens miljöråd.<sup>56</sup>

Nordkalottrådets miljöråd består av de regionala miljöförvaltningsmyndighetsbyråerna. Rådets arbete tar bl.a. som utgångspunkt den Nordiska strategin för hållbar utveckling. I linje med detta har rådet bl.a. i uppgift att ”genomföra den av EU och Nordiska Ministerrådets beslutade miljöpolitiken”. Rådets vision är en regionalt hållbar utveckling och som en ram för detta har rådet tagit fram en strategi som kompletteras i handlingsprogrammet ”Från mål till handling 2006–2012”. I programmet föreslår rådet 15 aktuella miljöteman, härunder ibruktagande av ekosystem approach, främjande av utveckling och ibruktagande av alternativa energiformer, främjande av ekologiskt hållbar turism, politiska medel för att säkra den nordliga naturens mångfald och förmedling av aktuell miljö-kunskap till allmänheten och utbildningsinstitutionerna.<sup>57</sup>

### 3.4.5 Mittnordenkommittén

Mittnorden är ett geografiskt område som sträcker sig över tre länder och bygger på ett nätverk mellan de regionala förvaltningsorganen i regionen som ibland kallas för Nordens gröna bälte. I detta ingår Nord- och Sör-Trøndelag fylkeskommuner i Norge, Jämtlands och Västernorrlands län i Sverige, samt Österbotten, Södra Österbotten, Mellersta Finland och Södra Savolax landskapskommunerna samt KulturÖsterbotten (SVOF) i Finland. Mittnordenkommittén är ett nordiskt gränsregionalt samarbetsorgan som har lett samarbetet i regionen sedan 1978. Detta är ett av åtta samsamarbetsområden som ingår i Nordiska Ministerrådets regionalpolitiska samarbete över riksgränserna i Norden. Enligt Mittnordenkommitténs vision ska samarbetet vara en drivkraft för samhällsutveckling, baserad på historisk och kulturell samhörighet samt på ett gemensamt intresse för regional utveckling.<sup>58</sup>

Hållbar utveckling står högt på Mittnordenkommitténs agenda. De åtta regionerna sägs vara ”pionjärer i fråga om hållbar utveckling i Europa” och sedan sommaren 2004 har Mittnordenkommittén drivit projektet ”ProMidNord – Hållbar Utveckling i Mittnorden-regionen” inom ramen för Interreg IIIB Östersjön-programmet. En slutkonferens hölls den 30 maj 2007 i Sundsvall och projektet förväntades slutföras i juli.<sup>59</sup>

Trots att Mittnordenkommittén är ett av åtta samsamarbetsområden som ingår i Nordiska Ministerrådets regionalpolitiska samarbete och trots kommitténs ambitioner med hänsyn till hållbar utveckling, så har den nordiska BU-strategin inte varit ett styrinstrument för kommittén. Där har

<sup>56</sup> Nordkalottrådet. <http://nordkalottradet.nu>

<sup>57</sup> Päivi Lundvall. Strategic program 2006-2012. NCC – Environment Council. Aspirations into action. Nordkalottrådet, ISSN 1651-0240.

<sup>58</sup> Mittnordenkommittén. <http://www.mittnorden.net>

<sup>59</sup> Promidnord. <http://www.promidnord.net>

man inte ens känt till strategin, trots löpande kontakter med ministerrådssekretariatet samt användning av ministerrådets hemsida. Mittnordenkommitténs ledstjärna har varit Nordiska Ministerrådets prioriteringar för gränskommittéerna.<sup>60</sup>

#### 3.4.6 Vestnordisk Råd

Tidligt på 80-talet kom de västnordiska länderna Island, Grönland och Färöarna överens om att etablera en gemensam parlamentarisk organisation med syfte att samarbeta om gemensamma problemställningar. Västnordens Parlamentariska Samarbetsråd etablerades i 1985, men under 1997 ändrades namnet sedan till Vestnordisk Råd samtidigt som ländernas parlament antog rådets charter. I rådet sitter 6 parlamentariker från varje land, d.v.s. totalt 18 medlemmar. Rådets arbete är främst i form av rekommendationer som föreläggs parlamenten för sedan att överlämnas till ministrar eller landstyrelesmän.

Hållbar utveckling står inte högt på Västnordiska Rådets agenda, men rådet syftar bl.a. till att tillvarata Nordatlantens resurser och kultur och hjälpa till med att utveckla västnordiska intressen, inte minst när det gäller problem kring resursförvaltning och föreningar. Flera av rådets rekommendationer rör hållbar utveckling direkt eller indirekt. Som ett exempel kan nämnas Rekommendation nr. 4/1999 om utarbetning av en västnordisk handlingsplan om jämnhöjdhet, Rekommendation nr. 2/2003 om styrkt samordning för att främja avtal som säkrar ett fortsatt hållbart utnyttjande av de gemensamma fiskstammarna, Rekommendation nr. 3/2005 som understryker att hvalfångst i Västnorden aldrig mer får drivas på ett ohållbart sätt samt Rekommendation nr. 4/2006 om en gemensam västnordisk turismstrategi.

Vestnordisk Råd har ett sekretariat i Reykjavik.<sup>61</sup>

#### 3.4.7 Nordisk Atlantsamarbeid (NORA)

Nordisk Atlantsamarbeid (NORA) etablerades i sin nuvarande form 1996. NORA är en samarbetskommitté mellan Färöarna, Grönland, Island och nordvästra Norge, i regi av Nordiska Ministerrådet som fastlägger linjerna för samarbetet och finansierar arbetet med årliga beviljanden. Kommittén består av max 12 medlemmar. Grönlands landstyreelse kan välja 3 av dessa, Färöarnas landstyreelse 3, Islands regering 3 och Norges regering 3. Nordiska Ministerrådets sekretariat (Ämbetsmannakommittén för Regionalpolitik (ÄK-NER)) har en observatörstatus i kommittén. Kommitténs sekretariat är placerat på Färöarna, men undersekretariat finns i de övriga länderna.

<sup>60</sup> Lena Bergeskär, Kanslichef Mittnordenkommittén. E-post 15-juni-2007.

<sup>61</sup> Vestnordisk Råd. <http://www.vestnordisk.is>

NORA är ett rådgivande serviceorgan för institut och företag i området och ger ekonomiskt stöd till delfinansiering av samarbetsprojekt på de områden, där de deltagande parterna har gemensamma problem, möjligheter och intressen. Samarbetet kan vara mellan offentliga myndigheter, både på central och regional nivå, privata företag och enskilda.

NORA jobbar enligt en förordning som antagits av Nordiska Ministerrådet, samt ett strategiprogram. Det senaste programmet gäller för perioden 2001–2006. Hållbar utveckling står inte centralt i programmet, men viss vikt läggs vid hållbart utnyttjande av havsresurser.<sup>62</sup>

### 3.4.8 Northern Forum

*Northern Forum* är ett samarbete mellan regionala regeringar i det arktiska området. Detta är en frivillig organisation av fylker och regioner i norr och etablerades hösten 1991. Organisationen har nu 16 medlemmar från 8 länder, d.v.s. Island, Finland, Ryssland, Kina, Sydkorea, Japan, USA (Alaska) och Kanada. Organisationen är i grunden ett samarbetsforum för de regionala myndigheterna, men enskilda företag och organisationer kan också delta i samarbetet. De enda nordiska områden som deltar i samarbetet i *Northern Forum* är Lapplands län i Finland och Akureyri kommun i Island. Dessutom deltar 3 finska företag som "Business Partners". *Northern Forum* har en formell status inom FN som en NGO och har som sådan bl.a. observatörstatus i Arktiska Rådet.

*Northern Forum* har som mission att förbättra livskvaliteten hos folk i norr genom att skapa ett forum för regionala ledare för utväxling av kunskap och erfarenheter, samt att främja hållbar utveckling och implementering av kooperativa socioekonomiska initiativ i nordliga regioner och i internationell fora.<sup>63</sup> Organisationen har tre program, d.v.s. om hållbar utveckling, miljö och samfund&kultur. Det finns ingen formell strategi för hållbar utveckling, men begreppet avspeglas tydligt i organisationens offentliga dokument och strategiska program. Hållbarhetsprogrammet inkluderar bl.a. projekt om renskötsel, ekoturism, flygrutter och arktitektur&byggande.

*Northern Forum* har deltagit i internationellt samarbete på regional nivå inom "Network of Regional Governments for Sustainable Development (nrg4SD)".<sup>64</sup>

*Northern Forum* har ett huvudsekretariat i Anchorage i Alaska, men i Rovaniemi finns det också ett mindre sekretariat för europeiska partners.

---

<sup>62</sup> NORA. <http://www.nora.fo>

<sup>63</sup> Northern Forum. <http://www.northernforum.org>

<sup>64</sup> Network of Regional Governments for Sustainable Development. <http://www.nrg4sd.net>

### 3.5 EU:s strategi för hållbar utveckling

I juni 2006 antog Europeiska rådet en övergripande förnyad strategi för hållbar utveckling för ett förstorat EU. Strategin är baserad på Göteborgsstrategin från 2001 samt resultatet av en större revideringsprocess som startade i 2004. Utöver Göteborgsstrategin tar den förnyade strategin utgångspunkt från flera program och åtaganden, bl.a. från Världstoppmötet för hållbar utveckling i Johannesburg 2002 (WSSD) samt Millenniemålen ("The Millennium Development Goals") som undertecknades 2000 av världens stats- och regeringschefer.

I EU:s förnyade strategidokument "*framläggs en enhetlig, sammanhållen strategi för hur EU mer effektivt skall leva upp till sitt långvariga åtagande att möta de utmaningar som hållbar utveckling medför*".<sup>65</sup> Vikt läggs bl.a. på ökat samarbete med partners utanför EU, "*bland annat de länder som utvecklas snabbt och som kommer att ha en betydande inverkan på den globala hållbara utvecklingen*". Det övergripande syftet är "*att identifiera och utveckla åtgärder, så att EU kan få till stånd en ständigt förbättring av livskvaliteten både för nuvarande och kommande generationer genom att man skapar hållbara samhällen med förmåga att förvalta och använda resurserna på ett effektivt sätt samt utnyttjar ekonomins förmåga till ekologiska och sociala innovationer samtidigt som välstånd, miljöskydd och social sammanhållning säkerställs*".

Den förnyade strategin innehåller målsättningar, operativa mål och konkreta åtgärder inom de följande sju nyckelområden för perioden fram till år 2010:

- Klimatförändringar och ren energi
- Hållbar transport
- Hållbar konsumtion och produktion
- Bevarande och förvaltning av naturresurser
- Folkhälsa
- Social integration, demografi och migration
- Globala utmaningar i fråga om fattigdom och hållbar utveckling

Som tillägg till målsättningarna på de sju nyckelområdena ovan finns det i strategin ett kapitel om "*Övergripande politik som bidrar till kunskaps-samhället*". Detta inkluderar utbildning samt forskning och utveckling. I den förra delen betonas utbildning som en "*förutsättning om man vill främja det ändrade beteende och förse alla medborgare med den viktiga kompetens som krävs för att nå hållbar utveckling*". För detta behövs "*högkvalitativ utbildning om hållbar utveckling på alla utbildningsnivåer*". Kopplat till detta föreslås det bl.a. att medlemsstaterna vidareutvecklar sina nationella handlingsplaner i samband med FN:s årtionde för ut-

<sup>65</sup> European Commission. *EU:s förnyade strategi för hållbar utveckling*. Europeiska Unionens Råd. Bryssel 19 juli 2006, 10917/2/06. ([http://ec.europa.eu/sustainable/sds2006/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/sustainable/sds2006/index_en.htm))

bildning för hållbar utveckling (2005–2014), att lärarutbildning ägnas särskild uppmärksamhet och att länderna genomför UNECE:s strategi för utbildning för hållbar utveckling, som antogs i Vilnius 2005.<sup>66</sup>

Ambitionen är att den förnyade EU-strategin blir en gemensam strategi för hela Europeiska unionen. Därför föreslogs en förbättrad samordning mellan olika myndighetsnivåer, samt att företag, frivilliga organisationer och medborgare uppmuntras att bli aktiva i arbetet för hållbar utveckling. Ett steg på denna väg är att lansera en process för frivillig inbördes granskning ("peer review") av nationella strategier för hållbar utveckling, vilket bl.a. borde främja utbyte av erfarenheter och goda exempel. Enligt strategin borde denna granskning inledas 2006 av en första grupp medlemsstater och en senare omgång skulle kunna inledas 2007 med nästa grupp medlemsstater. En handbok för inbördes granskning publicerades av Kommissionen år 2006<sup>67</sup> med utgångspunkt från erfarenheter från en granskning av Frankrikes strategi för hållbar utveckling. Hittills är Holland det enda landet som fått sin strategi granskad som en del av den planerade processen.

Det befintliga europeiska nätverket för hållbar utveckling<sup>68</sup> syftar bl.a. till att underlätta utbytet av goda metoder och erfarenheter i samband med granskningsprocessen. Där samlar man in synpunkter om särskilda prioriterade teman och frågor som skall diskuteras av medlemsstaterna för att ge exempel på och dokumentera god politik och praxis. Tanken är att nätverket även skulle kunna användas för att bättre integrera frågor om hållbar utveckling och för att öka den vertikala integreringen och överensstämmelsen mellan politiken på EU-nivå och på nationell och subnationell nivå.

Vartannat år (med början i september 2007) kommer kommissionen att lägga fram en lägesrapport om genomförandet av strategin för hållbar utveckling i EU och medlemsstaterna, vilken också skall innehålla framtida prioriteringar, riktlinjer och åtgärder. Detta kommer bl.a. att användas som ett basdokument för diskussioner i Europeiska rådet i december ang. de kommande stegen i implementeringen. Senast 2011 kommer Europeiska rådet att besluta när en övergripande översyn av strategin behöver inledas.

---

<sup>66</sup> UNECE. UNECE Strategi för utbildning för hållbar utveckling. Antagen 23 mars 2005 vid högnivåmöte i Vilnius mellan utbildnings- och miljöministrar i 55 länder inom ramen för FN:s ekonomiska kommission för Europa. Utbildnings- och kulturdepartementet, Sverige, 2005. <http://www.unece.org/env/esd/strategytext/strategiSwedish.pdf>

<sup>67</sup> European Commission. Peer Review Improvement through Mutual Exchange on Sustainable Development: A guidebook for peer reviews of national sustainable development strategies (2006). <http://ec.europa.eu/environment/pdf/nsds.pdf>

<sup>68</sup> European Sustainable Development Network. <http://www.sd-network.eu>

## 3.6 Internationella strategier och åtaganden för hållbar utveckling

### 3.6.1 FN

Agenda 21 som antogs vid FN:s konferens om miljö och utveckling i Rio de Janeiro 1992 är grunden för det globala och nationella arbetet med hållbar utveckling, härunder för utarbetning av olika hållbarhetsstrategier. Mål och åtgärder i Agenda 21 har sedan tagits ett steg vidare bl.a. i FN:s Milleniedeklaration med konkreta mål som antogs år 2000, samt i deklARATIONEN och genomförandeplanen från Världstoppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg (WSSD) hösten 2002. Det nya i Rio låg inte minst i den tanken att man måste integrera miljömässiga, ekonomiska och sociala aspekter för att kunna uppnå en hållbar utveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov. Betydelsen av denna integrering framhövdes ytterligare i Millenniemålen samt i JohannesburgdeklARATIONEN.

FN:s kommission för hållbar utveckling (CSD) etablerades i december 1992 som en del av uppföljningen av Rio-konferensen. Kommissionen följer upp medlemsländernas åtaganden från Rio-konferensen och WSSD i Johannesburg och fungerar som FN:s centrala organ i detta sammanhang. CSD jobbar med olika fastställda teman i tvåårscykler enligt sitt arbetsprogram. Under jämna årtal, de så kallade översynsåren, är fokuset på framsteg och utmaningar i genomförandet av åtaganden från Rio och Johannesburg. Syftet är att se över i vilken utsträckning länder fullgör sina åtaganden samt tydliggöra hinder för genomförande, utbyta erfarenheter och sprida goda exempel. Under ojämna årtal, de så kallade policy-åren, ska CSD tydliggöra åtaganden och åtgärder inom områden som identifierats som särskilt problematiska under översynsåret.<sup>69</sup> CSD:s arbetsprogram är fastlagt till år 2017.<sup>70</sup>

De nordiska länderna har varit mycket aktiva i CSD-arbetet. Som ett led i detta har Nordiska Ministerrådet några gånger stått för ”Side-Events” i samband med kommissionens årliga sessioner i New York. En del av detta har gjorts av en ad-hocgrupp för hållbar utveckling som finansierats av Nordiska Ministerrådet.

Som ett led i uppföljningen av WSSD i Johannesburg 2002 togs det fram ett 10-årigt ramverk med program för hållbar konsumtion och produktion. Ett första expertmöte kring detta hölls i Marrakech, Marocko 2003 och därmed etablerades den s.k. Marrakech-processen. Sedan dess har två sådana expertmöten hållits, först i Costa Rica 2005 och senare på Djurönäset utanför Stockholm i juni 2007.

<sup>69</sup> Miljödepartementet, Sverige. *FN:s kommission för hållbar utveckling (CSD)*. <http://www.regeringen.se/sb/d/3807>

<sup>70</sup> United Nations Division for Sustainable Development. *Multi-Year Programme of Work for CSD*. [http://www.un.org/esa/sustdev/csd/csd11/CSD\\_multyear\\_prog\\_work.htm](http://www.un.org/esa/sustdev/csd/csd11/CSD_multyear_prog_work.htm)



Flera informella arbetsgrupper ("Marrakech Task Forces" (MTFs)) har skapats för att fortsätta Marrakech-processen och för att göra framsteg i utvecklingen av det 10-åriga ramverket. För nuvarande finns det 7 MTF:er. Två av dessa leds av nordiska länder; en MTF om hållbara livsstilar som leds av Sverige och en MTF om hållbara byggnader som leds av Finland.<sup>71</sup>

FN har publicerat en del material för att främja arbetet med hållbar utveckling på nationell nivå, bl.a. en vägledning för utarbetningen av nationella strategier.<sup>72</sup>

### 3.6.2 OECD

Sedan 1998 har hållbar utveckling varit en huvudprioritet inom OECD, (Organisation for Economic Co-operation and Development). För att följa upp på detta har organisationen i samarbete med olika aktörer bl.a. producerat vägledningar, fallstudier och rapporter om implementeringen av hållbar utveckling i OECD-länderna.<sup>73,74</sup> Inom OECD finns också ett forum för hållbar utveckling. (The OECD Global Forum on Sustainable Development) vilket möjliggör en aktiv policydialog mellan OECD and icke-OECD-länder om goda exempel i arbetet med att uppnå hållbar utveckling. Detta kompletteras med OECD-rundabordsmöten (OECD Round Table on Sustainable Development), vilket lockar till sig ministrar, ledare av internationella organisationer, NGO:er och företagare. I OECD:s regi finns även en grupp experter, vilken sammanträder årligen (Annual Meeting of Sustainable Development Experts (AMSDE)) för att diskutera hållbar utveckling på tvärs av länder och intressegrupper. Resultat av OECD:s arbete med hållbar utveckling rapporteras bl.a. i form av rapporter från olika sektorer samt från de olika kommittéerna.

I år 2001 utkom OECD:s framtidsutsikt med ekonomi-baserad projektering för miljöbelastningar och –status till år 2020.<sup>75</sup> Rapporten identifierar policyverktyg för arbetet med de mest krävande utmaningarna och analyserar deras potentiella effekter och kostnader. En uppdaterad framtidsutsikt till år 2030 förväntas i första halvåret 2008.

## 3.7 Lokal Agenda 21

Samtliga nordiska länder har jobbat aktivt med lokala strategier för hållbar utveckling, Lokal Agenda 21, under ett antal år. Generellt uppfattas

<sup>71</sup> UNEP. <http://www.unep.org/pc/sustain/10year/taskforce.htm>

<sup>72</sup> United Nations Division for Sustainable Development. *Guidance in preparing a national sustainable development Strategy. Managing Sustainable Development in The New Millenium*. Background Paper No. 13, 2002. [http://www.un.org/esa/sustdev/publications/nsds\\_guidance.pdf](http://www.un.org/esa/sustdev/publications/nsds_guidance.pdf)

<sup>73</sup> OECD. [http://www.oecd.org/topic/0,3373,en\\_2649\\_37425\\_1\\_1\\_1\\_1\\_37425,00.html](http://www.oecd.org/topic/0,3373,en_2649_37425_1_1_1_1_37425,00.html)

<sup>74</sup> Barry Dalal-Clayton and Stephen Bass. *Sustainable Development Strategies: A Resource Book*. OECD, 2002.

<sup>75</sup> OECD. *OECD Environmental Outlook*. OECD, 2001.



de nordiska länderna som föregångare på detta område. Själva arbetet har primärt genomförts av enskilda kommuner med fackligt och finansiellt stöd från nationella kommunförbund och nationella myndigheter, ofta i form av nationella kampanjer. En majoritet av kommunstyrelser i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige har vedtagit någon form av lokal strategi för hållbar utveckling. Danmark är dock det enda landet som inkluderat krav om en lokal hållbarhetsstrategi i en nationell lag.<sup>76</sup> Samtliga kommuner på Åland har under en längre tid varit mycket aktiva i arbetet med Lokal Agenda 21, på Färöarna har man nyligen etablerat ett nationellt kontor för Lokal Agenda 21, men på Grönland har arbetet med LA21 inte stått lika högt på den nationella agendan.

Det saknas en ny översikt över arbetet med Lokal Agenda 21 i de nordiska länderna, men i en rapport som publicerades av Universitetet i Oslo 2003 finns det en sammanfattning om status och trender i arbetet under den perioden.<sup>77</sup>

Som framkommit ingår Lokal Agenda som ett kapitel i den Nordiska BU-strategin. Mycket arbete har genomförts i nordisk regi i samband med detta. Bl.a. har PA-gruppen (Produkt och avfall) under ÄK-M publicerat ett idéhäfte<sup>78</sup> och etablerat en idéweb<sup>79</sup> för att ge inspiration till arbetet med LA21 i kommuner och frivilliga organisationer. Nordiska Ministerrådet har också givit stöd till ett Nordiskt nätverk för miljö och hållbar utveckling med representanter från kommunförbunden i de nordiska länderna samt från nationella myndigheter. Nätverket har fungerat som ett forum för utväxling av idéer och erfarenheter i det lokala hållbarhetsarbetet och varit aktivt i förberedelsen av nordiska workshops och konferenser på området.

Nordiska Ministerrådet har bidragit till två nordiska konferenser om hållbar utveckling på lokal nivå. Den första, *Nordens agenda, Jordens agenda*, ägde rum i Göteborg hösten 2004 och den andra, *Framtid-kom.no*, hölls i Oslo i oktober 2006. Förberedelse inför den tredje är redan på gång, och denna planeras i Odense hösten 2008.

<sup>76</sup> Danmarks regering. *Bekendtgørelse af lov om planlægning*. LBK nr 883 af 18/08/2004 med senere ændringer. <http://147.29.40.91/GETDOCM/ACCN/A20040088329-REGL>

<sup>77</sup> Ingrid T Norland; Trygve Bjørnæs and Frans Coenen. *Local Agenda 21 in the Nordic Countries – National Strategies and Local Status*. University of Oslo, Program for Research and Documentation for a Sustainable Society (ProSus), Centre for Development and the Environment, Report no. 1/03, Oslo 2003.

<sup>78</sup> Nordiska Ministerrådet. *LA21 Idéhäfte*. Nordisk Ministerråd, ANP 2003:758. <http://www.norden.org/pub/sk/showpub.asp?pubnr=2003:758>

<sup>79</sup> Nordiska Ministerrådet. LA21 Idéweb. <http://www.alta.is/la21>



# 4. Evaluering av Den Nordiska Strategin

## 4.1 Introduktion

Det är i praktiken omöjligt att genomföra en noggrann kvantitativ bedömning av en strategi som Den nordiska strategin för hållbar utveckling. Detta skulle bl.a. kräva en analys av mervärdet, d.v.s. vilka framgångar som har direkta rötter i strategin och som inte annars skulle ha hänt. En kvalitativ bedömning kan däremot göras genom att leta efter synliga samband mellan strategin och övriga policydokument, att utreda hur strategin använts internt i ministerrådssekretariatet, identifiera länkar mellan den nordiska strategin och nationella strategier, och inte minst genom att intervjua nyckelpersoner för implementering av strategin på nordisk och nationell nivå. I detta kapitel görs ett försök att sammanställa denna typ av värderingar.

Det bör understrykas att som framkommit ligger ansvaret för uppföljning av BU-strategin främst hos de enskilda nordiska ländernas regeringar. Visserligen bidrar samarbetet inom Nordiska Ministerrådet till uppföljningen, men det är på hemmaplan, nationellt och även lokalt, som de olika åtgärderna måste genomföras.

## 4.2 Sektoruppföljning i NMR

I BU-strategin har mål och insatser för perioden 2005–2008 under varje kapitel numrerats för att underlätta översikt och uppföljning. Ministerrådssekretariatet har, med hjälp av olika arbetsgrupper, skapat en översikt över sektorernas uppföljning på enskilda mål i form av en tabell som uppdateras ett par gånger per år. Den senaste versionen skrevs i september 2007. I denna tabell framkommer vilka arbetsgrupper som har igångsatt projekt och aktiviteter under varje mål, samt titlar på dessa. I tabellen framkommer också årtal för projektens och aktiviteternas uppstart och avslut.

En genomgång av tabellen för sektorernas uppföljning ger en generell bild, men utgör inte någon analys av hur bra de lyckats att följa upp på enskilda mål. Av tabellen framgår vilka projekt och aktiviteter som igångsatts under enskilda mål, samt i många fall budget för dessa. Det som inte framgår är hur framgångsrika projekten varit eller i vilken utsträckning de bidragit till uppföljning av det angivna målet. Dessutom finns det några mål som följs upp av övriga aktörer och som inte så enkelt

kan inkluderas i arbetsgruppernas ansvarsområden. Översikten över sektorernas uppföljning i de följande avsnitten bör läsas med hänsyn till detta.

#### *4.2.1 Kapitel 2: Hållbara produktions- och konsumtionsmönster*

Det verkar som om det saknas mer uppföljning på området. Vissa delar är väl täckta av Nordiska Ministerrådets sektorer, såsom ”Miljöteknologi och resurseffektivitet” (mål 2.5.4) och ”Offentlig grön inköp” (mål 2.5.6 och 2.5.7). Sektorerna har däremot inte igångsatt projekt eller aktivitet för att ”*utvärdera de nordiska näringslivsinriktade stöd- och investeringsåtgärderna inom NMR:s ansvarsområde i förhållande till deras inverkan på produktions- och konsumtionsmönstret*” (mål 2.5.9), men enligt strategin kommer Nordiska Ministerrådet att göra en sådan utvärdering före 2008. Samma gäller mål 2.5.11 om att ”*införa mekanismer som gör utvecklings- och innovationsfonder mer lättåtkomliga för att understödja målen för en hållbar produktion och konsumtion, och [...] rapportera om erfarenheterna från pensionsfonder och offentliga fonder*”.

Den Nordiska tvärsektorieella IPP-gruppen (NMRIPP-gruppen) har hållbar produktion och konsumtion som ett centralt tema i sin verksamhet. Erfarenhetsutbyte och gruppens verksamhet i övrigt bidrar till uppföljningen av Kapitel 2 i strategin, även om det inte avspeglas direkt i själva projektarbetet. En ad-hocgrupp har också arbetat med detta tema på internationell nivå i NMR:s regi.

#### *4.2.2 Kapitel 3: Den sociala dimensionen*

Under de sista två åren har socialsektorn i Nordiska Ministerrådet bidragit till ett antal aktiviteter för att följa upp på BU-strategins målsättningar inför den sociala dimensionen. Däremot saknas det uppföljning på den del som handlar om utbildning och forskning, trots FN:s årtionde för utbildning för hållbar utveckling 2005–2014. NMR:s avdelning för utbildning, forskning och arbetsmarknad har startat några initiativ på området, men dessa verkar inte ha någon direkt koppling till BU-strategins målsättningar.

#### *4.2.3 Kapitel 4: Klimatförändringar och luftföroreningar*

Området verkar vara mycket väl täckt av sektorernas arbete.

#### *4.2.4 Kapitel 5: Biologisk mångfald och genetiska resurser – natur och kulturmiljö*

Området verkar vara mycket väl täckt av sektorernas arbete.

#### 4.2.5 Kapitel 6: Havet

Området verkar vara mycket väl täckt av sektorernas arbete. Det finns dock mål där man inte har noterat något från arbetsgruppernas sida, d.v.s. mål 6.4.2 om ”nationella handlingsprogram eller liknande initiativ för skydd av havsmiljön”, samt mål 6.4.3 om ”åtgärder mot kvicksilver”, men båda två har varit på agendan i övrigt nordiskt sammanhang, bl.a. på miljöministermöten.

#### 4.2.6 Kapitel 7: Kemikalier

Området verkar vara mycket väl täckt av sektorernas arbete.

#### 4.2.7 Kapitel 8: Livsmedel – säkerhet och hälsa

Området verkar vara mycket väl täckt av sektorernas arbete.

#### 4.2.8 Kapitel 9: Energi

Av tabellen framgår att förhållandevis lite gjorts för att följa upp på BU-strategins målsättningar på energiområdet. Däremot är Handlingsplanen för det nordiska energisamarbetet 2006–2009 som framkommit klart förankrad i BU-strategin som ”energisektorens bidrag till implementering av den nordiska strategi *Hållbar utveckling – en ny kurs för Norden ...*”<sup>80</sup> Någon överlappning finns också antagligen mellan kapitel 9 och kapitel 4 om klimatförändringar, vilket möjligen betyder att inte alla relevanta aktiviteter har hittat in i tabellen under energi.

De fem målsättningarna på energiområdet som det verkar saknas uppföljning på (enligt tabellen) är mål 9.4.1 om ”Ökad användning av kostnadseffektiva styrmedel och harmonisering av styrmedel för att vidareutveckla en hållbar energisektor och reducera miljöbelastningen vid energiförbrukning i Norden”, mål 9.4.2 om ”Vidareutveckling av samarbetet inom handel med energi, utbyggnad av infrastruktur och stärkande av försörjningstryggheten”, mål 9.4.3 om ”Genomförande av energiprojekt i Östersjöområdet under Testing Ground samarbetet”, mål

9.4.5 om ”Utvidgat nordiskt samarbete för att stärka koalitionen av likasinnade länder [”The Johannesburg Renewable Energy Coalition” (JREC)] som etablerades på Världstoppmötet i Johannesburg för att stärka den globala användningen av förnybara energikällor och energieffektivisering” och mål 9.4.6 om ”Utvidgat samarbete rörande forskning och utveckling”. Institutionen Nordisk Energiforskning tillvaratar det sistnämnda, även om det inte nämns i tabellen som läggs till grund för denna här diskussionen. De övriga 4 målen verkar inte återspeglas i befintliga

<sup>80</sup> Nordiska Ministerrådet. *Handlingsplan för det nordiske energisamarbejde 2006-2009*. Nordisk Ministerråd, ANP 2005:729, København 2005, (s. 5).

projektlistor i NMR:s regi, men några av dessa ingår i arbetet inom olika nordiska institut, bl.a. NEFCO.

#### 4.2.9 Kapitel 10: Transport

Det är inte mycket på gång inom NMR:s arbetsgrupper för att följa upp på BU-strategins målsättningar på transportområdet. Detta beror säkert till största del på att i början av år 2006 lades ministerrådet för transportpolitik ned som en del av Nordiska Ministerrådets omstrukturering. Det pågår dock några projekt på området i diverse regi, men tabellen tillkännager inga aktiviteter för att följa upp på mål 10.4.7 – 10.4.9 om att ”*Främja en nordisk profil i det internationella arbetet [...] med ett hållbart transportsystem och integration av miljö- och hälsoaspekter i transportpolitiken*”, att ”*Operationalisera begreppet hållbart transportsystem*” och att ”*Främja forskning och utveckling för ett hållbart transportsystem*”.

Det bör nämnas i detta sammanhang att hösten 2003 kom de nordiska transportministrarna överens om ett nytt handlingsprogram för transportsektorn, som anpassats till den ursprungliga BU-strategin. Denna var inte tillgänglig för den här utvärderingen, men oavsett finns det ju inte längre ett forum i Nordiska Ministerrådet för att följa upp detta.

#### 4.2.10 Kapitel 11: Lantbruk

Det är många aktiviteter på gång på lantbruksområdet, men enligt tabellen saknas det dock uppföljning på tre av kapitlets målsättningar. Det första är mål 11.4.6 om ”*Återvinning av organiskt avfall till lantbruket*” som går ut på att ”*göra en samordnad nordisk insats för utnyttjande av organiskt avfall*”. Något arbete i denna riktning genomfördes dock under år 2001–2004. Mål 11.4.10 om att ”*Säkerställa god djurhälsa, -välbefinnande och etik i lantbruket*”, ser inte ut till att ha fått någon uppföljning och det samma gäller mål 11.4.12 om ”*Samarbete om utveckling av en hållbar renskötsel*”. Det sista är dock bl.a. på agendan hos *Northern Forum*, men ser inte ut att ha tagits upp direkt av arbetsgrupperna. MJS-gruppen (Miljö, jord och skog) har dock diskuterat frågan och varit i kontakt med *Nordisk organ for reinforskning (NOR)*.

Under mål 11.4.9 om ekologiskt lantbruk redovisas det ett projekt i tabellen. Detta syftar dock inte primärt till att följa upp på målet, som enligt BU-strategin är ”*att utveckla det nordiska samarbetet gällande ekologisk lantbruksproduktion på basis av helkedjefokus där det arbetas målinriktat mot alla led i värdekedjan från primärproduktion via förädling och till omsättning*”. Det framgår inte att man jobbat med detta i Nordiska Ministerrådets regi.

#### 4.2.11 Kapitel 12: Skogsförvaltning

Området verkar vara mycket väl täckt av sektorernas arbete med undantag av mål 12.4.5 om att ”Förstärka skogens sociala funktioner [...] i samhället [...] i samarbete med friluftorganisationer, skogsägarorganisationer och miljöskyddsorganisationer”. Här finns det inget spår av uppföljning under perioden 2005–2008, men under perioden 2001–2004 hade MJS-gruppen (Miljö, jord och skog) ett par projekt på gång med indirekt relevans för detta mål. I princip hör denna uppgift hemma i enskilda länder, men projektarbete i NMR:s regi kunde stödja sådana initiativ.

#### 4.2.12 Kapitel 13: Fiske, fångst och akvakultur

Området verkar vara mycket väl täckt av sektorernas arbete med undantag av mål 13.3.3 om ”Utbildning och rekrytering”.

#### 4.2.13 Kapitel 14: Samarbetet med närområdena

Området ser ut till att vara tillfredsställande täckt, särskilt genom projekt inför Rysslandsprogrammet. Enligt tabellen händer det litet med hänsyn till Arktis (mål 14.3.1), men det finns flera program kring samarbete om hållbar utveckling i det arktiska området som inte återspeglas i tabellen. Härunder pågår det väldigt mycket inom Det Arktiska samarbetsprogrammet 2006–2008.<sup>81</sup>

#### 4.2.14 Kapitel 15: Allmänhetens deltagande och lokal Agenda 21

Ett antal projekt och aktiviteter har genomförts för att följa upp på BU-strategins målsättningar kring allmänhetens deltagande och lokal Agenda 21. Det verkar dock saknas uppföljning på kapitlets sista två målsättningar, d.v.s. mål 15.3.5 om att ”Stärka partnerskap som uppföljning av Johannesburg”. Här var det planen att värdera i NMR:s regi ”hur samarbetet med verksamheter, NGO:er och det övriga civila samhället kan stärkas för att bidra till en hållbar utveckling”. Det finns inga tecken om att detta verkliggjorts. Mål 15.3.6 om ”Att ta fram indikatorer för lokal Agenda 21 och hållbar utveckling” ser också ut att sakna uppföljning på nordisk nivå. Enligt BU-strategin behövs det ”stöd till verksamhet som går ut på att ta fram och tillämpa indikatorer på lokal hållbar utveckling som gör det möjligt för de lokala myndigheterna att jämföra sitt arbete [...] och] informera allmänheten och att väcka debatt kring hållbar utveckling”. Den största delen av detta måste göras på hemmaplan, men visst kan Nordiska Ministerrådet bidra till arbetet.

<sup>81</sup> Nordiska Ministerrådet. Arktisk Samarbejdsprogram 2006-08. [http://www.norden.org/arktis/sk/samarbejdsprogram.asp?lang=2&p\\_id=618](http://www.norden.org/arktis/sk/samarbejdsprogram.asp?lang=2&p_id=618)

### 4.3 Uppföljning i de olika länderna

Det finns ingen samlad översikt över de enskilda nordiska ländernas arbete med uppföljning av BU-strategin. I juli 2002 lämnade Danmark, Finland och Sverige in till NMR en sammanfattning av sitt arbete med uppföljningen,<sup>82</sup> men detta anses knappast vara relevant i nutiden, med hänsyn till att det sedan dess har gått 5 år av de drygt 6 sedan den första versionen av nordiska BU-strategin trädde i kraft.

Självklart har de enskilda länderna igångsatt ett flertal initiativ sedan år 2002 för att följa upp på strategin, men en genomgång av detta rymms inte inom ramen för denna evaluering.

### 4.4 Så tycker nyckelpersonerna

För att skapa en bredare grund för utvärderingen av genomförandet av Den Nordiska strategin för hållbar utveckling kontaktades ett antal nyckelpersoner under våren 2007. Kontakterna genomfördes största delen via e-post, men i viss mån även via telefon samt genom möten. Antal kontaktade personer var ungefär 90 och drygt hälften har svarat. Bland respondenter var de personer som ansvarar för utarbetning och uppföljning av nationella BU-strategier i enskilda nordiska länder och självstyrande områden, nationella kontakter för det nordiska samarbetet med BU, rådgivare och avdelningschefer i NMR-sekretariatet, övriga nordiska deltagare i regionalt och internationellt samarbete om hållbar utveckling, personer som jobbar med hållbar utveckling vid kommunförbunden i de nordiska länderna, representanter från nationella NGO:er och branschorganisationer, samt forskare som jobbat med strategier för hållbar utveckling. En komplett lista med respondenter finns i rapportens referensavsnitt.

Intervjuerna baserades på ett frågeformulär, samt på öppna frågor och kommentarer, med utgångspunkt från evalueringens ”Terms of reference” (jfr. kapitel 2.1). Syftet med intervjuerna var att samla ihop erfarenheter, åsikter och rekommendationer i samband med BU-strategin under den berörda perioden från 2001, samt under den kommande perioden (2009-2012). Vikt lades bl.a. på sambandet mellan den nordiska BU-strategin och nationella BU-strategier, samt på sambandet till europeiska/ internationella strategier, härunder om och hur det nordiska arbetet med BU-strategin har direkt och indirekt bidragit till och påverkat europeiska/internationella strategier och processer.

I detta kapitel sammanställs intervjuernas resultat. Denna sammanställning anses vara evalueringens viktigaste grundmaterial.

---

<sup>82</sup> Nordiska Ministerrådet. Hållbar utveckling. [http://www.norden.org/baeredygtig\\_udvikling/sk-opfoelgning.asp?lang=](http://www.norden.org/baeredygtig_udvikling/sk-opfoelgning.asp?lang=)



#### 4.4.1 Informationsarbetet och kännedom om BU-strategin

Inga direkta undersökningar har gjorts om nordbornas kännedom om Den Nordiska Strategin för hållbar utveckling. Nordiska Rådets undersökning om nordbornas kännedom om, och inställning till det nordiska samarbetet, som publicerades 2006, tillkännager däremot att 8 av 10 invånare i Norden känner till Nordiska Rådet/Nordiska Ministerrådet och att en klar majoritet anser att samarbetet skall utvidgas och räknar med att samarbetet får stor betydelse under de kommande åren.<sup>83</sup> Inga slutsatser kan dras av detta angående hur lyckat BU-strategins informationsarbete har varit gentemot allmänheten, vilken dessutom kanske inte är strategins primära målgrupp (jfr. kapitel 3.1.3).

När det gäller respondenterna för evalueringen som presenteras i denna rapport, så känner alla antagligen till strategin, helt enkelt till följd av hur respondenterna valdes. Ingen svarade ”nej” på frågan om han eller hon kände till strategin. Dessutom finns det lite olika synpunkter på informationsarbetet som sådant.

De respondenter som står närmast Nordiska Ministerrådet tyckte generellt att informationsarbetet var tillfredsställande. Någon nämnde dock att arbetet inte är så synligt för allmänheten.

De som jobbar med hållbar utveckling på nationell nivå (nationella fokuspunkter m.m.) svarade generellt att de hade fått tillräckligt med information om BU-strategin, ev. dels för att de flesta deltar aktivt i nordiskt samarbete på området. Två av de tillfrågade nämnde att information brukar komma genom personliga kontakter men inte som en del av någon formell informationsförmedling. Någon påpekade att man kunde göra mera på nationell nivå för att främja strategin, t.ex. genom att skicka ut informationsmaterial till nationella kontakter, som sedan kunde sköta den inhemska informationsspridningen på det nationella språket och med hänsyn till nationellt behov och medvetande. Enligt en av de tillfrågade är det ”svårt att säga hur olika partner och intressegrupper, som inte varit med i processen, men vars agerande den borde påverka, har fått information”. En annan kommentar var att ”det enda sättet som en sådan strategi kan kommuniceras i en så stor grad att folk börjar känna till den, är genom att politiker hänvisar till strategin och förpliktat sig dess mål”.

Från kommunsektorn inkom det kritik på informationsarbetet, i den riktningen att BU-strategin kommunicerats för ”enkelriktat”, d.v.s. att man inte lyssnat tillräckligt till aktörer utanför de nationella departementen, såsom kommunsektorn, näringslivet o.s.v., ev. dels för att NMR har begränsade verktyg för att följa upp på sådana goda råd. Det föreslås att NMR lägger vikt på kortare och mer populärskrivna informationsbrochyrer, t.ex. för kommuner och allmänheten.

<sup>83</sup> Nordiska Rådet. Nordiskt samarbete. Nordens invånare om nordiskt samarbete. En opinionsundersökning i Finland, Danmark, Island, Norge och Sverige. Nordiska Rådet, ANP 2006:779, Köpenhamn 2006.

Endast två representanter från nationella NGO:er svarade på frågan om informationsarbetet. Den ene tyckte detta var OK, men den andra sade att man ”kunde ha haft öppnare, mer offentliga nationella och lokala möten om strategin [och] mea aktiv info till media”. En liknande kommentar framkom faktiskt från någon annan, som dock var tveksam på att det fanns utrymme för ”ännu fler workshops och arbetsmöten”.

Två till tre forskare lämnade svar på informationsfrågan. De var lite kritiska angående verktygen som använts. T.ex. kunde man ha gjort mer med småbroschyrer och målgruppinriktad e-post med förklaringar på vilken relevans BU-strategin kunde ha för mottagaren. Det nämndes också att de möjligheter som finns för förmedling på internet har inte utnyttjats. Man kunde således ha gjort mycket mer för att ta fram goda exempel och lägga ut material som kunde jämföras mellan länder. Det saknas material som är lättillgängligt på webben, och som är konkret målinriktat mot styrning och översyn. Detta borde också finnas på engelska, eftersom det har varit viss efterfrågan på internationell nivå för en ”one-stop agency” kring governance för hållbar utveckling i Norden.

#### 4.4.2 Generellt om BU-strategin

Generellt anses BU-strategin vara för omfattande. I svarargruppen fanns det dock olika meningar om detta. Generellt kan det sägas att de som jobbar med uppföljning av strategin på nordisk och nationell nivå tycker att den borde ha en snävare fokus, medan andra påpekar att detta är ju en strategi som bör se på helheten. Detaljerna borde alltså höra hemma i mer sektorsvisa handlingsplaner. Som någon nämnde är strategin i sin nuvarande form en blandning av strategi och handlingsplan.

Vid en närmare granskning av svaren kan man konstatera att ordet ”omfattande” har lite olika meningar. Några säger att strategin är för omfattande för att den söker täcka hela spektrumet. Den borde hellre fokusera på färre sakområden och gå mer på djupet i dessa. Dessa tycker alltså att strategin är ”för bred”. Andra säger att strategin är för omfattande för att den går för mycket i detaljer innanför enskilda områden. Dessa tycker alltså att strategin är ”för djup”.

Ett par respondenter ansåg att ”en strategi bör vara en strategi men inte en handlingsplan” – och att den nuvarande strategin inte lever upp till detta. Här framkom bl.a. att den nuvarande strategin ”inte alls har det nödvändiga integrerande greppet till hållbarhetsproblematiken” och att den saknar en diskussion om ”Norden i verden”. Denna svarargrupp tycker att strategin representerar en gammalmodig och förvaltningsorienterad ”sector-approach” till hållbar utveckling, där hållbarhetskonceptet i för hög grad delas upp i enskilda miljöaspekter och sektorområden. Enligt dessa borde man i strategin diskutera och ta ställning till vad som är bra utveckling. Detta perspektiv sägs vara trångsynt och starkt reducerat i ett enda avsnitt i strategin, nämligen kapitel 15 om allmänhetens deltagande

och Lokal Agenda 21. En strategi som denna borde diskutera den historiska utvecklingen, den aktuella situationen och möjliga vägar härifrån. Det saknas enligt detta också diskussion om möjligheten att frångå ekonomisk tillväxt och miljöpåverkan, samt konsekvenserna av den nuvarande utvecklingen.

I intervjuerna framkom det kommentarer om att vissa mål och insatser i strategin är allt för lösa, eller endast ”ett uttal att vi kommer att arbeta [för] att vissa internationella processer skall fortsättas och att Norden fortsätter att spela en pådrivande roll”. Som ett exempel på ett meningslöst mål nämndes mål 7.4.13 om minskning av användningen av bekämpningsmedel, men enligt detta kommer de nordiska länderna ”att fortsätta att minska användningen av bekämpningsmedel på offentliga områden och i privata trädgårdar”. Här verkar det vara en lång väg från ord till handling. Vilka verktyg har t.ex. nationella myndigheter för att följa upp på detta?

Många har nämnt att i stället för att gå ner i sektorsvisa detaljer och upprepa det som andra redan gjort, borde den nordiska BU-strategin främst handla om de aspekter där det är behov för en bättre integrering mellan sektorer och var det finns ett nordiskt mervärde.

De följande svaren kan ses som ett smakprov på de åsikter som framkom i intervjuerna:

- Argumentet att man bör fokusera insatsen undergräver konceptet. I så fall vore det bättre att ge upp konceptet helt och säga att nu har hållbar utveckling blivit omodern och att nu handlar det om globalisering.
- Att det finns två olika versioner av samma strategi är inte klok – den korta versionen skulle ha räckt till.
- BU-strategin är ett viktigt verktyg för Norden framförallt för att gemensamt driva vissa prioriterade frågor internationellt.
- Den nuvarande BU-strategin har inte fått det genomslag och uppmärksamhet som den borde ha fått.
- Det nordiska mervärdet är inte tydligt framlyft men gravläggs under sektorsvisa detaljer.
- Det är alltid svårt att göra en sådan strategi, så att man borde inte vara allt för kritisk.
- En strategi för hållbar utveckling gäller långsiktiga utvecklingsupp- gifter och bör därför ha en viss stabilitet med hänsyn till temaområden och överordnade målsättningar.
- I praktiken förblir den nordiska strategin en väl bevarad hemlighet som inte kommuniceras ut till allmänheten.
- I princip bra men det är en BU-strategi för mycket.
- Sett i förhållande till Agenda 21 är strategin inte särskilt omfattande.
- Strategin avspeglar mötet i Johannesburg = väl uppdaterad.
- Strategin är alldeles för lång och extensiv. Den täcker sektorsområdena dels bredare än ministerrådets sektorprogram.

- Strategin är mycket politisk och svår att operationalisera. Kanske har man fokuserat för mycket på de fina orden.
- Väldigt omfattande och mycket bra. Denna typ av strategi bör vara omfattande.

#### 4.4.3 BU-strategins nuvarande innehåll och struktur

Olika åsikter angående BU-strategins nuvarande innehåll och struktur avspeglas delvis i diskussionen ovan. I grunden kan man identifiera två huvudåsikter. Den ena är att strategin är för omfattande på bredden, den borde fokusera på färre teman och ha fler konkreta mål. Den andra är att strategin är för omfattande på djupet, den borde fokusera mer på helheten, integrering och hållbarhetskonceptet som sådant.

En av frågorna som de tillfrågade ombads att svara på i intervjuerna var ”Vad tycker du om den nuvarande BU-strategins fokusområden? Är de för många? Saknas något?” Om man endast räknar antal direkta svar på denna fråga så har lika många respondenter svarat att fokusområdena är för många som och att de är lagom många. Den röda tråden i svaren är dock att detta inte enbart handlar om antal teman som strategin tar upp, utan hur dessa integreras. Det framkom att kapitelutdelningen i strategin är mycket traditionell och ”har inte ett integrerande grepp”. Ingen föreslog att något speciellt tema borde utgå, men några påpekade att den sociala dimensionen i strategin är för svag och fragmenterad, och att det verkar som om den klistrades in i sista stund utan att försöka se på helheten. Delar av denna text kunde stå under vilken rubrik som helst.

Nord-syd dimensionen nämndes i några fall, inte minst från norsk sida samt av NGO:er och forskare, som exempel på något som saknas i strategin. Det framkom att hållbar utveckling handlar om att komma över sektoruppdelning och hålla sig till det globala perspektivet, härunder bl.a. resursfördelning och kulturell mångfald. Det påpekades att detta gärna reduceras till retorik och generella uttal. I samband med detta bör nämnas att nord-syd problematiken behandlas primärt av de nationella utrikesministrarna. Det finns alltså inget Nordisk Ministerråd för utrikespolitik.

Det framkom i intervjun att utbildning är förvånansvärt osynlig i strategin, inte minst när man tänker på FN:s årtionde för utbildning för hållbar utveckling (2005–2014). Årtiondet var fortfarande i en diskussionsfas när den nordiska BU-strategin reviderades förra gången under år 2004.

Miljöteknologi och miljö- och sociala innovationer nämndes också i intervjun som teman som saknas i strategin, härunder diskussion om miljömässiga konsekvenser av ökad användning av biobränsle t.ex. etanol och biodiesel.

När det gäller strategins enskilda kapitel, så framkom det i intervjun att sociala frågor och hälsa verkar vara lite för åtskilda i strategin med ”Livsmedel, säkerhet och hälsa” i kapitel 8 och ”Den sociala dimensio-

nen” i kapitel 2. Det ansågs också att ett bättre samband mellan miljö och hälsa saknas.

En av respondenterna sade att hållbarhetsarbetet och ev. också BU-strategin är för mycket ”mode- och politik-orienterad”, vilket avspeglas i hur högt klimatfrågor står på agendan. Övriga respondenter påpekade att klimat borde få en starkare status i strategin, eftersom det är vad de flesta ser på som nutidens största hot mot hållbar utveckling.

Generellt är de flesta eniga om att den nuvarande strategin är för mycket miljöorienterad, att den sociala dimensionen är svag och att den ekonomiska dimensionen nästan inte syns. En kommentar var att ”*BU-strategin är en kollektion av olika sektors mål och insatser, men en integrerad vision fattas*”.

#### 4.4.4 NMR:s budget för hållbar utveckling (”BU-puljen”)

Ett par frågor i frågeformuläret gick ut på den s.k. BU-puljens budget och kriterier, härunder om sektorerna/fackministerråden i Nordiska Ministerrådet fortsatt borde som en generell regel krävas om medfinansiering som en förutsättning för beviljande av medel från BU-puljen, eller om medel från puljen också borde kunna beviljas t.ex. till tvärgående projekt som inte direkt faller in under någon kategori inom de existerande ministerrådens ansvarsområden. Enligt BU-strategin och av vad som framkommit tidigare kan BU-puljens medel faktiskt vid en konkret bedömning ”*användas för aktiviteter avseende en hållbar utveckling, som uppfyller målsättningarna i strategin, men som inte medfinansieras av en sektor*”.<sup>84</sup>

I intervjun sade ungefär lika många respondenter att medfinansiering från sektorerna i NMR fortsatt borde vara en förutsättning och att BU-puljen borde vara mer öppen för interna och externa ansökningar som går tvärs över sektorer. I princip var alla eniga om att någon sorts flexibilitet borde finnas, t.ex. att även om t.ex. min. 50 % af finansieringen skulle komma från sektorerna som en generell regel, så borde BU-puljen kunna göra undantag för tvärsektoriella projekt.

Utifrån intervjun kan man generellt dra slutsatsen att det inte finns något stort behov för ändring av BU-puljens regler, då den efterlysta flexibiliteten redan finns. Däremot framkom det några mer konkreta kommentarer som sammanställs nedan.

En respondent tyckte att det finns tre problem i den nuvarande praxis med hänsyn till BU-puljen:

- NGO:er har svårt att få finansiering från puljen, bl.a. p.g.a. kravet om förankring i NMR:s sektorer.

<sup>84</sup> Nordiska Ministerrådet. *Hållbar utveckling. En ny kurs för Norden. Reviderad utgåva med mål och insatser 2005-2008*. Nordiska Ministerrådet, TemaNord 2004:567, Köpenhamn 2004, (s. 152-153).

- Tvärgående projekt har inte tillräckligt goda möjligheter att få medel från puljen. Samma gäller projekt inom sektorer som nedlagts i Nordiska Ministerrådet, såsom konsument- och transportsektorerna.
- Projekt inom områdena utbildning, forskning och kultur utelämnas ofta, p.g.a. att sektorn inte har medel för medfinansiering.

Argumenten för att pengar från BU-puljen fortsatt främst borde beviljas till sektorförankrade projekt var att därmed kunde man säkra ett bredare deltagande av fler partners, samt en bättre sakbedömning av ansökningar, vilka annars ofta sägs drabbas av låg kvalitet och brist på fokus och målgrupp. Vidare anses denna praxis innebära motivation och påminnelse för sektorerna att starta projekt för att följa upp på BU-strategin, vilket annars skulle kunna få en lägre prioritet. Tvärsektoriella projekt sägs också ofta sakna en bra förvaltningsstruktur, d.v.s. t.ex. styrgrupp och förvaltningsorgan som har kompetens att driva projektet och rapportera till Nordiska Ministerrådet. Någon framförde att om sektorn finns, så borde den också bidra till finansieringen. Andra sade att för de sektorer/arbetsgrupper som har en mycket liten budget, vore det en fördel om BU-puljen kunde finansiera mer än 50%, eller till och med 100% av enskilda projekt.

Argumenten för att pengar från BU-puljen i en större grad borde beviljas till tvärsektoriella projekt som inte nödvändigtvis är förankrade i sektorerna, var att hållbar utveckling som sådan är ett mycket tvärsektoriellt begrepp, som inte hör hemma hos någon specifik sektor. BU-puljens primära syfte borde vara att stödja nyskapande initiativ som syftar till att följa upp på BU-strategin, hellre än att bidra till projekt som man skulle ha startat oavsett. Fokus borde alltså primärt sättas på projekt som integrerar alla tre pelarna av hållbar utveckling. I detta borde bl.a. ingå projekt som riktar sig mot information och utbildning om hållbar utveckling för allmänheten och som har vardagsrelevans i de nordiska länderna.

Olika cykler för olika puljer nämndes i intervjun som ett problem. Enskilda sektorer har således bestämda tidsfrister för ansökningar, i vissa fall endast en gång per år. BU-puljen har deadline den 1 maj och den 1 december varje år. Detta kan förorsaka försening av beslut och därmed själva projektarbetet. Lösning på detta ligger självklart inte enbart hos den ena parten.

En respondent sade att man borde överväga att etablera en enskild pulje för ”lösa områden”, för att kunna stötta innovativa tvärsektoriella aktiviteter innanför och utanför NMR.

Ett konkret förslag från en av respondenterna var att *”kriterier borde förnyas på så sätt att BU-puljen stödjer just de projekter som främjar hållbar utveckling per se”*.

Med hänsyn till budgeten för BU-puljen så framkom en åsikt att puljen borde få mer självständighet och betydligt mer medel, eftersom hållbar utveckling i praktiken utgör ramen för hela arbetet inom Nordiska

Ministerrådet. En jämförelse med belopp som avsatts för Rysslandsprogrammet nämndes som ett exempel på märkliga prioriteringar inom ministerrådet i detta sammanhang. Enligt Nordiska Ministerrådets budget för 2007 utgår 94,2 miljoner DKK till nabopolitiken,<sup>85</sup> d.v.s. de baltiska länderna, Arktis, nordvästra Ryssland och Vitryssland. Härav utgår ca 65% eller ca 61 miljon DKK till nordvästra Ryssland. Samtidigt beviljas 3,1 miljoner DKK till arbetet med hållbar utveckling, vilket dock påstås vara högt prioriterad.

I jämförelse till detta framkom det att man i Finland har diskuterat att ev. minska puljen och ge mer direkt till sektorerna/arbetsgrupperna.

#### 4.4.5 Koppling till nationella BU-strategier

Några frågor i frågeformuläret handlade om de enskilda nordiska ländernas nationella strategier för hållbar utveckling, härunder vilken betydelse den nordiska BU-strategin tycks ha haft nationellt, om och hur den nationella strategin tar utgångspunkt eller hänsyn till BU-strategin, och om man diskuterat sambandet mellan den nationella strategin och BU-strategin bl.a. med hänsyn till ev. harmonisering av strategicykler, d.v.s. viss form av harmonisering med hänsyn till giltighetsperioder/revideringar. Detta avsnitt redogör för tyngdpunkterna från respondenternas svar till dessa frågor, uppdelat efter land.

##### Danmark

Den nordiska BU-strategin tycks inte ha haft någon större betydelse för det nationella hållbarhetsarbetet i Danmark. Det finns säkert ett antal liknande målsättningar, men de anses vara mest tillfälliga. Däremot framkom det i intervjun att den nordiska strategin har med stor sannolikhet haft viss omedveten betydelse i utarbetningen av den nationella strategin, både i Danmark och i övriga nordiska länder. En orsak till detta är att den nordiska BU-strategin ju vidtagits av statsministrarna. Genom detta ger den nordiska strategin något av en signal inom det nationella arbetet. Till exempel framkom en åsikt i intervjun att vikten som lagts på allemänsrätten på nordisk nivå har påverkat danska strategier. Utöver detta deltar delvis samma folk i strategiarbetet både på nordisk och på nationell nivå, vilket förstärker det informella och automatiska sambandet. Den nordiska strategin fungerar således i viss mån som en drivkraft i det nationella strategiarbetet.

Ett ev. samband mellan nordiska och nationella strategier beror delvis på strategicykler, d.v.s. vilken strategi som kommer först och hur olika tidsplaner hänger samman. Harmonisering av detta har inte varit på agendan i Danmark.

---

<sup>85</sup> Nordiska Ministerrådet. *Planer och budget 2007 – sammanfattning*. Nordiska Ministerrådet, ANP 2006:775, Köpenhamn 2006.

## Finland

Det ser så ut som om den nordiska BU-strategin har haft förhållandevis liten betydelse för det nationella arbetet i Finland med hållbar utveckling. I detta sammanhang har den nordiska ”*kvarstått i skuggan av den reviderade EU-strategin som olika ministrar i Finland har prioriterat*”. Detta beror på flera faktorer. Dels har den nordiska och den finska strategin olika utgångspunkter och filosofier. Den finska strategin bygger på en öppen samrådsprocess med deltagande av offentliga myndigheter, affärslivet och allmänheten, medan den Nordiska inte bygger på någon sådan ”bottom-up” princip – vilket i och för sig ev. inte är möjligt i detta fall. Vidare har den nordiska strategin en sektoriell approach med stor vikt på miljöfrågor, medan den nya finska strategin har ”*försökt att välja tvärsektoriella områden eller åtminstone granska temaområdena ur alla dimensioner av HU*”. Språket under förberedelseperioden är ett annat hinder som gör att Finländarna blir mindre intresserade än normalt av att medverka i utarbetning och revidering av den nordiska BU-strategin, vilket samtidigt minskar sannolikheten att nationella finska aktörer tar strategin till sig. Ytterligare en sak som påpekats är att EU-strategin automatiskt får en större vikt på nationell nivå än den nordiska, eftersom ”*man inom EU tar bindande beslut och nordiska strategier och program alltid byggs på frivillighet*”.

Några temaområden av den nordiska strategin återfinns i det finska, men det är inte en konsekvens av någon medveten samordning. Dock har man sökt försäkra att mål och åtgärder inte är i motsättning till varandra. Denna förutsättning gäller också övriga BU-strategier med viss relevans för Finland.

I Finland har man diskuterat och ”*bestämt harmonisering av revideringar av den nationella strategin och EU-strategin, men inte när det gäller den nordiska strategin*”. Detta anses heller inte vara någon lätt uppgift, eftersom det i praktiken skulle kräva harmonisering av väldigt olika revideringsprocesser i samtliga nordiska länder.

## Island

Vid utarbetning och revidering av den isländska strategin för hållbar utveckling har man visserligen läst igenom och dragit lärdom av olika nationella och internationella strategier, härunder också den nordiska. Det kan dock inte alls konstateras att man tagit direkt utgångspunkt från någon av dessa. Det finns säkert någon samhörighet mellan den isländska och den nordiska, men denna anses mest vara tillfällig och delvis bero på att samma personer jobbat med saken både på nationell samt på nordisk nivå. Detta personliga samband är p.g.a. invånarantalet säkert starkare i Island och i de självstyrda områdena än i de övriga nordiska länderna.

De nordiska hållbarhetsindikatorerna sägs ha haft viss betydelse för utvecklingen av liknande indikatorer för Island. Harmonisering av strate-



gicykler har inte diskuterats direkt, men det framkom i intervjun att detta borde man gärna överväga i den mån det är möjligt.

#### Norge

Det framkom i intervjun med norska respondenter att den nordiska strategin hade störst betydelse för det nationella strategiarbetet i början när Norge höll på med att ta fram sin första nationella strategi. Det viktigaste i detta sammanhang anses dock inte ha varit själva nordiska strategidokumentet, utan kontaktnät och kunskapsöverföring mellan nordiska aktörer. I det pågående arbetet med revidering av den norska strategin har man däremot inte sökt förebilder på nordisk nivå. Detta beror delvis på att i Norge har man valt ett annorlunda fokus än i den nordiska strategin, delvis på tajming. Det norska strategidokumentet är inte lika brett på miljöområdet som den nordiska BU-strategin, efter som man i Norge har valt att fokusera på områden där det råder irreversibilitet, såsom klimat, biologisk mångfald och miljögifter. Cyklerna för den norska strategin har också påverkats av norska förhållanden, vilket innebär att tidsmässig samordning med det nordiska arbetet kan vara besvärlig. Revideringen som pågår i Norge just nu kommer således just före revideringen av den nordiska strategin, vilket innebär att hänvisning till den nordiska inte blir särskilt aktuell.

Man har i viss grad sökt samordna norska indikatorer för hållbar utveckling med de nordiska indikatorerna, samtidigt som man tagit hänsyn till indikatorer från FN, OECD och EU.

Som framkommit skiljer arbetet med den nationella BU-strategin i Norge sig från de övriga nordiska länderna på så sätt att i Norge är det finansdepartementet som haft samordningsrollen sedan 2002. Här läggs ekonomiska teorier till grund i större utsträckning än i de övriga länderna och enligt en av respondenterna medför detta också att mindre vikt läggs på styrning och samordning.

Utöver det som framkom ovan gäller samma om arbetet i Norge som i de övriga länderna, nämligen att ett samband mellan den nationella strategin och den nordiska uppstår främst tillfälligt och som följd av personliga kontakter på nordisk nivå.

#### Sverige

Den nordiska BU-strategin anses inte ha haft någon stor betydelse nationellt i Sverige. I den senaste antagna nationella strategin för hållbar utveckling nämns det att det finns en nordisk strategi, men någon tydligare koppling är svår att hitta, utöver det som finns tillfälligt, som i övriga strategier.

Det framkom i intervjun att trots att det vore önskvärt att kunna samordna strategicykler på nordisk och nationell nivå, så skulle det i praktiken vara omöjligt att hantera.

#### Åland

Den nordiska BU-strategin anses inte ha haft någon eller väldigt liten betydelse nationellt på Åland.

#### Färöarna

Den nordiska BU-strategin anses inte ha haft någon större betydelse nationellt på Färöarna. Det framkom dock i intervjun att den nordiska strategin har varit en av flera faktorer som medverkade till beslutet om att etablera ett Agenda 21-kontor i 2004. Vidare har strategin fungerat som motivering för arbetet på kontoret och gett en anledning för att höja ambitionsnivån. Färöarna har dessutom inte tagit fram en nationell hållbarhetsstrategi som sådan. Ett antal element från den nordiska strategin sägs ingå i arbetet med Vision 2015, som beskrivs i kapitel 3.3.7.

#### Grönland

Det pågår inget arbete med hållbar utveckling på nationell nivå på Grönland, vilket innebär att de här frågorna knappast anses vara aktuella vid detta tillfälle.

#### *4.4.6 Koppling till lokala BU-strategier*

I frågeformuläret som användes i intervjun fanns det ett par frågor om betydelsen av den nordiska BU-strategin för lokala BU-strategier i de nordiska länderna. Detta kapitel ger en översikt över svaren.

Antagligen har den nordiska BU-strategin påverkat det lokala arbetet med strategier för hållbar utveckling i viss grad, men endast informellt. Ingen av respondenterna kunde påpeka något exempel om en direkt hänvisning till BU-strategin i lokala strategier. Det nämndes även att den nordiska strategin inte är tillräckligt känt på lokal nivå, bl.a. p.g.a. brist på effektivt informationsarbete, och att det inte står klart hur den kunde följas upp utanför departementen. Däremot framkom den åsikt i intervjun att man har gjort mer på lokal nivå i Norden än på den nationella nivån för att hitta samarbetspartners och idéer i nordiska naboländer.

Någon samordning av strategycykler mellan nationella och lokala BU-strategier har inte varit på agendan i de nordiska länderna enligt intervjun. Kommunerna väljer ju själva om, hur och när de utarbetar och reviderar sina strategier. Det framkom dock att det vore intressant att överväga möjligheterna som ligger i viss samordning med hänsyn till detta. Generellt ser det ut till att vara liten koppling mellan nationell miljöpolitik och det lokala arbetet med hållbar utveckling, Lokal Agenda 21.

#### 4.4.7 Koppling till regionala BU-strategier

Respondenterna i intervjun frågades om sambandet mellan den nordiska BU-strategin och regionala strategier som delvis berör Norden, (t.ex. för det Arktiska området, Barentsområdet, Baltic 21, Nordkalotten, o.s.v.). Det framkom i svaren att det har varit någon diskussion om att se över sambandet mellan det nordiska och regionala hållbarhetsarbetet för att undvika dubbelarbete och överlappning. I praktiken har man dock antagligen inte gjort något av saken. Det bör nämnas att Nordiska Ministerrådet har en observatörsstatus i Arktiska Rådet och kan som sådan sträva efter en viss samhörighet. Dessutom styrs Nordiska Ministerrådets verksamhet i de arktiska områdena primärt av Det Arktiska samarbetsprogrammet för 2006–2008,<sup>86</sup> vilket bl.a. tar utgångspunkt från BU-strategin.

#### 4.4.8 Koppling till EU

I frågeformuläret ställdes det frågor om sambandet mellan den nordiska BU-strategin och EU:s strategi för hållbar utveckling (EU:s SDS), både med hänsyn till innehåll och strategicykler, samt om synergieffekten av implementering av de olika strategierna (Nordiska, EU, nationella). I denna del fanns det också frågan om man fortsatt behöver nordisk BU-strategi när man nu har nationella strategier samt EU-strategin.

Det framkom i intervjun att det antagligen inte finns någon formell koppling mellan den nordiska BU-strategin och EU:s SDS. Däremot tar den Europeiska strategin i viss mån hänsyn till befintliga nationella strategier och hämtar idéer från dessa. Det nordiska samarbetet kring BU-strategin tycks också ha haft viktiga indirekta effekter på arbetet inom EU genom att nordiska aktörer har spelat en mycket aktiv roll i EU-arbetet och har medvetet och omedvetet tagit med sig nordiska erfarenheter och idéer. Det kan således ifrågasättas om EU:s SDS skulle ha blivit så stark som den är om det inte vore för dessa nordiska inspel. Det kan således konstateras att nordiska tankegångar har påverkat EU:s hållbarhetsstrategi.

När man sätter igång revideringen av den nordiska BU-strategin anses det finnas behov att överväga om och hur EU-strategin samt övriga strategier för hållbar utveckling kan inarbetas i den nordiska. En analys av eventuella hål i EU-strategin nämndes också i en av intervjuerna som ett led i att förbereda revideringen av den nordiska.

En åsikt som framkom i intervjun var att de nordiska länderna borde delta mer aktivt i europeiska nätverk för hållbar utveckling, såsom i *European Sustainable Development Network* (ESDN), vilket är ett nätverk av regeringsrepresentanter som söker utveckla länken mellan det strategiska arbetet med hållbar utveckling på EU-nivå och det nationella arbetet. För nuvarande har ESDN 110 medlemmar från 31 länder, härunder de 5 nordiska länderna. Finland har dock varit den enda aktiva nordiska

<sup>86</sup> Nordiska Ministerrådet. *Nordisk Ministerråds Arktiske Samarbejdsprogram 2006-08*. <http://www.norden.org/pub/sk/showpub.asp?pubnr=2005:438>

deltagaren och bl.a. varit representerat i nätverkets styrgrupp. Deltagande i nätverket är kostnadsfritt och kräver endast att medlemmarna inte sprider ut konfidentiell information och att de tar hänsyn till *ESDN Joint Understanding*.<sup>87</sup>

Det finns också fler internationella nätverk som borde kunna gagnas i det nordiska arbetet, t.ex. EEAC/SDWG.<sup>88</sup> EEAC har bl.a. nyligen publicerat en rapport med översikt över roller, framgångsfaktorer och ”Best Practice” för nationella kommissioner för hållbar utveckling.<sup>89</sup>

Enligt en av respondenterna kunde det vara ”nyttigt om den nordiska BU-strategin närmare kunde följa den process som tar plats på EU-nivå”, men att trots allt borde den nordiska strategin koncentrera sig på nordisk nytta och mervärde. Möjligen kunde Norden behandla samma teman som EU men ur en nordisk synvinkel. Det medför faktiskt en viss styrka att man betonar samma mål och principer på många olika politiska nivåer, för att på så vis ”ger man också mer vikt på sakområden och förstärker känslan att det är högt prioriterat på många olika håll”.

För att öka synergieffekten av implementeringen av de olika strategierna (Nordiska, EU, Internationella) krävs det, enligt en av respondenterna, en bättre dialog och samordning. Synergieffekten ”borde vara stor om man från alla parter gjort sitt jobb”. Synergien ligger generellt främst i att man närmar sig enighet om betydelsen av gemensamma och ambitiösa mål, samt i att man jobbar med samma utmaningar på olika nivåer; internationellt, europeiskt, nordiskt, nationellt, regionalt och lokalt.

Som svar på frågan om synergieffekten av implementering av de olika strategierna ställde en av respondenterna frågan ”Var implementeras den nordiska strategin?”

Respondenterna gav många väldigt olika svar på frågan om man fortsatt behöver nordisk BU-strategi när man nu har nationella strategier samt EU-strategin. Några exempel på detta finns nedan:

- Det kan finnas ett visst mervärde med en gemensam plattform när Norden uppträder.
- En nordisk BU-strategi tar klarare utgångspunkt från den nordiska välfärdsmodellen än en EU-strategi, därför behövs den.
- Ett väldigt litet behov, men de nordiska länderna borde förstärka sitt samarbete mellan de nationella BU strategiprocesserna. Ett bra exempel är den inbördes granskningen mellan Norge och Sverige.
- I princip bra men det är en BU-strategi för mycket. ... Personligen tycker jag inte att den behövs.

<sup>87</sup> European Sustainable Development Network. <http://www.sd-network.eu>

<sup>88</sup> Network of European Environmental and Sustainable Development Advisory Councils. <http://www.eeac-net.org/>

<sup>89</sup> Ingeborg Niestroy (EEAC). Stimulating informed debate – Sustainable Development Councils in EU Member States. A compilation of tasks, capacities, and best practice. EEAC, June 2007. [http://www.eeac-net.org/workgroups/pdf/ESB07/SDCouncils\\_stimulating\\_informed\\_debate\\_20-6-07\\_final2.pdf](http://www.eeac-net.org/workgroups/pdf/ESB07/SDCouncils_stimulating_informed_debate_20-6-07_final2.pdf)

- Ja, under förutsättning att den nordiska strategin kan fungera som en gemensam plattform för de nordiska länderna att driva vissa frågor internationellt och att de nordiska ländernas särdrag belysas på ett tydligare sätt.
- Jag kan se fördelen av en nordisk strategi, som delvis kan sätta press på den [nationella] regeringen med hänsyn till den nationella strategin, och som delvis kan betyda en gemensam nordisk påverkan av EU:s strategi.
- Jag tror det finns ett behov för en nordisk strategi, både för arbetet i Nordiska Ministerrådet samt för synligheten utåt, främst till de nordiska länderna men också för resten av världen.
- Jo, absolut. Flertalet av de nordiska länderna (och områden) är inte med i EU. Den nordiska strategin ger incitament och inspiration till länderna var för sig, och självklart ligger en extra vinst i att det finns strategier både nationellt och internationellt.
- Om man lade ner den nordiska BU-strategin så ger det signalen att hållbar utveckling inte spelar någon roll. Men den bör gärna utvecklas för att ge bättre stöd till EU:s SDS och det nationella arbetet.
- Strategin är särskilt viktig för att behålla det nordiska samarbetet! Den bör framför allt fokusera på viktiga saker och vara klarspråkig.
- Svårt att se mervärdet, ev. kunde man använda resurserna bättre genom att t.ex. påverka EU-strategin.
- Tveksamt med allt för många strategier... Men alla tre har sin plats.
- Vad styr ministerrådet? Det är inte EU som styr! Därför har vi användning för en strategi för ministerrådet.
- Vi kan göra ett och annat som inte behöver ha koppling till EU, t.ex. något innovativt som sedan kan användas som nya idéer/input i EU-arbetet.
- Vill man satsa på BU inom NMR, så behöver man en strategi! ...Om man vill något med BU, så borde man lägga ner mer pengar på det!

Det kan konstateras att svaren varierar lite mellan de nordiska länderna. Svenska och finska respondenter verkade vara mest tveksamma med hänsyn till behovet för den nordiska strategin, medan Norge, Island, Färöarna och Åland såg ett definitivt behov. Detta beror antagligen mycket på ländernas och områdenas olika status gentemot EU.

Utifrån intervjun kan det konkluderas att det finns flera olika argument för att behålla den nordiska BU-strategin. Bland dessa är en gemensam plattform och synligheten utåt, press på de nationella myndigheterna och viktigheten av den nordiska välfärdsmodellen. Men det kan också konkluderas att strategin måste i så fall, som framkom i en av intervjuerna, koncentrera sig på den nordiska nyttan, vara ”lättläst, moderniserad och komprimerad”. På det sättet blir den intressant nationellt och internationellt (”det nordiska visitkortet”).

#### 4.4.9 Koppling till internationella strategier och processer

Det finns respondenter som säger att den nordiska BU-strategin har varken direkt eller indirekt påverkat eller varit nyttig i internationella processer eller i respondenternas deltagande i internationellt samarbete kring hållbar utveckling. Det verkar dock vara en mycket allmän uppfattning att strategin har haft stor indirekt betydelse, dels som ett "visitkort" som givit Norden en mycket positiv image på området, dels som en erfarenhets- och idébank för nordiska representanter i det internationella samarbetet. Detta har bl.a. avspeglats i mycket framgångsrika nordiska "Side-Events" vid CSD-möten i New York, senast vid CSD-15 under våren 2007. Som framkom i en av intervjuerna har den nordiska strategin också "väckt intresse som ett gemensamt dokument bland likasinnade länder". Intresset sägs bl.a. ha varit stort i Mellan- och ÖstEuropa.

Det nämndes också i intervjun att den nordiska strategin varit nyttig för nordiska deltagare i internationella processer kring t.ex. grön offentlig upphandling och hållbar produktion och konsumtion.

En lite sarkastisk kommentar framkom i en av intervjuerna, nämligen att "man är imponerad av att vi har en gemensam Nordisk strategi. Men då vet man inte dess brister".

#### 4.4.10 Koppling till NMR:s olika sektorprogram

En översikt över BU-strategins koppling till Nordiska Ministerrådets olika sektorprogram finns i kapitel 3.2.1. Här sammanställs däremot de kommentarer kring detta som framkom i intervjun.

Det verkar vara en allmän uppfattning att BU-strategin borde fungera som ett paraply för de olika sektorprogrammen inom Nordiska Ministerrådet. Detta borde gälla samtliga ministerråd. Det betonades i intervjun att strategin borde vara en strategi, alltså i princip visionär, men inte en handlingsplan. Sektorprogrammen borde däremot sköta handlingsplansrollen. Strategin borde alltså vara övergripande och sektorprogrammen göra förtydliganden, men inte som det är i dag när strategin nästan är mer omfattande än sektorprogrammen. Detta kräver att cyklerna samordnas så att t.ex. sektorprogrammen inte utarbetas ett år innan en ny BU-strategi. En fullständig samordning sägs dock inte vara möjlig, bl.a. med hänsyn till att vissa avdelningar i Ministerrådssekretariatet jobbar för flera ministerråd och har därför upp till 3 eller 4 sektorprogram att följa upp på och revidera. I sådana fall hinner man inte att göra allt på en gång.

Enligt en respondent finns det i nuläget för mycket överlappning och konflikter mellan BU-strategin och sektorprogrammen. BU-strategin borde inte vara en belastning utan ge stöd. Detta borde heller inte handla om ensidig kommunikation, utan om ömsesidig kommunikation, där strategi och sektorprogram tar hänsyn till varandra.

Det framkom i intervjun att man gärna borde försöka komma överens om vad hållbar utveckling egentligen är. I och för sig skulle strategin vara

mycket mer konkret om den skrevs av en person. Detta föreslogs inte som så, men nämndes för att belysa problemställningen.

För att kunna fungera enligt beskrivningen ovan krävs det att strategin har backning av en budget för att stödja goda initiativ – och att det sker regelmässig rapportering för att påminna och hålla liv i processen. En sådan rapportering förväntas faktiskt från samtliga ministerråd före utgången av 2007.

I en intervju i Nordiska Ministerrådets sekretariat framkom att det har saknats en bättre intern samordning. Tvärsektoriellt samarbete sades inte ha fungerat i praktiken. Detta behöver vara i ordning för att BU-strategin skall bli så effektiv som möjligt.

Trots att BU-strategin helst borde fungera som ett paraply för sektorprogrammen, så måste enskilda sektorer ha frihet för att agera på områden som inte nämns i strategin. Strategin kan således aldrig bli ”allomfattande”, utan det måste även i detta sammanhang finnas utrymme för innovation.

I en del av intervjuerna diskuterade man samarbetsministrarnas (MR-SAM:s) och därmed den Nordiska samarbetskommitténs (NSK:s) roll med hänsyn till BU-strategin. Generellt tyckte man att strategin är väl placerad hos MR-SAM, för att det är samarbetsministrarna som i kraft av sin assisterande roll gentemot statsministrarna enligt Helsingforsavtalet har det övergripande ansvaret för Nordiska Ministerrådets tvärsektoriella samordning. På den andra sidan framkom åsikten att statsministrarna, MR-SAM och NSK saknar intresse och förståelse för att strategin är ”ett styrningsverktyg som kunde användas till prioriteringar på ett sätt som kunde ha en långt större effekt än omflyttningar på budgeten”. Detta sades bl.a. bero på missuppfattningen att hållbar utveckling endast är en miljösak. Eventuellt vore det som sagt ”bättre att ge upp konceptet helt och säga att nu har hållbar utveckling blivit omodern och att nu handlar det om globalisering” (jfr. kapitel 4.4.2), i överensstämmelse med agendan för de nordiska statsministrarnas möte i Punkaharju den 18-19 juni 2007. I sådana fall behövs ingen revidering av BU-strategin.

#### 4.4.11 BU-strategins relevans för NGO:ernas arbete

Frågan om BU-strategins relevans för NGO:ernas arbete ingick inte direkt i frågeformuläret, men vissa slutsatser kan dock dras av inkomna svar och möjligen också av de svar som inte inkom.

Ett frågeformulär skickades ut till 15 representanter för frivilliga miljö- och hållbarhetsorganisationer i de nordiska länderna. Endast 6 svar inkom, därav bara två som innehöll direkta svar på några av frågorna. Från branschorganisationer inkom 2 svar av 8 möjliga. Dessa två grupper hade den betydligt lägsta svarproportionen. Inga tunga slutsatser kan dras från detta, men generellt verkar det som om NGO:erna känner till BU-strategin men inte ser den som ett särskilt relevant dokument, varken för

NGO:erna som sådana eller för det nationella arbetet med hållbar utveckling. Det finns dock undantag, för de två som bidrog mest tyckte att strategin var relevant för deras organisationer, men i slutändan för allmän. Det framkom också att de nordiska miljöskyddsorganisationerna avhandlade strategin vid sitt årsmöte i Grönland 2005 med fokus på möjliga samarbetsprojekt för att bidra till implementering av strategin. Strategin sades också vara nyttig som ett inlägg i en debatt på hemmaplan, samt som en idébank i internationella sammanhang.

En av respondenterna skrev att den nordiska strategin *”har i praktiken mycket litet om alls styrt det arbete med hållbar utveckling som gjorts nationellt”*. Samma person tyckte att *”det är väldigt synd att situationen är som den är, men det är nog så att EU har ’kört över’ nordiska program”*. Vidare sades EU-arbetet vara mer intressant för NGO:erna, *”då man inom EU tar bindande beslut och nordiska strategier och program alltid bygger på frivillighet”*.

De två svaren som inkom från branschorganisationer tillkännager att de inte tycker att BU-strategin är särskilt relevant för deras verksamhet. Den låga svarsprocenten kan också tolkas som ett tecken på detta.

#### 4.4.12 Det Nordiska samarbetet om hållbar utveckling

I frågeformuläret ingick frågan: *”Hur värderar du det nordiska BU-samarbetet? Största mervärden/svagheter?”* Detta avsnitt innehåller en sammanställning av svaren till detta, mestadels direkt från respondenterna, men i viss mån förkortade eller sammanslagna.

##### Mervärden

- En stor del av den nordiska nyttan ligger i vår gemensamma tradition och i vår tankegång, som vi inte tänker på, men bara finns.
- Den lämpliga skillnaden mellan de nordiska länderna gör samarbetet idealiskt, för att vi förstår varandra och kan utnyttja skillnader för att ställa frågor, kritisera och inspirera.
- Det största mervärdet är att det nordiska samarbetet är förankrat i den nordiska välfärdsmodellen.
- Vi kan skapa en kritisk massa och samordna vår insats gentemot EU och övriga internationell fora. Det låter kanske bara som prat, men det är likväl nyttigt och ingen självklarhet. Tillsammans kan vi påverka utveckling, om det nu är på klimatområdet, ekologisk lantbruk eller något annat.
- Direkta personliga kontakter och informationsutväxling mellan länderna medför ett stort mervärde. Vi kan således plocka det bästa från varandra och jämföra genom benchmarking. Det finns ingen annan region som kan göra detta på samma sätt!
- Norden har mycket att förmedla till omvärlden kring hållbar utveckling. Vi går i spetsen.



- Möjlighet för små regioner och kommuner att delta i projekt med nordiska grannar, lära av varandra och skapa nätverk. Vänortsamarbetet skapar också en hel del lärdomar och därmed ett stort mervärde som man vanligen inte tänker på.
- Vi kan skapa en viss arbetsfördelning och därmed utnyttja varandras styrkor.

#### Svagheter

- Det nordiska samarbetet faller mellan det nationella, EU och det globala. Verktyg och hjälpmedel finns nationellt och i EU, men inte på nordisk nivå. EU- och nationella strategier har också mer tyngd ur arbetslivssynpunkt.
- Norden är en för lite använd politisk enhet.
- Konkreta, bindande förpliktelser finns inte och kan inte finnas.
- Den nordiska strategin är för omfattande. En strategi som handlar om allt riskerar att handla om intet.
- En styrka kan också vara en svaghet om man blir för säker på att allt går bra!
- Det är svårt att utmana de enskilda regeringarna till att skaffa ett större intresse rörande hållbar utveckling. Kanske kan klimatintressen rydda vägen?
- Det nordiska samarbetet riskerar att vara en ”bra idé” som inte prioriteras i praktiken då det kräver tid och kraft, allt för mycket vackra ord om god vilja, och för lite konkreta åtgärder. En bra utvärdering/upp-följning kan åtgärda detta.
- Det saknas makt och resurser bakom samarbetet, inte minst bakom det tvärsektoriella samarbetet.
- Risken blir att det blir en väldig intern grupp med kommunikationsproblem utåt. Brist på information utanför departementsgränser, t.ex. till kommuner och allmänheten.
- Konsensusprincipen, att alla ska vara eniga innan man gör något.
- Språkproblem, särskilt i Finland. Den blir sämre med en ny generation.

#### 4.4.13 Utmaningar och utvecklingstendenser

I respondenternas svar på en generell fråga om vilka utmaningar och utvecklingstendenser som anses vara centrala i Norden med hänsyn till hållbar utveckling framstod klimatproblemet som den största utmaningen. Men många fler utmaningar nämndes som centrala, såsom främjandet av hållbar produktion och konsumtion i en situation där det ekologiska fotspåret blir allt större, alltså avkoppling mellan miljöbelastning och ekonomisk växt. Glesbygdsproblematiken nämndes också som en utmaning, eftersom det i Norden finns stora områden med låg befolkningstäthet.

Med hänsyn till klimatfrågan anses Norden spela en mycket speciell roll p.g.a. sin närhet till det arktiska området, vilket står mycket centralt i

diskussion om klimatförändringar. Samtidigt medför de nordiska ländernas närhet till havet stora utmaningar, både när det gäller klimat och föroreningar.

Enligt många respondenter står sociala och hälsorelaterade utmaningar centralt i dagsläget. Det är bl.a. en utmaning för den nordiska välfärdsmodellen att befolkningen så småningom blir äldre och att den globala utvecklingen medför en större ändring i arbetsindelnings. Fetma och andra livsstilsrelaterade hälsoproblem blir också en allt större utmaning.

Obalansen mellan nord och syd och Nordens ansvar med hänsyn till detta stod också högt på respondenternas lista över de centrala utmaningarna. Det framkom att man på allvar måste diskutera de negativa globala effekterna av Nordbornas enorma konsumtion och hur dessa kan elimineras. Detta handlar bl.a. om att få bort uppfattningen att så länge som miljötillståndet i Norden är bra behöver man inte göra något. Indikatorer som ekologiskt fotspår ger intressanta perspektiv i detta sammanhang. Här behöver man också få med den privata sektorn, t.ex. genom satsningar på CSR. Här kommer också behovet in att satsa mer på allmänhetens utbildning för hållbar utveckling.

Enskilda miljörelaterade utmaningar betonades också i intervjun, såsom övergången till hållbara energikällor, energieffektiva byggnader, ny miljöteknologi och innovation som behövs i kampen mot klimatförändringen, samtidigt som man söker bibehålla och förbättra ekonomisk stabilitet. Här nämnde man också bl.a. kemikalier och biologisk mångfald. Finska och åländska respondenter framhävde utvecklingen av hela Östersjöområdet som en central utmaning, vars allvar ännu inte står klart för alla parter.

Utmaningarna anses inte enbart vara i form av fysiska problem, utan i grunden även politiska. Det anses således vara en central utmaning att med allvar ta i bruk de befintliga instrumenten för en mer hållbar utveckling, d.v.s. att se till att samtliga nordiska länder tar till sig de effektivaste verktygen som finns. En grön skattereform nämndes som ett exempel på sådana verktyg. För att understryka viktigheten av detta borde statsministrarna kanske skriva under en ny deklaration om hållbar utveckling och göra den mer förpliktande. MR-SAM borde sedan göra denna satsning till kärnan i det nordiska samarbetet och se till att den integreras i hela ministerrådets verksamhet och informationsarbete. Den nuvarande mjuka approachen är inte längre tillräcklig, och samtidigt blir allt annat mer förpliktande, såsom på EU-nivå. Här kunde en ny reviderad nordisk BU-strategi spela en viktig roll. Man behöver söka svar på frågan "När skall Norden vara hållbart och hur kommer vi dit"?

Som svar på frågan om utvecklingstendenser som råder i Norden nu för tiden med hänsyn till hållbar utveckling nämnde respondenterna att ett opinionsskifte ser ut att vara på gång just nu. Därför har man ett gyllene skäl att sätta igång en politisk handling mot hållbar utveckling. Klimat-

diskussionen har faktiskt krönat vägen, så att vi nu kan driva dessa frågor stenhårt.

Generellt kan man säga att delar av samhället och näringslivet har kommit mycket längre än myndigheterna. Enskilda nordiska företag går i spetsen medan regeringarnas representanter inte kommer överens om triviala variationer i viss byråkratisk text.

Vissa utvecklingstendenser anses gå åt fel håll. Detta gäller bl.a. omsorgssektorn där människor allt mer blir förhandlingsobjekt och förs allt längre bort från sin naturliga bakgrund. Det framkom också i intervjun att man fortfarande inte lärt att se miljö, ekonomi och sociala förhållanden som en helhet. Det tycks också fortfarande vara en lång väg mellan ord och handling. Vi sköter vår trädgård fantastiskt bra samtidigt som vi exporterar problemen.

#### 4.4.14 Rekommendationer för revidering av BU-strategin

Mycket av respondenternas rekommendationer för revidering av BU-strategin kan läsas direkt och indirekt i avsnitten ovan (4.4.1–4.4.13). Här sammanställs dessa med lite fördjupning från svaren på följande fråga: *”Bör man ändra BU-strategins struktur i nästa period (2009–2012)? Hur? Bör nya fokusområden tas in, eller bör de nuvarande omprioriteras? Bör områden slås samman? Bör man ta bort något? Bör man ändra balansen mellan ekologiska, ekonomiska och sociala aspekter?”*

För det första så råder det en förhållandevis stor enighet om att man behöver en fortsatt nordisk strategi för hållbar utveckling. Däremot råder det inte en lika stor enighet om strategins struktur och innehåll. Om det finns en röd tråd med hänsyn till detta, så är den att strategin inte ska vara för omfattande och detaljerad, utan den bör primärt fokusera på teman som integrerar de tre pelarna i hållbar utveckling och hålla sig till områden där man kan uppnå synergieffekter genom att samarbeta på nordisk nivå och där det finns gemensamma utvecklingstrender och utmaningar för hela Norden. Vidare bör man vara uppmärksam på att nu har alla de 5 nordiska länderna samt EU tagit fram sina egna strategier för hållbar utveckling, vilket innebär att behovet för en omfattande nordisk strategi är annorlunda än det var när denna först antogs hösten 2000. Det påpekades också att nya strategier tenderar att vara mycket omfattande och akademiska, men när de blir mer mogna börjar allt det onödiga att falla bort och fokus att sättas på det som annars inte blir gjort och var man verkligen kan påverka utvecklingen. Den nordiska BU-strategin börjar bli mogen.

När det gäller BU-strategins struktur, så behöver den ingen revolution enligt de flesta respondenterna. Det påpekades bl.a. att detta är ju en långtidsstrategi som behöver en viss stabilitet. Trots detta kan vissa områden reduceras och andra utvidgas, baserat på en bedömning av var det behövs en ny eller förstärkt insats och när man hellre borde överlämna uppgifter-

na till länderna och/eller till EU. Som tillägg till detta framkom att strategins utseende gärna får renoveras för att göra den ny och attraktiv. Strategins roll som PR-material borde alltså inte underskattas, för att även utdelning under olika konferenser, föredrag o.s.v. medverkar till att väcka uppmärksamhet och diskussioner om hållbar utveckling. En ”hard copy” med en snygg försida bidrar till detta.

En stor del av respondenterna tyckte att den sociala dimensionen i strategin borde utvidgas, bl.a. med hänsyn till FN:s millenniemål och globala utmaningar i övrigt, och att integrering av olika aspekter borde förstärkas, härunder integrering av miljö-, sociala och hälsoaspekter. Det framkom också kommentarer om att den ekonomiska dimensionen borde styrkas. Det fanns däremot respondenter som var bekymrade över att miljöfrågorna skulle hamna i skuggan av de mer populära sociala och eventuellt de ekonomiska aspekterna. Dessa respondenter tyckte att man i ökat grad borde se på miljön som ett fundament för de övriga dimensionerna och att man därför borde bibehålla miljöfrågorna centralt i BU-strategin. Åtgärder för att uppnå 2010-målet om att stoppa förlusten av biologisk mångfald borde ingå i detta. Det föreslogs även att de nordiska ländernas deltagande i internationella konventioner får ett kort avsnitt i den reviderade strategin, jfr. en nordisk publikation om detta i 2006.<sup>90</sup>

När det gäller den del av den sociala dimensionen som handlar om nord-syd samarbetet, så borde det framhävas att detta ligger generellt under utrikesministrerna. Det finns däremot inget Nordiskt Ministerråd för utrikespolitiken, vilket betyder att NMR har mycket begränsade möjligheter till att ta upp frågor av denna typ. Dessa behandlas enbart i enskilda länder.

Det framkom i några av intervjuerna att strategins kapitelindelning borde ändras och göras mindre sektororienterad. Rubriker kunde således vara bl.a. ”decoupling”, ”dekarbonisering”, ”carrying capacity” och ”eko-effektivitet”. En annan tillnärmning vore att ha en liknande uppdelning som i EU:s hållbarhetsstrategi, eller möjligen i CSD:s agenda till 2015.

Klimatfrågorna kommer självklart att stå mycket centralt i den reviderade strategin enligt de flesta av respondenterna. I så fall borde dessa ses utifrån helheten, men inte bara som ett miljöproblem. Teman som är rent nationella, t.ex. lantbruk, kunde däremot reduceras eller lämnas ute.

När det gäller övriga teman i den nuvarande strategin, så föreslog en av respondenterna att man i början av revideringsprocessen kunde ta en särskild diskussionsrunda om de teman som inte längre har en hemmaplan inom det formella samarbetet i NMR, härunder transport och konsumentfrågor. Det är ingen självklarhet hur dessa bör hanteras. Ett alternativ är att lämna dem helt ute p.g.a. att de nedprioriterats i ministerrådet, men man kan även argumentera för att precis därför finns det ett ännu

---

<sup>90</sup> Nordiska Ministerrådet. *En rikare framtid – 13 konventioner om natur- och kulturmiljö*. Nordisk Ministerråd, TemaNord 2006:561, Köpenhamn 2006. <http://www.norden.org/pub/sk/showpub.asp?pubnr=2006:561>

större behov att angripa dessa i strategin eftersom ingen annan gör så formellt sätt på nordisk nivå. Hållbar transport finns med i EU-strategin, såsom hållbar produktion och konsumtion, som uppenbarligen har en stor relevans för den försvunna konsumentsektorn. Närvaron i EU-strategin kan faktiskt både tolkas som argument för och emot att ta upp dessa teman i den reviderade nordiska BU-strategin. En av respondenterna påminde om att det var ett märkligt beslut att nedlägga det formella samarbetet om konsumentfrågor i Nordiska Ministerrådet nästan samtidigt som hållbar produktion och konsumtion togs upp i BU-strategin.

Informationsarbetet kring BU-strategin lyftes fram av flera respondenter. Det framkom bl.a. att det finns ett stort intresse för goda exempel från det nordiska arbetet, bl.a. i EU, och att därför borde man i framtiden lägga vikt vid redovisning på engelska av sådana exempel, gärna på en nordisk portal på internet. Den borde också antagligen vara mer utåtriktad än Norden.org, som visserligen spelar en helt annan och bredare roll. Den befintliga portalen SusNordic<sup>91</sup> nämndes i ett par intervjuer som ett exempel i detta sammanhang.

En åsikt framkom i intervjun att man redan i början av revideringsprocessen borde göra en behovsanalys, vilket anses ha varit dåligt fram till nu. Genom detta skulle man kunna identifiera de områden som är mest relevanta för hållbar utveckling i stället för bara att ta in frågor som står högt på den politiska agendan och i medierna, men som kanske inte är lika viktiga på lång sikt. Samtidigt borde man hålla en viss stabilitet i indikatorer som används för att mäta framgången. Revidering av dessa borde följa revidering av strategin.

En av respondenterna föreslog att man nu ”går till ruta 1” och diskuterar vad hållbar utveckling egentligen är och i fortsättningen eventuellt tar fram en vision. Metodiken nämndes även i flera svar. Det föreslogs t.ex. att man i revideringsprocessen tar i bruk de befintliga verktygen som kan hjälpa till med att identifiera de viktigaste utmaningarna, härunder trendanalyser, ”back-casting”, ”forsight” och scenarion.<sup>92</sup>

Respondenterna diskuterade även alternativa metoder för att skapa en ny version av strategin, härunder att basera processen på en ”*utredning av ’kloka män och kvinnor’ / eller utredare som skulle kunna definiera var vi är och vilka alternativa scenarion som finns till hands*”, istället för att ha ett fåtal experter som handlägger det hela. En ytterligare idé var att etablera en ungdomspanel liknande den som man t.ex. hade under Norges ordförandeskap i ministerrådet.

<sup>91</sup> SusNordic. <http://www.sum.uio.no/susnordic>

<sup>92</sup> Back-casting metodiken diskuterades bl.a. i Lena Johanssons presentation under Nordiska Ministerrådets konferens ”Bæredygtig udvikling i et nordisk perspektiv” i Köpenhamn den 21 september 2006, se: Lena Johansson, Det Naturliga Steget. *SD metoder, forbinder økologi og økonomi* ”Industrial ecology”. Presentation för Nordiska Ministerrådet, 21 sept 2006. [http://www.norden.org/-baeredygtig\\_udvikling/sk/presentation%20det%20naturliga%20steget%20-%20lena%20johansson060921.pdf](http://www.norden.org/-baeredygtig_udvikling/sk/presentation%20det%20naturliga%20steget%20-%20lena%20johansson060921.pdf)

En idé som framkom i intervjun var att man kunde ta upp ett ambulerande fokus, där man koncentrerar sig på ett tema eller ett fåtal teman under varje t.ex. 2-årsperiod. Här finns det samhörighet med CSD-processen, där man har använt denna approach.

En respondent sade att man borde ändra BU-strategins struktur helt och hållet och bara ta in ett fåtal brännande fokusområden. Man ”*borde undvika rena sektoriella teman eller sådan teman som har starka förhandlingsprocesser på gång i EU, eller försöka hitta en annan, nordisk synvinkel till dessa ärenden*”. Teman som borde tas med kunde t.ex. vara ”*hållbara konsumtions- och produktionsmönster (decoupling, CSR, offentliga inköp etc.), medborgarnas välbefinnande (främjande av funktionsförmåga och sunda levnadsvanor, förebyggande av hälsofaror, vikt av miljöns tillstånd för folkhälsan) och klimatförändringens inverkan på naturens biodiversitet, den ekonomiska verksamheten och näringarna, och folkhälsan*”.

Slutligen påminde respondenterna om att överväga samordning av tidscyklar för revidering av BU-strategin och av enskilda sektorprogram i Nordiska Ministerrådet.

## 4.5 Övriga kommentarer

Utöver vad som framgick av intervjun (jfr. kapitel 4.4), har det nyligen framkommit ett antal kommentarer och förslag som anses vara relevanta för den här utvärderingen. Detta kapitel innehåller en kort sammanfattning av sådana noteringar, huvudsakligen från nordiska konferenser och seminarier om hållbar utveckling, men även från möten i BU-expertgruppen, samt från mer informella samtal och noteringar. En sådan sammanfattning kan dock aldrig vara mer än ett axplock, eftersom diskussionen har lett till många olika slutsatser och förslag som inte kan sammanställas på ett enkelt sätt.

### 4.5.1 BU-expertgruppen

Som framkommit bistår BU-expertgruppen NSK/MR-SAM i arbetet med BU-strategin. Gruppen fungerar bl.a. som styrgrupp för evaluering av strategins genomförande, samt för revidering av strategin inför perioden 2009–2012. I gruppen sitter en medlem från varje land/självstyrande område. Nuvarande medlemmar är:<sup>93</sup>

- Annika Lindblom, Miljöministeriet Finland, ordförande
- Carl Bjørn Rasmussen, Miljøstyrelsen Danmark
- Barbara á Tjaldráfløtti, Landsstyrelsen Färöarna
- Bjørn Kunoy, Landsstyrelsen Färöarna

<sup>93</sup> Nordiska Ministerrådet. Hållbar utveckling [http://www.norden.org/baeredygtig\\_udvikling/sk/](http://www.norden.org/baeredygtig_udvikling/sk/)

- Danfríður Skarphéðinsdóttir, Miljöministeriet Island
- Herbert Kristoffersen, Finansdepartementet Norge
- Micael Hagman, Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet Sverige
- Carly Smith Jönsson, Miljö- och samhällsbyggnadsdep. Sverige
- Gunnar Westerholm, Landskapsregeringen Åland

Revidering av den nuvarande BU-strategin har varit högt på BU-expertsgruppens agenda sedan år 2006. Under gruppens möte den 9 november 2006 framförte de enskilda ländernas representanter sina synpunkter ang. revideringen. Här framkom det bl.a. från svensk sida, att länderna borde fortsätta sitt samarbete med hållbar utveckling, men inte om en strategi som dokument. Denna borde ersättas av något annat när den nuvarande utlöper i 2008. Island tyckte att strategin borde fortsätta att finnas som ett överordnat dokument med fokus på prioriterade områden som hållbar produktion och konsumtion samt den sociala dimensionen. Prioriteringarna borde sedan avspeglas i handlingsplaner för enskilda sektorer i NMR. Norge var i stort sett eniga om detta, d.v.s. att det bör fortsätta finnas en strategi, men med färre temaområden. Här borde bl.a. klimat, biologisk mångfald samt miljögifter/kemikalier prioriteras. Danmark tyckte också att en strategi borde finnas men gärna i ett mindre format, t.ex. i form av 1–3 mål per kapitel, d.v.s. en minimal lista.

Under BU-expertgruppens möte i Helsinki den 7 mars 2007 diskuterade gruppen bl.a. slutsatser från en workshop om hållbar utveckling som gruppen stod för dagen innan (se nedan). Gruppen var enig om att BU-strategin borde fungera som ett paraply för samarbetet, både nordiskt, nationellt och internationellt. Teman borde främst vara tvärgående så att strategin täcker de flesta sektorerna i NMR. Följande teman framhävdes: Klimat, hållbar produktion och konsumtion, sociala aspekter, havet, kultur, utbildning, ”happiness index”, fattigdomsbekämpning nordiska/utländer, demografi och sociala förhållanden, samt Lokal Agenda 21. Man kunde sedan möjligen följa samma struktur som CSD med två-åriga tidsperioder för enskilda teman. Under mötet framkom också åsikten att kanske kunde statsministrerna anta ett nytt supplerande visionsdokument som utgångspunkt för samarbetet.

#### 4.5.2 Konferenser och seminarier

Som framkommit i kapitel 3.1.3 har Nordiska Ministerrådet ordnat och bidragit till ett stort antal konferenser och seminarier i Norden samt i Baltikum, där hållbar utveckling och BU-strategin varit på agendan, härunder bl.a. konferensen ”*Bæredygtig udvikling i et nordisk perspektiv*” i Köpenhamn den 21 september 2006, tre seminarier om hållbar utveckling i Vilnius, Riga og Tallinn den 5–7 december 2006 och workshopen ”*Et holdbart Norden i mulighedernes Norden*” i Helsinki den 6 mars 2007.

I en sammanfattning som framlades under Helsinki-workshopens slut-session framkom bl.a. att man borde från början definiera vilken roll BU-strategin bör spela i arbetet inom Nordiska Ministerrådet och hur den borde kopplas till övriga strategidokument. I workshopens diskussioner framhövdes behovet för horisontal integration. I samband med detta kom ett förslag om att revidering av enskilda sektorprogrammer utsätts tills en reviderad BU-strategi föreligger. På det sättet borde strategin kunna fungera som paraply för de olika NMR-programmen, i stället för att bli endast *”ett av de många dokumenten som ligger på ett eller annat ställe i dokumenthierarkin utan samhörighet med de övriga”*.<sup>94</sup> Det framkom också att tillämpning av principen om ”högsta ambitionsnivå” borde stå centralt, samtidigt som strategin inte får ligga så långt fram att ingen kan acceptera den. Den nordiska strategin borde vara ett exempel att följa, och som sådan dra de nationella strategierna framåt mot ett småningan högre ambitionsnivå.

I en presentation som Dr. Reinhard Steurer från European Sustainable Development Network (ESDN) gav under Helsinkiworkshopen, framkom en åsikt att mervärdet i BU-strategier ligger mer i processen än i själva dokumenten. Enligt Dr. Steurer har man generellt lagt en större vikt på synergier i strategiarbetet än på ”trade-offs”. Här finns det också ”utrymme för förbättringar”. Han konstaterade också att de flesta länder har lyckats bra med horisontal integration i BU-strategiarbetet, men det saknas en större vikt vid lodrätt integration, alltså internationellt/ nationellt/ regionellt/ lokalt.

Dr. Steurer funderade på om det var möjligt att få till en gemensam europeisk syklus i arbetet med revidering av BU-strategier, t.ex. i takt med EU’s BU-strategi. Mot slutet lade han fram ett par frågor till Norden, härunder om man inte skulle diskutera hur statsministerdeklarationen kunde tillpassas principen i EU’s BU-strategi. Hans åsikt var att deklarationen är för mycket policy-fokuserat, men för litet styrings-fokuserat. Dessutom borde den nordiska strategin ev. innehålla fler vägledningar för nationella BU-strategier. De nationella strategierna kunde möjligen gagnas av ”peer reviewing”, antingen genom att länderna genomläser varandras strategier eller att det blir en del av en större europeisk runda. Samtidigt skulle man kunna identifiera om och hur de nationella strategierna är i takt med den nordiska inom samma period.

En del av Helsinkiworkshopens arbete genomfördes i smågrupper som presenterade sina slutsatser under slutsessionen. Grupperna lade bl.a. fram förslag till teman för den reviderade BU-strategin. I dessa förslag ingick:

- Arbetsmarknad

---

<sup>94</sup> Stefán Gíslason. Ett hållbart Norden – Möjligheternas Norden. Kan det nordiska samarbetet skapa mervärde? Ett sammanfattande notat från en Nordisk workshop i Helsinki 6 mars 2007. (Opulicerat).



- Avfall / Kemikalier / Miljögifter
- Byggnader
- ”Decoupling”
- Globalisering / internationell ekonomi
- Hållbar produktion och konsumtion
- Kampen mot fattigdom
- Klimatförändringar
- Hav, härunder Östersjön
- Nordiskt välfärdssamhälle
- Närområdena och Arktis
- Offentlig upphandling
- Sociala och mänskliga aspekter
- Transport
- Utbildning för hållbar utveckling

Det framkom i en av grupperna att Norden ligger långt framme i det regionella arbetet med BU-strategier – och faktiskt inte har några konkurrenter. ”Vi är experter och kan som sådana fungera som ett miljöfyrtorn för övriga länder. Men hur kom vi dit och hur kan vi bibehålla den platsen? Vi borde hålla oss vid grunden (Brundtland kommissionen)”. CSR och ”business integration” ansågs vara viktiga aspekter, men även kulturella aspekter, lycka och utbildning. Till slut sades det finnas ett behov för bättre samordning av lokala åtgärder.

#### 4.5.3 Annat

Flera brukbara punkter har framkommit under diverse informella samtal om revideringen av den Nordiska BU-strategin, men kapitlerna ovan har redan redogjort för det flesta. Två punkter får dock upprepas här.

En genomgående kommentar har varit att man borde främst eller endast samarbeta, där man inte kommer vidare utan samarbete.

Viktigheten av betydelsesfulla indikatorer har också framhävts och att dessa ska passa till den reviderade strategin.



# 5. Slutsatser och rekommendationer

## 5.1 Slutsatser

Syftet med denna utvärdering var att skaffa information om genomförandet av BU-strategin, som sedan kan användas som grundlag för beslut om, hur och i vilken form arbetet med hållbar utveckling i Nordiska Ministerrådet skall vidareföras efter 2008. Följande slutsatser kan ses som svar på de frågor som ställdes i utvärderingens förberedelsesfas. (jfr. kapitel 2.1).

Den ursprungliga BU-strategin (2001) samt den reviderade strategin (2005) har fungerat som en idébank och informationskälla för utarbetning av nationella BU-strategier i Norden. Som tillägg har det nordiska samarbetet kring hållbar utveckling skapat ett viktigt forum för utbyte av information, kunskaper och erfarenheter mellan de nordiska länderna. De som deltagit i detta samarbete har i många fall även varit direkt inblandade i utarbetningen av de nationella strategierna. Det kan således konstateras att det nordiska samarbetet och den nordiska strategin har haft stort inflytande nationellt. Däremot finns det inte många tecken på att de nordiska länderna och självstyrande områdena systematiskt har utfört och inkluderat BU-strategins temaområden, mål och insatser i nationell politik. BU-strategin verkar alltså ha haft en stor indirekt men liten direkt betydelse nationellt.

De största mervärdena i det nordiska BU-samarbetet anses vara förankrat i den nordiska välfärdsmodellen och ligga i ländernas gemensamma tradition och liknande tankegång. Samtidigt finns det en styrka i skillnaden mellan länderna, vilken gör samarbetet idealiskt. Med denna bakgrund kan de nordiska länderna tillsammans påverka utvecklingen på internationell nivå.

Direkta personliga kontakter och informationsutbyte mellan länderna anses medföra ett stort mervärde. Antagligen finns det ingen region i världen som kan kommunicera över landgränser på ett lika informellt och effektivt sätt.

De största svagheter i det nordiska BU-samarbetet anses ligga i att samarbetet faller mellan det nationella, EU och det globala. Konkreta, bindande förpliktelser finns inte och kan inte finnas, och nationella strategier har mer tyngd ur arbetslivssynpunkt. Det anses även saknas makt och resurser bakom samarbetet, inte minst inom det tvärssektoriella. Information utåt, d.v.s. utanför departementsgränser, kunde förbättras och i vissa fall drabbas samarbetet av språkproblem. Konsensusprincipen har

också nämnts som en svaghet, men utan denna princip skulle samarbetet inte vara lika smidigt som det är. I detta som i flera andra fall kan en svaghet också vara en styrka och vise versa.

De relevanta NMR-sektorkommittéerna har inte alla lyckats lika bra med att integrera hållbar utveckling i sina sektorprogram. Endast tre av 10 fackministerråd har tydligt tagit hänsyn till BU-strategin i utarbetningen av sina program. Detta beror antagligen främst på att dessa ministerråd sysslar med frågor som är centrala i hållbarhetsdiskussionen, men antagligen också för att dessa råd haft en direkt koppling till avdelningen för miljö och resurser i Nordiska Ministerrådets sekretariat. En bättre tvärsektoriell samordning mellan sekretariatets avdelningar bör övervägas.

Det verkar i många fall ha varit svårt att implementera BU-strategins tvärsektoriella mål och insatser. Detta har att göra med ägarskap. Tvärsektoriella projekt genomförs och administreras i de flesta fall av en av de berörda sektorerna, som kanske inte har fackliga möjligheter att se uppgiften i ett tvärsektoriellt perspektiv. Detta problem kunde antagligen lösas genom att styrka den enhet inom ministerrådet som sysslar med hållbarhetsfrågor. Ett nordiskt institut för hållbar utveckling skulle kunna vara ett alternativ i detta sammanhang, men då krävs självklart en större finansiell satsning på området. En sådan satsning handlar dock inte bara om att styrka implementeringen av BU-strategins tvärsektoriella mål och insatser internt, utan har också en potential att styrka och stadfästa Nordens roll som föregångare på global nivå i arbetet med hållbar utveckling.

Relevanta nationella aktörer i de nordiska länderna och självstyrande områdena verkar ha bra kännedom om den nordiska strategin. Många av dessa tycker att informationsarbetet kunde förbättras, men det gäller främst information till allmänheten. Information till allmänheten är dock främst en nationell uppgift. Brist på kännedom hos de relevanta aktörerna kan knappast ses som något hinder för effektivare implementering av BU-strategins temaområden, mål och insatser i nationell politik.

Nordiska Ministerrådet har haft ett flertal initiativ på gång för att öka kännedomen om den nordiska BU-strategin nationellt och internationellt. Det är däremot svårt att mäta hur effektiva dessa varit. Det kan dock konstateras att ministerrådets "Side Events" på FN:s CSD-möten i New York har väckt stor uppmärksamhet. Det är en förhållandevis stor efterfrågan internationellt efter information om arbetet med hållbar utveckling i de nordiska länderna. Det finns således många tecken på att initiativ för att öka kännedomen internationellt har varit effektiva. Denna utvärdering ger däremot anledning till att dra slutsatsen att den nationella delen kunde förstärkas.

Generellt sett anses klimatproblemet vara den största utmaningen som Norden står inför. Det anses även vara mycket viktigt att främja hållbar produktion och konsumtion i en situation där det ekologiska fotspåret blir allt större, alltså att avkoppla mellan miljöbelastning och ekonomisk växt.

Bland övriga centrala utmaningar nämndes bl.a. Östersjöns tillstånd och förlust av biologisk mångfald.

Social- och hälsorelaterade utmaningar står centralt i dagsläget, Det anses bl.a. vara en utmaning för den nordiska välfärdsmodellen att befolkningen så blir småningom äldre och att fetma och andra livsstilsrelaterade hälsoproblem verkar öka.

Utmaningar finns inte enbart i form av fysiska problem, utan även mer politiska. Det anses således vara en central utmaning att med allvar ta i bruk befintliga instrument för en mer hållbar utveckling, d.v.s. se till att samtliga nordiska länder tar till sig de effektivaste verktygen som finns. En grön skattereform nämndes som ett exempel på sådana verktyg. Man måste hitta svaret på frågan ”När skall Norden vara hållbart och hur kommer vi dit”? Allmänhetens utbildning för hållbar utveckling är bland de satsningar som behövs för att komma vidare med detta.

Det finns tecken på att opinionsskifte är på gång just nu med hänsyn till mänsklighetens framtida möjligheter. Därför finns det kanske en bättre grund än någonsin att sätta igång en politisk handling för hållbar utveckling. Det finns alltså positiva utvecklingstendenser i den generella tankegången, som ger potential för nya framtidsåtriktade satsningar. Övriga utvecklingstendenser anses gå åt fel håll. Det har påpekats i detta sammanhang att Norden sköter egen trädgård fantastiskt bra samtidigt som problemen exporteras.

Enligt en utvärdering som gjorts av OECD om uppföljning av nationella strategier för hållbar utveckling har enskilda länder ofta svårt att identifiera synergier mellan miljö-, ekonomi- och socialområden, samt att få till samordnade beslutsprocesser.<sup>95</sup> Generellt kan man räkna med att liknande problem uppstår vid uppföljning av den nordiska BU-strategin. Denna kommentar kan därför ses som en påminnelse om att låta samordning av de tre pelarna stå centralt i arbetet med revidering av strategin. OECD:s riktlinjer för nationella BU-strategier<sup>96</sup> kan också med fördel användas i den mån de är tillämpliga på nordisk nivå.

## 5.2 Rekommendationer

I detta avsnitt framläggs ett antal rekommendationer som borde kunna användas som diskussionsunderlag för beslut om hur och i vilken form arbetet med hållbar utveckling ska vidareföras i Nordiska Ministerrådet efter 2008, särskilt med hänsyn till den kommande revideringen av den nordiska BU-strategin. Rekommendationerna bygger till största del på de kommentarer som framkommit i denna rapport, men också på författarens egna åsikter och erfarenheter.

<sup>95</sup> OECD. 2006 *Report on Sustainable Development Work in the OECD*. OECD, 2006. <http://www.oecd.org/dataoecd/57/62/38392143.pdf>

<sup>96</sup> OECD. *Good Practices in the National Sustainable Development Strategies of OECD Countries*. OECD, Sustainable Development Studies, 2006. [www.oecd.org/dataoecd/58/42/36655769.pdf](http://www.oecd.org/dataoecd/58/42/36655769.pdf)

### 1. Det bör fortsatt finnas en Nordisk BU-strategi

För det första kan man dra slutsatsen att det fortfarande finns behov för en nordisk strategi för hållbar utveckling. Samtliga kontaktpersoner för denna utvärdering var inte eniga om detta, men det råder dock en förhållandevis stor enighet, med undantag för Finland och ev. Sverige. Den allmänna uppfattningen, både inom och utanför Norden är, att de nordiska länderna är föregångare på hållbarhetsområdet. Strategin är viktig för att bibehålla denna status. Som tillägg bidrar den till hållbar utveckling i området och globalt, vilket måste vara det grundläggande målet.

### 2. Integrering och mervärde

BU-strategin bör primärt fokusera på teman som integrerar de tre pelarna av hållbar utveckling och hålla sig till områden där man kan uppnå synergieffekter genom samarbete på nordisk nivå och där det finns gemensamma utvecklingstrender och utmaningar för hela Norden. Vidare bör man vara uppmärksam på att nu har alla de 5 nordiska länderna samt EU tagit fram sina egna strategier för hållbar utveckling, vilket innebär att behovet för en omfattande nordisk strategi är annorlunda än det var när denna först antogs hösten 2000. Integrering och mervärde (Nordisk nytta) bör vara nyckelord i revidering av den nuvarande strategin.

### 3. Strategi men inte en handlingsplan

BU-strategin bör främst vara en strategi, men inte en handlingsplan. Detta innebär att överordnade målsättningar bör finnas i strategin. Dessa bör sedan konkretiseras i mer detaljer i sektorprogrammen, t.ex. i form av en aktivitetslista. I strategin bör det dock finnas en närmare beskrivning av insatser på områden som inte är täckta av sektorprogram, särskilt på tvärsektoriella områden. Strategin får gärna vara ”bred”, men inte för ”djup”. Generellt bör BU-strategin vara ett paraply för Nordiska Ministerrådets olika sektorprogram.

### 4. Harmonisering med NMR:s sektorprogram

För att kunna fungera som ett paraply för NMR:s sektorprogram måste strategins och programmens revideringscykler harmoniseras. Detta kan göras i första hand genom att behålla den planerade cykeln för BU-strategin, d.v.s. att strategin revideras under år 2008 och gäller fr.o.m. 2009 tills utgången av 2012, men att förlänga giltighetsperioden minst ett år för de sektorprogram som gäller t.o.m. 2008, d.v.s.

- Program for Nordisk Ministerråds samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet 2005–2008 (MR-A)
- Nordisk regionalpolitisk samarbejdsprogram 2005–2008 (MR-NER)
- Handlingsprogram. Nordiskt fiske-, jord- och skogsbruks- och livsmedelssamarbete 2005–2008 – Et nordisk løft for verdiskapning og livskvalitet (MR-FJLS)

- Strategi for genetiske ressourcer for fiskeri, jordbrug, skovbrug og levnedsmidler i Norden 2005–2008 (MR-FJLS)
- Det nordiske miljøhandlingsprogram 2005–2008 (MR-M)
- – Genom att dessa får gälla tills utgången av 2009 blir det möjligt att ta hänsyn till den reviderade strategin vid revidering av dessa.

#### 5. En ny statsministerdeklaration

I ljuset av den utveckling som skett sedan 1998 bör det övervägas att ta fram en ny statsministerdeklaration för att förnya och förstärka de gemensamma nordiska ambitionerna för hållbar utveckling och därmed Nordens roll som föregångare på området. En ny deklaration får gärna vara mer förpliktande än den nuvarande om det är möjligt av juridiska skäl. MR-SAM borde sedan göra denna satsning till kärnan i det nordiska samarbetet och se till att den integreras i hela ministerrådets verksamhet och informationsarbete. Tidpunkten för detta verkar vara mycket passande, bl.a. med hänsyn till att i 2008 blir statsministerdeklarationen 10 år gammal, att Kyotoavtalen utlöper 2012 och att vi nu befinner oss halvvägs med hänsyn till Milleniemålen.

#### 6. Större budget för hållbar utveckling

Den s.k. BU-puljen bör få mer självständighet och betydligt mer medel, i ljuset av att hållbar utveckling i praktiken utgör ramen för hela arbetet inom Nordiska Ministerrådet. En stor satsning på hållbar utveckling innebär utan tvekan stora möjligheter för enskilda nordiska länder samt för Nordiska Ministerrådet, inte bara inom Nordens gränser, men ännu mer på internationell nivå. BU-puljen bör kunna stödja diverse projekt som efter facklig granskning anses bidra till hållbar utveckling och uppfyller kraven om nordisk mervärde, oavsett om den igångsätts av ministerrådets instanser eller övriga aktörer.

#### 7. Ett nordiskt institut för hållbar utveckling

Nordiska Ministerrådet bör överväga att etablera ett nordiskt institut för hållbar utveckling, gärna under MR-SAM, för att styrka ministerrådets arbete på området och för att stadfästa Nordens roll som föregångare på global nivå. Detta måste ses i sammanhang med en betydlig ökning av medel jfr. ovan.

#### 8. Förbättrat informationsarbete

Nordiska Ministerrådet bör under de närmaste åren lägga stor vikt vid att informera om BU-strategins, ministerrådets och de nordiska ländernas arbete med hållbar utveckling. Målgruppen för informationsarbetet bör vara allmänheten i de nordiska länderna samt nordiska och internationella instanser. Informationen kan vara i form av en gemensam nordisk informationsportal som är mer utåtriktad än Norden.org, en sorts ”one-stop agency” på governance för hållbar utveckling i Norden. Strategin som

sådan har också ett stort värde som PR-material och medverkar till att väcka uppmärksamhet och diskussioner om hållbar utveckling. En ”hard copy” med en snygg framsida bidrar till detta. Det är viktigt med informationsmaterial som kan fungera som ett ”visitkort” för Norden. Informationsmaterial om BU-strategin bör vara lättläst och tydligt och klart betona nordisk nytta.

#### 9. Hållbar utveckling som en ram för regionalt samarbete

Nordiska Ministerrådet bör använda sin egen strategi för hållbar utveckling (BU-strategin) som ett basdokument för det regionala samarbetet som finansieras av ministerrådet, härunder bl.a. Nordkalotträdet, Mittnordnordkommittén och NORA. Det är tankeväckande som framkommer i denna rapport att Mittnordnordkommitténs sekretariat inte känner till BU-strategin trots goda kontakter med ministerrådssekretariatet.

#### 10. En ny vision för Norden med nya metoder

I arbetet med revidering av den nuvarande nordiska BU-strategin borde man ta i bruk befintliga instrument för utarbetning av strategiska dokument. I början av revideringsarbetet borde man t.ex. utarbeta en vision för Norden med metodik som ”back-casting”, ”forsight” och scenarion. Temaval borde underbyggas genom bruk av behovsanalyser och trendanalyser. Detta arbete kan styrkas genom att etablera paneler med ”kloka män och kvinnor”, samt ungdomspaneler.

#### 11. Dra nytta av opinionsskiftet

Ett opinionsskifte ser ut att vara på gång. Därför har man ett gyllene skäl att sätta igång en ”stenhård” politisk satsning rörande hållbar utveckling. Om detta opinionsskifte är ett faktum, så bör Nordiska Ministerrådet och de enskilda nordiska länderna dra nytta av det i sitt arbete med hållbar utveckling.

#### 12. Samordning med nationella och EU:s BU-strategier

Tidigt i arbetet med revidering av den nuvarande nordiska BU-strategin bör man granska de enskilda nordiska ländernas strategier för hållbar utveckling samt EU:s strategi på området för att undvika onödig överlappning, säkra en så god samhörighet som möjligt och identifiera de områden som det nordiska BU-samarbetet kan bäst bidra till. I samband med detta borde man även överväga eventuella rekommendationer för revidering av de nationella strategierna.

#### 13. Utbildning för hållbar utveckling

I en reviderad nordisk BU-strategi bör man lägga stor vikt vid utbildning för hållbar utveckling. De målsättningar som finns rörande detta i den nuvarande strategin har inte följts upp, och i tillägg bör man ta hänsyn till FN:s årtionde för utbildning för hållbar utveckling 2005–2014.



#### 14. Uppföljning av FN:s millenniemål

I en reviderad nordisk BU-strategi bör man inkludera målsättningar för gemensamma nordiska initiativ för att följa upp på FN:s millenniemål i den mån detta är möjligt med hänsyn till att ministerrådet inte arbetar med utrikespolitik.

#### 15. Klimatförändringar centralt placerade

Klimatförändringar bör stå som ett centralt tema i en reviderad strategi, inte bara som ett miljöproblem utan också med hänsyn till sociala och ekonomiska konsekvenser. Det påpekas i detta sammanhang att den reviderade strategin upphör samtidigt som Kyotoprotokollet. Luftföroreningar hör inte hemma i samma kapitel som i den nuvarande versionen.

#### 16. Målsättningar kopplade till ministerråd som avgått

Som ett led i revideringen av den nuvarande BU-strategin bör man diskutera hur målsättningar inom områdena för de ministerråd som avgått, särskilt gällande transport- och konsumentpolitik, bör hanteras i en reviderad strategi.

#### 17. En stabil strategi

En BU-strategi är en långtidsstrategi och bör därför ha en viss stabilitet med hänsyn till temaområden och överordnade målsättningar. Detta bör man ta hänsyn till vid revidering av den nuvarande strategin. Den överordnade strategin bör ha en fortsatt giltighetsperiod tills 2020.

#### 18. En koherent kortversion

En reviderad nordisk BU-strategi bör ha numrerade målsättningar. Dessa målsättningar måste avspeglas i eventuella kortversioner, men inte blandas ihop eller lämnas ute som i den nuvarande kortversionen.

#### 19. Förbättrat tvärsamarbete inom NMR

Ett aktivt internsamarbete mellan sektorer i NMR är en viktig förutsättning för att en reviderad nordisk BU-strategi skall bli framgångsrik. Här verkar det finnas utrymme för förbättringar.

### 5.3 Förslag till insatsområden 2009–2012

Här framläggs ett första förslag till aktuella insatsområden för den reviderade BU-strategin 2009–2012. Förslaget bygger på idéer som framkommit i samband med evalueringsarbetet och nämns i den här rapportens olika delar.

Det finns olika synpunkter på vilka teman som borde ingå i den reviderade strategin. Generellt råder dock enighet om att fokus främst borde sättas på tvärsektoriella områden, men inte på sektorspecifika frågor. BU-

strategin borde enligt detta primärt fokusera på teman som integrerar de tre pelarna av hållbar utveckling samt på områden där man kan uppnå synergieffekter genom samarbete på nordisk nivå.

Vid val av insatsområden för den nordiska BU-strategin är det naturligt att fundera på kopplingar till internationella strategier. I evalueringsarbetet framkom det bl.a. förslag om att teman i den nordiska strategin borde ta utgångspunkt från eller samordnas med teman i EU:s strategi för hållbar utveckling eller möjligen från CSD:s agenda till 2015. Förslaget nedan tar hänsyn till detta.

Någon argumentation för förslaget nedan finns i tabeller i Bilaga 2, d.v.s. argumentation för varför enskilda teman tas eller inte tas med på listan.

Förslag till aktuella insatsområden för den reviderade BU-strategin 2009–2012:

1. Hållbar produktion och konsumtion
2. Decoupling
3. Folkhälsa
4. Klimatförändringar
5. Hållbar transport
6. Biologisk mångfald
7. Kemikalier
8. FN:s millenniemål
9. Utbildning för hållbar utveckling
10. Lokal Agenda 21
11. Deltagande i internationala konventioner

Förslaget ovan bör endast ses som ett preliminärt utkast och diskussionsunderlag. Val av teman i ett fall som detta bör i princip göras i grupparbete, gärna fortsättningsvis av en behovsanalys i en ”brainstorming session” snarare än i form av konkreta externa förslag.

Det kan ifrågasättas om förslaget ovan är i samstämmighet med BU-strategins överordnade målsättning till 2020 och med statsministerdeklarationen. Detta behöver en närmare granskning, men inga uppenbara konflikter uppstod i alla fall vid en första jämförelse.

# Referenser

## Rapporter och websidor

- Arktiska Rådet. <http://www.arctic-council.org> .
- Baltic 21. Agenda 21 för Östersjöområdet – Baltic 21. Antagen av Östersjörådets 7:e utrikes ministermöte, Nyborg, den 22–23 juni 1998. Miljödepartementet, Sverige, 1999. [http://www.baltic21.org/attachments/b21\\_main\\_report\\_no.198\\_s\\_wedish.pdf](http://www.baltic21.org/attachments/b21_main_report_no.198_s_wedish.pdf)
- Baltic 21. <http://www.baltic21.org/?lhp>
- Barentsrådet. <http://www.beac.st/>
- Barry Dalal-Clayton and Stephen Bass. Sustainable Development Strategies: A Resource Book. OECD, 2002.
- CBSS. Declaration of the Council of the Baltic Sea States in Malmö on 13 June 2007 on a Renewed Baltic Sea States Cooperation. <http://www.cbss.st/baltinfo/dbaFile14511.doc>
- Danmarks regering. Bekendtgørelse af lov om planlægning. LBK nr 883 af 18/08/2004 med senere ændringer. [http://147.29.40.91/\\_GETDOCM\\_/ACCN/A20040088329-REGL](http://147.29.40.91/_GETDOCM_/ACCN/A20040088329-REGL)
- Danmarks regering. Danmarks nationale strategi for bæredygtig udvikling – Fælles fremtid – udvikling i balance. Regeringen, København, 2002.
- European Commission. EU:s förnyade strategi för hållbar utveckling. Europeiska Unionens Råd, Bryssel 19 juli 2006, 10917/2/06, (s. 28). ([http://ec.europa.eu/sustainable/sds2006/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/sustainable/sds2006/index_en.htm))
- European Commission. Peer Review Improvement through Mutual Exchange on Sustainable Development: A guidebook for peer reviews of national sustainable development strategies (2006). <http://ec.europa.eu/environment/pdf/nsds.pdf>
- European Sustainable Development Network. <http://www.sd-network.eu>
- Fælleserklæring fra Det Europæiske Fællesskab på den ene side og det Grønlandske Landsstyre og Den Danske regering på den anden side om et partnerskab mellem det Europæiske Fællesskab og Grønland. <http://dk.nanoq.gl/upload/nap/faelleserkl.pdf>
- Ingeborg Niestroy (EEAC). Stimulating informed debate – Sustainable Development Councils in EU Member States. A compilation of tasks, capacities, and best practice. EEAC, June 2007. [http://www.eeac-net.org/workgroups/pdf/ESB07/SDCouncils\\_stimulating\\_informed\\_debate\\_20-6-07\\_final2.pdf](http://www.eeac-net.org/workgroups/pdf/ESB07/SDCouncils_stimulating_informed_debate_20-6-07_final2.pdf)
- Ingrid T Norland; Trygve Bjørnæs and Frans Coenen. Local Agenda 21 in the Nordic Countries – National Strategies and Local Status. University of Oslo, Program for Research and Documentation for a Sustainable Society (ProSus), Centre for Development and the Environment, Report no. 1/03, Oslo 2003.
- Lena Johansson, Det Naturliga Steget. SD metoder, forbinder økologi og økonomi "Industrial ecology". Presentation för Nordiska Ministerrådet, 21 sept 2006. [http://www.norden.org/baeredygtig\\_udvikling/sk/presentation%20det%20naturliga%20steget%20-%20lena%20johansson060921.pdf](http://www.norden.org/baeredygtig_udvikling/sk/presentation%20det%20naturliga%20steget%20-%20lena%20johansson060921.pdf)
- Miljödepartementet, Sverige. FN:s kommission för hållbar utveckling (CSD). <http://www.regeringen.se/sb/d/3807>
- Miljöministeriet Danmark. Det bæredygtige Danmark. [http://www.baeredygtigudviling.mim.dk/baerdygtig\\_udvikling/Nyheder/20071406\\_det\\_baeredygtige\\_danmark.htm](http://www.baeredygtigudviling.mim.dk/baerdygtig_udvikling/Nyheder/20071406_det_baeredygtige_danmark.htm)
- Miljöministeriet Finland. Towards sustainable choices - a nationally and globally sustainable Finland. <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=4270&lan=en>
- Miljöministeriet Island. Velferð til framtíðar. Sjálfbær þróun í íslensku

- samfélagi. Áherslur 2006–2009. <http://www.umhverfisraduneyti.is/utg/efid-efni/nr/1061>
- Miljöministeriet Island. Velferð til framtíðar. Sjálfbær þróun í íslensku samfélagi. Stefnumörkun til 2020. <http://www.umhverfisraduneyti.is/utg/efid-efni/nr/249>
- Mittnordenkommittén. <http://www.mittnorden.net>
- Network of European Environmental and Sustainable Development Advisory Councils. <http://www.eeac-net.org/>
- Network of Regional Governments for Sustainable Development. <http://www.nrg4sd.net>
- NORA. <http://www.nora.fo>
- Nordiska Ministerrådet. A better life through diet and physical activity. Nordic Plan of Action on better health and quality of life through diet and physical activity. Short version. Nordic Council of Ministers, ANP 2006:746, Copenhagen 2006.
- Nordiska Ministerrådet. Aktiva konsumenter som är trygga var de än agear: Samarbetsprogram på konsumentområdet 2005–2010. <http://www.norden.org/pub/miljo/miljo/sk/US2005425.pdf>
- Nordiska Ministerrådet. Arktisk Samarbejdsprogram 2006–08. [http://www.norden.org/arktisk/samarbejdsprogram.asp?lang=2&p\\_id=618](http://www.norden.org/arktisk/samarbejdsprogram.asp?lang=2&p_id=618)
- Nordiska Ministerrådet. Bæredygtig udvikling - Projekter, ansøgninger m.v. <http://www.norden.org/baeredygtig/udvikling/sk/holdstratiner.asp?lang=>
- Nordiska Ministerrådet. Bæredygtig udvikling 2003 – Et nordisk indikatorsæt. Nordiska Ministerrådet, Nord 2003:009, Köpenhamn 2003.
- Nordiska Ministerrådet. Bæredygtig udvikling, når vi målet? – Et nordisk indikatorsæt. Nordiska Ministerrådet, ANP 2002:736, Köpenhamn 2003.
- Nordiska Ministerrådet. En rikare framtid – 13 konventioner om natur- och kulturmiljö. Nordisk Ministerråd, TemaNord 2006:561, Köpenhamn 2006. <http://www.norden.org/pub/sk/showpub.asp?pubnr=2006:561>
- Nordiska Ministerrådet. Fokus på bæredygtig udvikling – Nordiske indikatorer 2006. Nordiska Ministerrådet, Nord 2006:002, Köpenhamn 2006.
- Nordiska Ministerrådet. Handlingsplan for det nordiske energisamarbejde 2006–2009. Nordisk Ministerråd, ANP 2005:729, København 2005.
- Nordiska Ministerrådet. Handlingsprogram. Nordiskt fiske-, jord- och skogsbruks- och livsmedelssamarbete 2005–2008 – Et nordisk løft for verdiskapning og livskvalitet. <http://www.norden.org/pub/miljo/jordogskov/sk/us2005443.pdf>
- Nordiska Ministerrådet. [http://www.norden.org/miljo/-Miljookonomi/sk/mandat\\_-\\_miljookonomi.pdf](http://www.norden.org/miljo/-Miljookonomi/sk/mandat_-_miljookonomi.pdf)
- Nordiska Ministerrådet. Hållbar utveckling. En ny kurs för Norden. Reviderad utgåva med mål och insatser 2005–2008. Nordiska Ministerrådet, TemaNord 2004:567, Köpenhamn 2004.
- Nordiska Ministerrådet. Hållbar utveckling. En ny kurs för Norden. Reviderad utgåva med mål och insatser 2005–2008. Politiska huvudpunkter. Nordiska Ministerrådet, ANP 2004:781, Köpenhamn 2004.
- Nordiska Ministerrådet. Hållbar utveckling. <http://www.norden.org/baeredygtig/udvikling/sk>
- Nordiska Ministerrådet. Hållbar utveckling. <http://www.norden.org/baeredygtig/udvikling/sk/opfoelgning.asp?lang=>
- Nordiska Ministerrådet. Informationsplan for Strategien Bæredygtig udvikling - en ny kurs i Norden. Nordiska Ministerrådet, Köpenhamn 2004. <http://www.norden.org/pub/sk/showpub.asp?pubnr=2004:466>
- Nordiska Ministerrådet. LA21 Idéhæfte. Nordisk Ministerråd, ANP 2003:758. <http://www.norden.org/pub/sk/showpub.asp?pubnr=2003:758>
- Nordiska Ministerrådet. LA21 Idéweb. <http://www.alta.is/la21>
- Nordiska Ministerrådet. Miljøhandlingsprogram 2005–2008. Nordisk Ministerråd, ANP 2004:796, København 2004.
- Nordiska Ministerrådet. Möjligheternas Norden – Nära dig. Finlands ordförändningsprogram för Nordiska Ministerrådet 2007. Nordiska Ministerrådet, ANP 2006:763, Köpenhamn 2006.
- Nordiska Ministerrådet. Nordisk Ministerråds Arktiske Samarbejdsprogram

- 2006–08. <http://www.norden.org/pub/sk/showpub.asp?pubnr=2005:438>
- Nordiska Ministerrådet. Nordisk näringspolitisk samarbetsprogram 2006–2010. Nordisk Ministerråd, ANP 2006:705, Köbenhavn 2006.
- Nordiska Ministerrådet. Nytt samarbetsprogram för regionalsektorn 2005–2008. Nordisk Ministerråd, ANP 2005:710, Köbenhavn 2005. <http://www.norden.org/pub/miljo/regional/sk/anp2005710.pdf>
- Nordiska Ministerrådet. Planer och budget 2007 – sammanfattning. Nordiska Ministerrådet, ANP 2006:775, Köpenhamn 2006.
- Nordiska Ministerrådet. Statsministerdeklaration om ett hållbart Norden. Oslo 9 nov 1998. (<http://www.norden.org/baeredygtig/udvikling/sk/strategihold.asp?lang=>)
- Nordiska Ministerrådet. Strategi för genetiska resurser för fiskeri, jordbrug, skovbrug og levnedsmidler i Norden 2005–2008. Nordisk Ministerråd, ANP 2005:709, Köbenhavn 2004. <http://www.norden.org/pub/miljo/jordogskov/sk/anp2005709.pdf>
- Nordiska Ministerrådet. Strategi för barn och unga i Norden. Nordiska Ministerrådet, ANP 2006:720, Köbenhavn 2006.
- Nordiska Ministerrådet. Strategien for et bæredygtigt Norden – Projektansøgninger. <http://www.norden.org/baeredygtig/udvikling/sk/projektansog.asp>
- Nordiska Rådet. Nordiskt samarbete. Nordens invånare om nordiskt samarbete. En opinionsundersökning i Finland, Danmark, Island, Norge och Sverige. Nordiska Rådet, ANP 2006:779, Köpenhamn 2006.
- Nordkalotträdet. <http://nordkalottradet.nu>
- Norges regering. [http://www.regjeringen.no/nb/dep/fin/tema/Barekraftig\\_utvikling.html?id=1333](http://www.regjeringen.no/nb/dep/fin/tema/Barekraftig_utvikling.html?id=1333)
- Northern Forum. <http://www.northernforum.org>
- OECD. 2006 Report on Sustainable Development Work in the OECD. OECD, 2006. <http://www.oecd.org/dataoecd/57/62/38392143.pdf>
- OECD. Good Practices in the National Sustainable Development Strategies of OECD Countries. OECD, Sustainable Development Studies, 2006. [www.oecd.org/dataoecd/58/42/36655769.pdf](http://www.oecd.org/dataoecd/58/42/36655769.pdf)
- OECD. [http://www.oecd.org/topic/0.3373.en\\_2649\\_37425\\_1\\_1\\_1\\_1\\_3-7425.00.html](http://www.oecd.org/topic/0.3373.en_2649_37425_1_1_1_1_3-7425.00.html)
- OECD. OECD Environmental Outlook. OECD, 2001.
- Promidnord. <http://www.promidnord.net>
- Päivi Lundvall. Strategic program 2006–2012. NCC – Environment Council. Aspirations into action. Nordkalotträdet, ISSN 1651-0240.
- Stefán Gíslason. Ett hållbart Norden – Möjligheternas Norden. Kan det nordiska samarbetet skapa mervärde? Ett sammanfattande notat från en Nordisk workshop i Helsinki 6 mars 2007. (Opublicerat).
- SusNordic. <http://www.sum.uio.no/susnordic>
- Sveriges regering. <http://www.regeringen.se/sb/d/8882/a/78215>
- Sveriges regering. Strategiska utmaningar – En vidareutveckling av svensk strategi för hållbar utveckling. Regeringens skrivelse 2005/06:126. <http://www.regeringen.se/sb/d/6525/a/60692>
- UN Department of Economic and Social Affairs, Division for Sustainable Development. Agenda21. <http://www.un.org/esa/sustdev/documents/agenda21/english/agenda21chapter8.htm>
- UNECE. UNECE Strategi för utbildning för hållbar utveckling. Antagen 23 mars 2005 vid högnivåmöte i Vilnius mellan utbildnings- och miljöministrar i 55 länder inom ramen för FN:s ekonomiska kommission för Europa. Utbildnings- och kulturdepartementet, Sverige, 2005. <http://www.unece.org/env/esd/strategytext/strategiSwedish.pdf>
- UNEP. <http://www.uneptie.org/pc/sustain/10year/taskforce.htm>
- United Nations Division for Sustainable Development. Guidance in preparing a national sustainable development Strategy. Managing Sustainable Development in The New Millenium. Background Paper No. 13, 2002. [http://www.un.org/esa/sustdev/publications/nsds\\_guidance.pdf](http://www.un.org/esa/sustdev/publications/nsds_guidance.pdf)

United Nations Division for Sustainable Development. Multi-Year Programme of Work for CSD.

[http://www.un.org/esa/sustdev/csd/csdl1/CSD\\_multyear\\_prog\\_work.htm](http://www.un.org/esa/sustdev/csd/csdl1/CSD_multyear_prog_work.htm)

Utenriksdepartementet. Nasjonal strategi for bærekraftig utvikling. Statsministerens forord.

[http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/dok/rapporter\\_planer/Planer/2002/Na](http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/dok/rapporter_planer/Planer/2002/Na)

[sjonal-strategi-for-barekraftig-utvikl.html?id=448574](http://www.vestnordisk.is/sjonal-strategi-for-barekraftig-utvikl.html?id=448574)

Vestnordisk Råd.

<http://www.vestnordisk.is>

Visjón 2015. <http://www.visjon2015.fo>

Ålands landskapsregering. Miljöhandlingsprogram för Åland 2005–2008.

<http://www.ls.aland.fi/composer/upload/modules/publikationer/miljohandlpogaland20052008.pdf>

## Kontaktpersoner

Nedanstående personer bidrog till denna evaluering genom sitt deltagande i intervjuer och genom inlämning av ett antal nyttiga kommentarer:

### Danmark

Carl Bjørn Rasmussen, medlem av Nordiska Ministerrådets BU-expertgrupp, Miljøstyrelsen.

Hans Skotte Møller, koordinatör för Nordiska Ministerrådets arbetsgrupp för Natur, Friluftsliv och Kulturmiljö (NFK-gruppen), Skov- og Naturstyrelsen.

Jeppe Læssøe, lektor vid Institut for Curriculumforskning, Danmarks Pædagogiske Universitet.

Jørgen Schou, ordförande för Nordiska Ministerrådets arbetsgrupp om Miljö och Ekonomi (ME-gruppen), Miljøstyrelsen.

Maria Mikkelsen, koordinatör för Nordiska Ministerrådets arbetsgrupp för miljöövervakning och -data (NMD-gruppen), Skov- og Naturstyrelsen.

Marie Louise Madsen, konsulent, Kommunernes Landsforening (KL).

### Finland

Annika Lindblom, medlem av Nordiska Ministerrådets BU-expertgrupp, Miljöministeriet.

Isa-Maria Bergman, koordinatör för Nordiska Ministerrådets arbetsgrupper för Integrated Product Policy (IPP-gruppen) och Produkter och avfall (PA-gruppen), Finlands Miljöcentral.

Kenneth Holm, ordförande för Nordiska Ministerrådets arbetsgrupp för Produkter och avfall (PA-gruppen), Finlands Miljöcentral.

Marjo Nummelin, överinspektör, Miljöministeriet.

Nina Grandell, koordinatör för Nordiska Ministerrådets arbetsgrupp om Miljö och Ekonomi (ME-gruppen), Finansministeriet.

Paula Mikkola, generalsekreterare, Nordkalotträdet.

Sauli Rouhinen, generalsekreterare, Finlands kommission för hållbar utveckling, Miljöministeriet.

Taina Nikula, ordförande för Nordiska Ministerrådets arbetsgrupp för Integrated Product Policy (IPP-gruppen), Miljöministeriet

Tellervo Kylä-Harukka-Ruonala, direktör för infrastruktur, Finlands Näringsliv EK.

Timo Tanninen, generalsekreterare, WWF Finland.

### Island

Bryndís Skúladóttir, kemiingenjör, Islands Industriförbund (SI).

Danfríður Skarphéðinsdóttir medlem av Nordiska Ministerrådets BU-expertgrupp, Miljöministeriet.

Hugi Ólafsson, enhetschef, Miljöministeriet.

### Norge

Andreas Stokseth, koordinatör för Nordiska Ministerrådets arbetsgrupp för Miljö och Fiskeri (MiFi-gruppen), Fiskeri- og kystdepartementet.

Audun Ruud, seniorforsker, ProSus Senter for utvikling og miljø (SUM), Universitetet i Oslo.

Knut Thonstad, Avdelingsdirektör,  
Finansdepartementet.  
Ole Jørgen E. Grann, rådgiver, Kom-  
munenes Sentralforbund (KS)  
Stig-Arve Malmedal, medlem av Nord-  
iska Ministerrådets BU-expertgrupp,  
Finansdepartementet.  
Terje Kronen, rådgiver, Forum for  
Utvikling og miljø.  
Trygve Bjørnes, Finansdepartementet.  
Øyvind Lone, Miljøverndepartementet.

### Sverige

Anne-Cerise Nilsson, ordförande för  
Baltic 21 Ämbetsmannagruppen  
(SOG Miljö- och samhällsbyggnads-  
departementet.  
Elisabeth Öhman, Naturvårdsverket.  
Gunilla Blomqvist, ordförande för  
Nordiska Ministerrådets ad-hoc grupp  
om hållbar produktion och konsum-  
tion, Miljö- och samhällsbyggnadsde-  
partementet.  
Karin Klingspor, medlem av Nordiska  
Ministerrådets arbetsgrupp för Inte-  
grated Product Policy (IPP-gruppen),  
Naturvårdsverket.  
Lena Bergeskär, kanslichef Mittnor-  
denkommittén, Jämtlands Läns  
Landsting.  
Marie Larsson, enhetschef, Enheten för  
strategier och utvärdering, Natur-  
vårdsverket.  
Micael Hagman, medlem av Nordiska  
Ministerrådets BU-expertgrupp, Mil-  
jö- och samhällsbyggnadsdeparte-  
mentet.  
Peter Wenster, Sveriges Kommuner och  
Landsting.

### Åland

Gunda Åbonde-Wikström, ordförande  
för Ålands Natur och Miljö.  
Gunnar Westerholm, medlem av Nor-  
diska Ministerrådets BU-expertgrupp,  
Ålands landskabsregering.

### Färöarna

Bergman Finnsson, Agenda 21 rådgiva-  
re, Agenda 21 Stovan.

Halla Nolsøe Poulsen, medlem av  
Nordiska Ministerrådets BU-  
expertgrupp, Løgmanskkrivstovan.  
Jákup Pauli Joensen, medlem av och fd.  
ordförande för Nordiska Ministerrå-  
dets arbetsgrupp för Produkter och  
avfall (PA-gruppen), direktör Um-  
hvørvisstovan.

### Grönland

Jørgen S Søndergaard, seniorrådgiver,  
Grønlands Hjemmestyre.  
Marianne Lykke Thomsen, Udenrigsdi-  
rektoratet.

### Nordiska Ministerrådets sekretariat

Anne Sofie Bender, rådgiver næ-  
ring/energi/regional, Afdelingen for  
Vækst og Velfærd.  
Ásmundur Gudjónsson, rådgiver fiske-  
ri/levnedsmidler/jord- og skovbrug,  
Afdelingen for miljø- og resurspo-  
litik.  
Betina Kjerulf-Jensen, Avdelningsko-  
ordinatør, Afdelingen for miljø- og  
resurspolitik.  
Christian Möller, rådgiver højere ud-  
dannelses, Afdelingen for Uddannelse,  
Forskning og Arbejdsmarked.  
Joachim Clausen, rådgiver børn og  
unge, Afdelingen for Kultur, Lovgivi-  
ning og Ligestilling.  
Josephine Lindegaard, koordinatør,  
Afdelingen for miljø- og resurspo-  
litik.  
Lene Breum Larsen, rådgiver fiske-  
ri/levnedsmidler/jord- og skovbrug,  
Afdelingen for miljø- og resurspo-  
litik.  
Loa Bogason, rådgiver holdbart Nor-  
den, Afdelingen for miljø- og re-  
surspolitik.  
Mats Ekenger, rådgiver miljø, Avdel-  
ningen for miljø- og resurspolitik.  
Maria-Pia de Palo, rådgiver soci-  
al/helse/narkotika, Afdelingen for  
Vækst og Velfærd.  
Mia Rahunen, koordinatør, Avdelning-  
en for miljø- og resurspolitik.  
Tryggvi Felixson, Afdelingen for  
miljø- og resurspolitik.





# Summary

In November 1998, the prime ministers of the Nordic countries and the political leaders for the self governing areas approved a declaration on a sustainable Nordic region. In approving the Prime Ministers' Declaration, the ministers gave the Nordic Council of Ministers the task of preparing a cross-sectorial strategy for sustainable development in the Nordic countries and their adjacent areas. In conjunction with this, the Nordic Council of Ministers started working on such a strategy, and during 2000 it was approved by the prime ministers and the Nordic Council. This Strategy for sustainable development in the Nordic countries (The BU-strategy) went into effect in 2001. It contained goals and measures for the 2001–2004 period as well as long term goals up until 2020.

A revised version of the BU-strategy was approved in December 2004. It contains long term goals for how the Nordic countries should develop until 2020. In addition, the revised strategy describes which goals and measures will be worked on during the 2005–2008 period.

According to the BU-strategy, the document should be revised again during 2008. Before revision, results and experiences from the implementation of the strategy during the previous period shall be assessed. This report contains the results of this assessment.

The purpose of the assessment presented here, was to collect information on the implementation of the BU-strategy that can be used as a base for decisions on if, how, and in which form the work with sustainable development in the Nordic Council of Ministers shall continue after 2008. In the report, the core of the assessment is summarized in the form of conclusions and recommendations, which, to a large part, is based on interviews with key individuals in the Nordic countries and self governing areas, the secretariat of the Nordic Council of Ministers, NGO's and sector unions. The interviews emphasized, for instance, the connection between the Nordic BU-strategy and national strategies for sustainable development, as well as the connection with European/international strategies.

A fundamental conclusion is that the need for a Nordic strategy for sustainable development persists. Granted, there were differing viewpoints, but there exists a relatively great consensus on this subject. The general consensus is that the Nordic countries are forerunners in the sustainability area and that the strategy is important in order to keep this status. Additionally, it contributes to sustainable development in the area and globally, which must be the end goal.

Many are of the opinion that the current BU-strategy is too extensive, but also desire that the strategy work as an umbrella for the sector pro-

grams of the Nordic Council of Ministers. This actually requires that the strategy stay extensive width-wise, while details are described in the individual sector programs. Additionally, it requires that the revision cycles of the strategy and the sector programs are harmonized. This can be done primarily by keeping the planned cycle for the BU-strategy, i.e. that the strategy is revised during 2008 and is in effect from 2009 until the end of 2012, while the period for those sector programs in effect until 2008 would be extended by at least one year to the end of year 2009.

Sustainable development, in effect, makes up the entire framework for the work within the Nordic Council of Ministers. In order to strengthen the work of the council in this area as well as to manifest the role of the Nordic region as a forerunner at a global level, much more funding is needed for the work on sustainability. A large investment in sustainable development holds without a doubt a great potential for individual Nordic countries and the Nordic Council of Ministers alike, not just within the boundaries of the Nordic region but also at an international level. In conjunction with this, the Nordic Council of Ministers should consider establishing a Nordic institute for sustainable development.

The Nordic BU-strategy has a great value as PR material and contributes to creating attention to and discussions around sustainable development. It also serves as a "business card" for the Nordic region globally. With this in consideration, the Nordic Council of Ministers should, during the next few years, put great emphasis on information on the sustainability work of the BU-strategy, the Council and the Nordic countries.

In revising the current Nordic BU-strategy, a vision should be created for the Nordic region by using existing tools for the drawing up of strategic documents, such as back casting, foresight and scenarios.

In a revised Nordic BU-strategy, great emphasis should be put on education on sustainable development, not least in consideration of United Nations Decade of Education for Sustainable Development 2005–2014. Goals for joint Nordic initiatives to follow up on the UN Millennium Development Goals should also be included as far as possible. Climate change will inevitably be placed centrally, not only as an environmental problem but also taking into account social and economic consequences. Generally, the revision should secure an as strong as possible affinity between the strategy and the sustainability strategies of the different Nordic countries, as well as the coherence with the EU strategy for sustainable development. In this context it is important to avoid unnecessary overlapping and to identify those areas where the Nordic co-operation on sustainable development can contribute the most.

There are differing opinions regarding the themes that should be included in the revised strategy. Generally speaking, there is a consensus that focus should primarily be put on cross-sectorial areas, but not on sector-specific questions. The BU-strategy should, according to this, primarily focus on themes which integrate the three pillars of sustainable

development as well as on areas where synergistic effects can be attained though co-operation on the Nordic level, and also where there are common development trends and challenges for the whole Nordic region. A few examples of key priority areas would be: Sustainable production and consumption, decoupling, public health, and sustainable transportation in addition to the above mentioned climate change, UN Millennium Development Goals and education for sustainable development.

Most respondents of the assessment were in agreement that the greatest added value of the Nordic co-operation on sustainable development is based on the Nordic welfare model and lies in the common tradition and the Nordic way of thinking. Simultaneously, there is strength in the differences between the countries, making the co-operation ideal. With this background, the Nordic countries together can affect the development at an international level. At the same time, direct, personal contacts and exchange of information between the countries is seen as a great added value. There is probably no other region in the world where communication across state boundaries can take place in such an informal and effective way.

The greatest weakness of the Nordic co-operation on sustainable development is considered to be the fact that it lies between the national, EU and global levels. Concrete, binding obligations do not exist and cannot exist, and national strategies have more weight from a work life perspective. There is also a lack of power and resources behind the co-operation, especially when it comes to cross-sectorial issues.

The climate issue is generally seen as the greatest challenge that the Nordic region is faced with. There are, however, some more political challenges. It is thus seen as a central challenge to seriously make use of existing tools for a more sustainable development, i.e. to ensure that all the Nordic countries are using the most effective tools available. A green tax reform is one example of such tools that is mentioned. One has to find the answer to the question "When will the Nordic region become sustainable and how do we get there"? Educating the public regarding sustainable development is one of the measures needed in order to move forward with this.

There are currently signs of an opinion shift regarding the future possibilities of humankind. One should use this shift in work on the revision of the Nordic BU-strategy. The opinion shift makes for a golden reason to take a "rock hard" political measure regarding sustainable development.



# Bilagor

## Bilaga 1: Statsministerdeklarationen

*Statsministerdeklaration om ett hållbart Norden*<sup>97</sup>

Deklaration i samband med möte mellan de nordiska statsministrarna och den politiska ledningen för de självstyrande områdena i Norden.

*”Ett hållbart Norden”*

Oslo den 9 november 1998

Vi, *statsministrar* från Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige, lagmanden på Färöarna, landsstyreformanden i Grönland samt lantrådet på Åland: *är eniga om* att arbetet för en hållbar utveckling är en av de viktigaste utmaningarna inför 2000-talet.

*Vi är medvetna om* betydelsen av EU:s nya Amsterdamfördrag och slutsatserna från Europeiska Rådets möte i Cardiff i juni 1998 om hållbar utveckling i Europeiska Unionen, liksom av arbetet med den nordliga dimensionen i Europeiska Unionens politik, en Agenda 21 för Östersjöområdet (Baltic 21), verksamheten i AEPS (nu Arktisk Råd), Barentsdeklarationen och samarbetet som en följd av vår gemensamma deklaration i Bergen om en hållbar energiförsörjning runt Östersjön.

*Vi är överens om* att följande mål bör vara vägledande för utvecklingen av ett hållbart Norden och en hållbar utveckling i våra närområden

Nuvarande och kommande generationer skall tillförsäkras ett säkert och hälsosamt liv.

Ett hållbart samhälle måste grundas på demokrati, öppenhet och delaktighet i lokalt, regionalt och nationellt samarbete.

Den biologiska mångfalden och ekosystemens produktivitet skall bevaras.

Utsläpp av föroreningar till luft, mark och vatten skall inte överstiga gränserna för vad naturen tål.

Förnybara naturresurser måste nyttjas och vårdas effektivt inom ramen för sin återskapande förmåga.

Icke-förnybara naturresurser skall användas på ett sådant sätt att de naturliga kretsloppen värnas och förnybara alternativ utvecklas och stöds.

En hög medvetenhet om de åtgärder och processer som leder till hållbar utveckling måste skapas i samhället.

Principen om hållbar utveckling bör fortsatt integreras i arbetet inom alla samhällssektorer.

---

<sup>97</sup> Statsministerdeklaration om ett hållbart Norden. Oslo 9 nov 1998. ([http://www.norden.org/baeredygtig\\_udvikling/sk/strategihold.asp?lang=](http://www.norden.org/baeredygtig_udvikling/sk/strategihold.asp?lang=))

Ursprungsbefolkningens roll för skapandet av en hållbar utveckling bör framhävas.

Naturfrämmande ämnen som är skadliga för människan och naturen bör på sikt ej få förekomma.

Nödvändigt nytänkande bör stimulera till en effektivare användning av energi- och naturresurser.

*Vi ger* Nordiska Ministerrådet i uppdrag att, med ledning av dessa mål, utarbeta en tvärsektoriellt förankrad strategi för en hållbar utveckling i Norden och dess närområden. Strategin bör fokusera på områden där Norden har gemensamma intressen och särskilt goda förutsättningar att bidra till en hållbar utveckling och där det nordiska samarbetet skapar ett särskilt mervärde. Arbetet bör vara klart år 2000.

## Bilaga 2: Argumentation för val av temaområden

## a) Förslag till teman/rubriker/kapitel i BU-strategin 2009–2012. Befintliga teman och förslag i den nuvarande BU-strategin, i denna rapport, i EU:s SDS och i CSD:s strategi till 2013

Nuvarande	Förslag i rapporten	EU	CSD (2008-2013)
Allmänhetens deltagande och lokal Agenda 21	Arbetsmarknad	Bevarande och förvaltning av naturresurser	Afrika
Biologisk mångfald och genetiska resurser – natur och kulturmiljö	Avfall / Kemikalier/ Miljögifter	Folkhälsa	Avfallsbehandling
Den sociala dimensionen	Biologisk mångfald	Globala utmaningar i fråga om fattigdom och hållbar utveckling	Biologisk mångfald
Energi	Byggnader	Hållbar konsumtion och produktion	Bioteknologi
Fiske, fångst och akvakultur	Carrying capacity	Hållbar transport	Fjäll
Hållbara produktions- och konsumtionsmönster	CSR	Klimatförändringar och ren energi	Gruvdrift
Havet	Decoupling	Social integration, demografi och migration	Hållbara produktion och konsumtionsmönster
Kemikalier	De karbonisering		Kemikalier
Klimatförändringar och luftföroreningar	Deltagande i internationala konventioner		Land
Lantbruk	Demografi och sociala förhållanden		Landsbygdsutveckling
Livsmedel - säkerhet och hälsa	Ekoeffektivitet		Lantbruk
Samarbetet med närområdena	Fattigdomsbekämpning		Skogar
Skogsförvaltning	FN:s millenniemål		Torka
Transport	Folkhälsa		Transport
	Globalisering / internationell ekonomi		Turism
	Hållbar produktion och konsumtion		Ökenbildning
	Hållbar transport		
	Happiness Index		
	Havet, härunder Östersjön		
	Klimatförändringar		
	Kultur		
	Lokal Agenda 21		
	Närområdena och Arktis		
	Nordiskt välfärdssamhälle		
	Offentlig upphandling		
	Sociala och mänskliga aspekter		
	Utbildning för hållbar utveckling		

**b) Förslagna teman. Argumentation för inkludering**

Nr.	Tema	Varför?
1	Hållbar produktion och konsumtion	Stor enighet om detta som ett viktigt tema Ingår både i EU- och CSD-strategierna Tvärgående tema
2	Decoupling	Kan tolkas som nyckeln till hållbar utveckling, men inte lätt att hantera Inkluderar konceptet 'ekoeffektivitet' Tvärgående tema
3	Folkhälsa	Nämns ofta i diskussionen Ingår i EU-strategin Täcker 'Livsmedel, säkerhet och hälsa' i den nuvarande strategin Inkluderar konceptet 'Happiness Index' och 'Nordiskt välfärdssamhälle' samt delvis 'Carrying capacity' Tvärgående tema
4	Klimatförändringar	Stor enighet om detta som ett viktigt tema Norden en viktig aktör v. närheten till Arktis Ingår i EU-strategin Täcker 'Energi' och 'Klimatförändringar' i den nuvarande strategin (men inte 'Luftföroreningar') Inkluderar konceptet 'Dekarbonisering' samt i någon mån 'Byggnader', 'Carrying capacity' och 'Havet, härunder Östersjön' Tvärgående tema, bör ses utifrån helheten, men inte bara som ett miljöproblem
5	Hållbar transport	Ingår både i EU- och CSD-strategierna Täcker 'Transport' i den nuvarande strategin Står högt på den politiska agendan trots att ministerrådet nedlagts Inkluderar delvis 'Havet, härunder Östersjön' Tvärgående tema Kan ev. ingå i 'Klimatförändringar'
6	Biologisk mångfald	Stor enighet om detta som ett viktigt tema Ingår både i EU- och CSD-strategierna (i EU med rubrik 'Bevarande och förvaltning av naturresurser') Ingår i den nuvarande strategin (med rubrik 'Biologisk mångfald och genetiska resurser – natur och kulturmiljö') Inkluderar delvis 'Carrying capacity' och 'Havet, härunder Östersjön' Kopplat till 'Klimatändringar'
7	Kemikalier	Nämns ofta i diskussionen Ingår i CSD-strategin Ingår i den nuvarande strategin Står högt på den politiska agendan Kan inkludera 'Miljögifter' och 'Avfall' Dock ev. för sektorspecifikt
8	FN:s millenniemål	Nämns ofta i diskussionen Avspeglar 'Globala utmaningar i fråga om fattigdom och hållbar utveckling' och i någon mån 'Social integration, demografi och migration' i EU-strategin Ingår i CSD-strategin under rubrik 'Afrika' Täcker en del av 'Den sociala dimensionen' i den nuvarande strategin Inkluderar koncepten 'Fattigdomsbekämpning' och 'globalisering / internationell ekonomi' samt i någon mån också 'CSR', 'Demografi och sociala förhållanden' och 'Sociala och mänskliga aspekter' Tvärgående tema
9	Utbildning för hållbar utveckling	Nämns ofta i diskussionen Högaktuellt i koppling till FN:s årtionde och UNECE Ingår i EU:s strategins kapitel om "Övergripande politik som bidrar till kunskapssamhället" Ingår i 'Den sociala dimensionen' i den nuvarande strategin, men uppföljning saknas
10	Lokal Agenda 21	Ingår i CSD-strategin under rubrik 'Landsbygdsutveckling' Täcker 'Allmänhetens deltagande' i den nuvarande strategin Tvärgående tema som inte täcks av ngn. sektor
11	Deltagande i internationala konventioner	Aktuellt i politisk sammanhang Tvärgående tema som inte täcks av ngn. sektor



**c) Exkluderade teman. Argumentation för exkludering**

Tema (från den nuv. strategin)	Varför inte?
Energi	Ingår i 'Klimatförändringar'
Fiske, fångst och akvakultur	För sektorspecifikt. Ingår delvis i 'Biologisk mångfald'
Havet	För sektorspecifikt Ingår delvis i 'Klimatförändringar', 'Hållbar transport' och 'Biologisk mångfald'
Luftföroreningar	För specifikt
Lantbruk	För sektorspecifikt Ingår delvis i 'Biologisk mångfald'
Samarbetet med närområdena	Ingår i flera av temaerna ovan
Skogsförvaltning	För sektorspecifikt. Ingår delvis i 'Biologisk mångfald'
Tema (från denna rapport)	Varför inte?
Arbetsmarknad	För sektorspecifikt
Byggnader	Ingår delvis i 'Klimatförändringar'
Carrying capacity	För specifikt. Ingår bl.a. i 'Folkhälsa', 'Klimatförändringar' och 'Biologisk mångfald'
CSR	Ingår delvis i 'FN:s millenniemål'
Dekarbonisering	Ingår i 'Klimatförändringar'
Demografi och sociala förhållanden	Ingår delvis i 'FN:s millenniemål'
Ekoeffektivitet	Ingår i 'Decoupling'
Fattigdomsbekämpning	Ingår i 'FN:s millenniemål'
Globalisering / internationell ekonomi	Ingår i 'FN:s millenniemål'
Happiness Index	Ingår i 'Folkhälsa'
Havet, härunder Östersjön	För sektorspecifikt. Ingår delvis i 'Klimatförändringar', 'Hållbar transport' och 'Biologisk mångfald'
Kultur	För sektorspecifikt
Närområdena och Arktis	Ingår i flera av temaerna ovan
Nordiskt välfärdssamhälle	Ingår i 'Folkhälsa'
Offentlig upphandling	För specifikt, ingår i flera av temaerna ovan
Sociala och mänskliga aspekter	Ingår delvis i 'FN:s millenniemål'
Tema (från CSD-strategin)	Varför?
Afrika	Ingår i 'FN:s millenniemål'
Avfallsbehandling	För specifikt
Bioteknologi	För specifikt
Fjäll	För specifikt
Gruvdrift	För sektorspecifikt
Land	För specifikt
Landsbygdsutveckling	Ingår i Lokal Agenda 21
Lantbruk	För sektorspecifikt. Ingår delvis i 'Biologisk mångfald'
Skogar	För sektorspecifikt. Ingår delvis i 'Biologisk mångfald'
Torka	För specifikt. Begränsad relevans i Norden
Turism	För sektorspecifikt. Ingår i flera av temaerna ovan
Ökenbildning	För specifikt. Begränsad relevans i Norden



### Bilaga 3: Förkortningar i rapporten

ACAP	Arctic Council Action Plan to Eliminate Pollution of the Arctic
AEPS	Arctic Environment Protection Strategy (nu Arktiska Rådet)
AMSDE	Annual Meeting of Sustainable Development Experts
ANP	Andre nordiske publikationer
BEAC	Barents Euro-Arctic Council
BU	Bæredygtig udvikling
CBSS	Council of the Baltic Sea States
CSD	Commission for Sustainable Development
CSR	Corporate Social Responsibility
EEAC	Network of European Environmental and Sustainable Development Advisory Councils
ESDN	European Sustainable Development Network
EU	European Union
FN	Forenede nationer
FNCSO	Finlands nationella kommission för hållbar utveckling
HU	Hållbar utveckling
IPP	Integrated Product Policy
LA21	Lokal Agenda 21
MJS	Miljöstrategier i jord- og skogsbruk
MR-A	Ministerrådet – Arbetsliv
MR-FINANS	Ministerrådet – Ekonomi och finanspolitik
MR-FJLS	Ministerrådet – Fiskeri og havbrug, jordbrug, levnedsmidler og skovbrug
MR-JÄM	Ministerrådet – Jämställdhet (Ligestilling)
MR-K	Ministerrådet – Kultur
MR-LAG	Ministerrådet – Lagsamarbete
MR-M	Ministerrådet – Miljö
MR-NER	Ministerrådet – Näring, energi och regionalpolitik
MR-S	Ministerrådet – Social- og sundhedspolitik
MR-SAM	Ministerrådet – Samarbetsministrerna
MR-U	Ministerrådet – Utbildning och forskning
MTF	Marrakech Task Force
NEFCO	Nordic Environment Finance Corporation
NGO	Frivillig organisation (Non-governmental Organisation)
NMR	Nordiska Ministerrådet
NMRIPP	NMR's grupp för Integrerat Produkt Policy
NOR	Nordisk organ for reinforskning
NORA	Nordisk Atlantsamarbeid
Nrg4SD	Network of Regional Governments for Sustainable Development
NSK	Nordiska samarbetskommittén
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
PA	Produkt och avfall
PR	Public Relations
SDS	Strategy for sustainable development
SDWG	Sustainable Development Working Group
SOG	Senior Officials Group
SVOF	Svenska Österbottens förbund för utbildning och kultur
UNECE	United Nations Economic Commission for Europe
WSSD	World Summit on Sustainable Development
ÅK-Kons	Ämbetsmanskommittén för konsumentfrågor
ÅK-M	Ämbetsmannakommittén för miljöfrågor